

Hát akkor szüret!

A HELYZET

Dunántúli hetilap

17,50 Ft

II. évfolyam 34. szám 1990. október 13.

Sztrájkol a sztrájk

Időzavar vagy önigazoló mesterkedés?

Hogy a figyelmeztető sztrájknak, vagy a kormány belátásának köszönhetően teljesültek-e – nagyjából – oly hamar a bányászok követelései, nem lehet eldönteni. Tény viszont, hogy a meghirdető BDSZ a kétórás munkabeszüntetés kapcsán látható időzavarba került. A minisztertanács ugyanis a döntéssel egyidőben ülésezett, s végre méltóztatott figyelembe venni a dolgozók és a bányavállalatok érveit, érdekeit. Így aztán alighogy elkezdődött az országos akció, a központban máris lefújták.

Mindenki pontosan tudta, nem mai keletűek a problémák. Am azzal, hogy a politikai változások kapcsán alaposan felbolydult a nemzetközi energiapiac, alapvetően megváltoztak az érdekegyeztetés körülményei. Nem azért, mert az utóbbi időben mind hangosabbak lettek a sokáig lapító szakszervezetek, bár a múlt heti akció kapcsán is sokan emlegették a régi struktúrából itt maradt káderek önigazoló mesterkedését, hanem mert ma már egészen más pozícióból tárgyalhatnak az évekig, évtizedekig bizonytalanságban tartott dolgozók munkahelyük, ágazatuk jövőjéről, saját sorsukról.

Jelzi ezt, hogy a kapkodás ellenére szinte hibátlan volt az összefogás, s ebből a szolidaritásból még a népszervezőnek aligha mondható szakszervezet elnöke, Nagy Sándor is tőkét kovácsolhatott. Egy miniszterelnöki találkozó erejéig mindenképp. Hogy aztán ez a találkozó mennyit lendített a dolgok menetén, senkit nem érdekel. A lényeg: a kormány elfogadta az ügyvezetett humánprogram legfőbb kitételeit, s elfogadható egyezséget ajánlott az összeomlástól rettegő – 32 milliárdos állami tartozást magáénak tudó – bányaiiparnak is. Elkerülhető lett volna a sztrájk, ha... Ha a kormány nem halogatja az ígéreteket, ha a BDSZ Szövetségi Tanácsa ennyi év elpackázása után még egyetlen napot vár, (jóllehet, már egy héttel korábban is többen sürgették, a sztrájk azonnali meghirdetését,) vagy ha a sztrájkbizottság és a kormány illetékesei között folyamatos lett volna a konzultáció. Egyik feltétellel sem teljesült. A bányászok képviselői szerint mindazonáltal eredményes volt az akció. A mintasztrájkot lefűjték, de a sztrájkbizottság mandátuma továbbra is érvényben maradt. A bányászok szakszervezete csak október végére összehívott

rendkívüli kongresszusán határoz arról: hogyan tovább?

A „tovább”-nak alapvető kérdése persze a bányavállalatok gazdálkodásának helyzete. Ennek tisztázása még legalább fél évig eltart. Csak ezt követően lehet kiszámolni, hogy a szén árának igazításával (cél a világpiaci ár), a bányák adósságainak kezelésével (mennyit ír le az állam, mennyit kell a vállalatoknak maguknak rendezniük, s hol kerül sor üzemek bezárására?) természeti kincseink kiaknázására, az ágazat dolgozóira milyen jövő vár. Az olaj, mint lehetséges viszonyítási pont, jelenlegi világpiaci árát nézve a jövő akár rózsás is lehet, hisz ilyen értelemben minden közel-keleti konfliktus a szénbányák számára kész nyereség. Reálisan azonban legfőképpen ha a továbbbélésben bizhatnak a vállalatok. Egyebek mellett azért is, mert nem lehet sokáig bizonytalanságban tartani a termeléshez nélkülözhetetlen embereket. A Mecseki Szénbányánál tavaly ezernyolcszáz, idén már több mint ezren számoltak le, kérték vissza munkakönyvüket. ■

Ferling J.

Az idén az ÁFA termett a legjobban

„A bor ára nagy lévén, ott is szőlővesszőket raktak, hol előbb erdők zöldeltek, vagy gabona kalászkok sárgultak” – olvashatjuk Tolna megye 1828-as leírásában. Jó üzlet volt abban az időben szőlőt termeszteni, bort forgalmazni. A szekszárdi bor Schwatzer Mór bécsi kereskedő jóvoltából eljutott a tengerentúlra. New York, Buenos Aires, de Kairó vagy Koppenhága, Szentpétervár módosabb polgárainak asztalánál is szolgáltak fel szekszárdi bort.

Liszt Ferenc, aki négy alkalommal vendégeskedett a szekszárdi Augusz Antal bárónál, barátai körében terjesztette a szekszárdi bor jó hírét. Juttatott e csodás nedűből az akkor épp gyengélkedő IX. Pius pápa asztalára is, aki nagy elismeréssel nyilatkozta: „Ep kedélyemet, egészségemet ez tartja fön.”

Megélhetést, jómódot biztosított a szekszárdi hegy leve az itt lakóknak. Épp ezért megkülönböztetett ünnep volt a szüret, amikor az egész éves munka gyümölcse beérett, amikor ímivalóan bebizonyosodott, hogy volt értelme dolgozni, meglesz a haszna a munkának. Azt mondják, az igazán módos gazdának mindig három termése volt. Egy a tőkén, egy évi termés a pincében, egynek az ára pedig a bankban.

Ez ma már a múlté. Megélhetésért ma már senki sem művel Szekszárdon szőlőt. Kiegészítő tevékenység, hobby, ami egyre több gonddal, bajjal jár, és művelői panaszkolják: egyre kevesebb haszonnal. Pedig a bor ára magas. Tapasztalhatjuk, ha az áruházi polcon sorakozó palackokat nézzük.

– Tizenhárom forinttól veszik át a szőlőt – mondja M. néni, aki özvegyasszony, rászorul arra a kevesre is, amit négyszáz négyezerrel hagyományos szőlője jövedelmez.

– A nevetem ne írj meg, még a végén ezt is megadóztatják – mondja nevetve. Mert a szüret azért most is ünnep, vidámnak illik lenni, nem panaszkodni.

– Szedjük a szőlőt. A legjobb minőségű, hagyományos, tőkeművelésű kadarka. Hat és fél mázsa termett.

– Maszokban megveszik tizenötért – súgja meg a háziasszony.

Hamar kiszámítható, mennyi lesz a haszon. Ötször kapálták, kilencszer permetezték, amihez hozzájön a tavaszi szántás költsége, a metszés, a nyári zöldmunkák, és most szüret után a bekapálás. Nem biztos, hogy megvan a tíz forintos órabér.

Még megéri

– Ötvenhárom hektáron természetünk szőlőt – mondja a decsi termelőszövetkezet elnöke, Nagy János. – Szükség van erre is, mert munkát ad az embereknek, és a szőlőt olyan területeken is tudjuk növelni, ahol mást úgysem tudnánk termelni.

– Jövedelmező a szőlőtermesztés?

– Még mindig. Átlag tizennégy-ötvenet kaptunk kilójáért, de még így is megéri. Hogy miként lesz ebből nyolcvan-, százforintos bor, azt ne tőlem kérdezze. Csak sejtéseim vannak.

– A kistermelők panaszkodnak, háborognak...

– Igazuk van. Nézze, ezelőtt nyolc évvel tizenhat forintot kaptunk a szőlő kilójáért. Most egyötvennel kevesebbet. Hogy közben hányszor emelkedett a vegyszer, a műtrágya árát, azt csak a Jóisten tudja. A szőlő most annyit jövedelmez, mint a kukorica. Csak a természetben vannak különbségek. Azt hiszem, nem kell mondanom, hogy a szőlőnek mennyivel nagyobb a beruházás- és munkaköltsége.

Módos Ernő, az Aliscavin borászati vállalat igazgatója nem lepődik meg a kérdésem, nyilván nem először hallja. Stencilezett lapot mutat, amin a borkészítés minden költségét feltüntették. A felvásárlási árat alapvetően a szőlő minősége és cukorfoka határozza meg.

A nagy bűvészmutatvány

Példaként óvörös bor alapanyagát adó szőlő útját kísérem végig. Felvásárlási ára 16 forint. A feldolgozási veszteséggel és egyéb költségekkel együtt egy liter kétszer fejett bor 24,50-be kerül. Ezt hét deciliteres palackra átszámolva 17,86 Ft. A palackozási költség 9,76 forint, amiből 3,50 a munkabér, 2,70 a dugó ára, a címke 2,50-be kerül és körülbelül 1 (egy) forint az energiaköltség.

A vizsgált bor így, a vállalati általános költséggel együtt - ami 6,91 forint -, 34 forint 56 fillérbe kerül. Ehhez jön a 4,39-es vállalati haszon, így lesz 38,96 a bor termelői ára.

Most már csak a 11 százalékos fogyasztói adót (4,28), majd a termelői ár és fogyasztási adó együttes ÁFÁ-ját, 10 forint 81 fillért kell hozzáadni, és máris 54,04 forintba kerül a hét decis palackozású bor. Erre rájön a nagykereskedelmi árrés: 4,49 forint, ennek ÁFÁ-ja, és a bor máris 59,65 forintért kínálja magát.

Természetesen a kiskereskedelmi árrést is hozzá kell számolni, ami ÁFÁ-val együtt újabb 6 forint 68 fillér, így már tényleges végösszeget kapunk, ami 68 forint.

Az ár persze tovább srófolható, ha mindezt valamelyik vendéglátó helyen vásároljuk, fogyasztjuk. Határ a csillagos ég...

(Folytatás a 2. oldalon)

ITT TERMÉKEK NAGY VÁLASZTÉKBAN, ÁRENGEDMÉNNYEL KAPHATÓK

ITT SZÍNES TELEVÍZIÓ

31 cm 32000 Ft.

41 cm 39500 Ft.

51 cm 40600 Ft.

SARKITOTT KÉPERNYŐ

51 cm 47700 Ft.

SARKITOTT KÉPERNYŐ

63 cm MONO 53800 Ft.

63 cm SZTEREO TXT 72000 Ft.

71 cm MONO 60900 Ft.

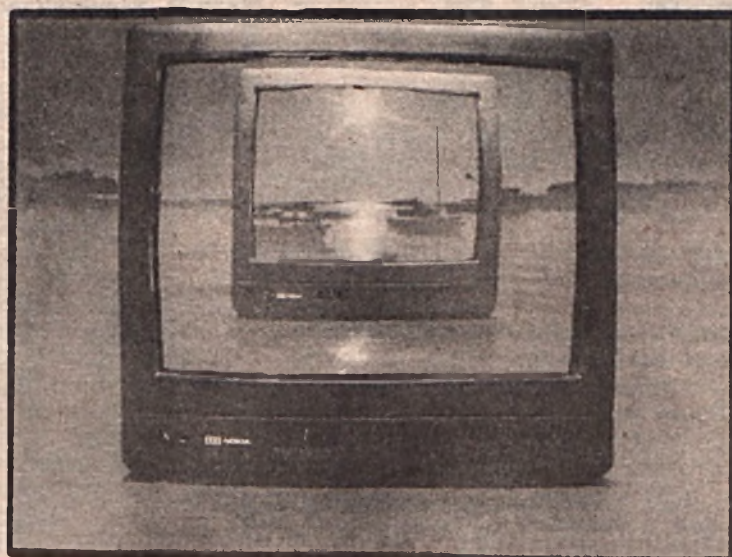
71 cm SZTEREO TXT 81200 Ft.

Az összes készülék beépített video ajzattal és beépített video sávval rendelkezik + kábeltuner

MIKROMűszaki bolt

Pécs, Jókai tér 9. 25-842

Hajas Imre u. 6. 25-022

A SZER mondja

A Szabad Európa Rádió kommentátora Hamburger Mihály is úgy látja, hogy a választók passzivitásának több oka van. Szerinte a falvakban és a városokban megmutatkozott különbségek abból fakadtak, hogy a közvetlen demokrácia több embert képes megmozgatni, mint a közvetett. A pártok hibáztak, amikor az utóbbi öt szavazás csaknem mindegyikénél azt hangoztatták, hogy ez lesz az igazi rendszerváltás. A múlt év őszén még sok embert sikerült meggyőzni arról, hogy beleszólhat az ország sorsának meghatározásába. Mozgósító hatású volt a pártállam látványos, de áldozatok nélküli összeomlása, a szólás-, a sajtó- és a gyülekezési szabadság létrejötte. A rendszerváltás ebben az értelemben befejeződött, viszont a pártok a jövőkép kialakítása helyett érzelmileg újra és újra akarták prolongálni a múlt őszi helyzetet. Ezt szolgálták a rehabilitációs és felelősségvonnási programok. Hamburger szerint a választások azt mutatják, hogy az emberek többségét ezek már nem tudják kielégíteni, mert felismerték, hogy az ország problémáit ezeken a módokon nem lehet megoldani. A kommentátor többek között ebből származtatja az emberek fásultságát, akikben ez az érzés rossz anyagi helyzetük miatt is kialakult.

LEO tulipánjai

A zsidó tábortulipán építésére, a társadalom szélére szorult, ám lelki mélyén igaz értékeket őrző fiatalok megsegítésére ad koncerteket ezekben a napokban magyarországi vendégszereplése során a Leo Tulipánjainak nevezett népművészeti csoport. Október 11-én Szekszárdon szerepeltek, 16-án 20 órakor Pécsen, a Nevelési Központban lépnek közönség elé, s közben a tervek szerint Szegedre és Budapestre is ellátogatnak. Koncertjeik bevételét, illetve az ott gyűjtött adományokat a zsidó tábortulipán javára ajánlották föl.

Vörös Vince:

„Nem ilyennek képzeltem az új parlamentet”

Zajos, és botrányoktól sem mentes közéletünk egyik közeli szemlélője, Vörös Vince, az Országgyűlés alelnöke, a Független Kisgazdapárt örökös tiszteletbeli elnöke. Történeti személyiség, nem vitás, hiszen életútja egész korszakokat köt össze a magyar történelemben. Nemrég különös körülmények között láttuk feltűnni arcát a televízióban: illusztráció lett egy áldatlan vitához, amely azt hivatott eldönteni, hogy zsidónak vagy szónoknak követelt-e hordót egy szentori hang szeptember 18-án, jobb sorsra érdemes parlamentünkben. Hallhattunk már érveket pro és kontra, pusztán az akkor elnöklő Vörös Vince véleményére nem volt még eddig senki sem kíváncsi. Ezért kerestük fel a hét elején bonyolult otthonában, s ha már ott jártunk, pártja mai helyzetéről is kérdezősködtünk.

– A szokásos, zajos ülés volt – emlékezik vissza. – Az interpellációk napja. Tölgyessy Péter beszédét többször is bekiabálások szakították félbe, úgyhogy a csengőt is használnom kellett. Később értesültem az újságokból, hogy állítólag „zsidóztak” a parlamentben. De sem én, sem a mellettem ülő Soltész István országgyűlési főtitkár, sem a jegyzők nem hallották az ominózus „Hordót a szónoknak!”, vagy „Hordót a zsidóknak!” kiáltást. Így értelem szerűen a jegyzőkönyvbe sem kerülhetett be. Mint ismeretes, Szabad György házelnök vizsgálatot rendelt el, és vizsgálja az ügyet a Legfőbb Ügyészség is. Véleményem szerint a hangszalagok alapján legfeljebb annyit lehet majd bizonyítani, hogy a mondat valamelyik formában elhangzott, de hogy kiől származik, aligha lesz megállapítható. Vannak olyan né-

zetek is, hogy nem a terem-ből, hanem a karzatról kiáltottak.

– En csupán egy valamit nem értek – folytatja az alelnök: – Miért csak egy héttel a történet után hozta nyilvánosságra a Kurir az esetet? Ha a parlamentben sértő kifejezés hangzott el, miért nem tiltakozott azonnal az ellenzék? Ahogyan Jeszenszky külügyminiszter kijelentése nyomán tette? Miért éppen a választások előtti hétre időzítették a „bombát”? Mindentől függetlenül, remélem, hogy az esetnek csillapító hatása lesz a parlamenti csatározásokra.

– Ön jegyzője volt az 1944-es decemberi Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd tagja az 1945-46-os koalíciós parlamentnek. A maival összehasonlítva melyik volt békésebb időszak?

– Sajnos, azt kell mondanom, a háború utáni. Akkor is voltak szócsaták, de a mostanihoz hasonló fegyelmetlen hangzavarral nem emlékszem. A kormány és egymás pártjainak lejáratása az egyenes cél, és sajnos az ellenzék egyáltalán nem olyan konstruktív, mint igérette. En nem ezt vártam az új parlamenttől. Úgy látszik, az ülésterem megváltoztatja az embereket, mert a kamerák előtt még azok is egymás torkának esznek, akik békésen, barátságosan megegyezni látszólag a bizottsági üléseken.

– Miként vélekedik Alelnök úr pártja debreceni csoportjának legutóbbi nyilatkozatáról? Amelyben a Rákosi-kommunizmus után Antall-féle kommunizmusról esik szó.

– Ennek mélyebb okai vannak. A debreceni ügy is a köz-

ponti vezetésben tapasztalható – bizonyos mértékig generációs – ellentétet tükrözi. Mélyen elítélem, hogy Debrecenben az egész kisgazdapárti vezetőség megkérdése nélkül hoztak határozatot a választási eredmények értékeléséről, az Alkotmánybíróság döntéséről, sőt, a külföldi parlamentekhez is üzenetet küldtek. Mi a koalíciós partnerekkel együtt kívánjuk a földkérdést megoldani, ezért ülnek össze szakértőink a héten. A vezetőség belüli ellentétet a közéletben összeülő nagyválasztmányunknak kell tisztázni, hiszen tagadhatatlan, hogy a régi vezetők helyébe választott tisztségviselők közül jónéhány csalódást okozott.

– Ön szerint mi az oka, hogy olyan sokan támadják ma a Kisgazdapártot, amelynek főügyésze és frakcióvezetője, Torgyán József, személy szerint sem tartozik a legnépszerűbb politikusok közé? S akkor még finoman fogalmaztam...

– Pártunkat azért támadják, mert tudják, hogy ha a kisgazdák kiválnak a koalícióból, megbukik a kormány. Ami Torgyánt illeti, ő a választási küzdelemben a néphangulatát próbálta „felkordítani”, s eközben olyan dolgokat is mondott, amiket talán nem kellett volna. Viszont a parlamentben az ő csavaros ügyvédi észjárására nagy szüksége van a Kisgazdapártnak és a koalíciónak is: az ellenzék vádjaira azonnal tud reagálni. Nem állítom, hogy nem kellene néha mérsékelt hangnemet használnia, de az esetek többségében arról van szó, hogy amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten...

Havas J. • Fotó: Csónka K.

Adótanácsadó

Kezdő vállalkozóknak!

A cég indításánál óriási körutat kell megtennie minden kezdő vállalkozónak. Legelőször is az erkölcsi bizonyítványt kell megszereznie. Ennek birtokában keresse fel az önkormányzati hivatalt, ahol a vállalkozói igazolványt kiöltik részére. Ezt követően az Adóhivatalnál adószámot kap, s ettől a pillanattól vállalkozónak számít. Társadalombiztosítási kötelezettség terheli, ha megkezdte a tevékenységét, ha nem, az 1200 Ft minimális társadalombiztosítási díjat be kell fizetnie. (Ez később a jövedelem 10 százaléka lesz.) Késni nem érdemes, mert a TB késedelmi kamat havi 4 százalék, az ÁFA 3 százalék. A társadalombiztosítási díjat pótlékmentesen minden hónap 15-ig, az ÁFA-t tárgyhó 20-ig rendezni kell.

A KÖ-VI adóüggyel foglalkozó betéti társaság legközelebb a költségek alakulásával kapcsolatos információkat adja közre A HELYZET-ben.

A HELYZET

Dunántúli hetilap

Főszerkesztő:
Havasi János

Főszerkesztő helyettesek:
Fertling József
Gállos Orsolya

Külső főmunkatárs:
Hallama Erzsébet

Főmunkatársak:
Csalog Judit
Wallinger Endre

Rovatvezetők:
Cseri László – fotó,
Stevan Popovic – szerbhorvát,
Schillinger Erzsébet – kultúra,
Szendé Béla – német,
Varga Dávid – gazdaság

Belső munkatársak:
Luthár Péter, Riklfi Ferenc,
Tamási János, Tóth László

Szerkesztés külső munkatársak:
Bihari Edmond, Csefkó Judit

Állandó szerzőink:
J.P. Balvagy, Felő Pál,
Hortobágyi Éva, Klausmann
Viktor, Köröczöl Imre, Takáts József

Tervezőszerkesztő:
Harmóczy Örs

Grafika:
István László

Computertechnika:
Kadlicskó Zsolt
Szöveg szerkesztő:
Molnár Agnes
Gépirás:
Gerencsér Ferencné

Szerkesztési titkár:
Zichy Márta

A szerkesztőség címe:
7621 Pécs, Sallai u. 7.

Szerkesztőségi telefon:
Pécs 72-27-377, Szekszárd
74-13-076, Nagykanizsa
93-13-208, 11-446, Budapest
1-11-49-212
Telefax: 74-15-671

Kiadja: A HELYZET Lap- és
Könyvkiadó Rt.
7621 Pécs, Sallai u. 7.
Tel.: (72) 27-377

Felelős kiadó: Schillinger István
üggyvezető igazgató

Terjeszti: a Magyar Posta és A
HELYZET Rt. terjesztőhálózata
Előfizethető: bármely hírlapki-
adós postahivatalnál, a hírlapüzle-
tekben, a hírlapkiadóknál, vala-
mint a szerkesztőség és a kiadó cí-
mén, illetve a hirdetésfelvevő iro-
dáiban.

Előfizetési díj: egy hónapra 75 fo-
rint, negyedévre 210 forint, fél év-
re 400 forint, egész évre 800 forint.

Készült az SZKI Computer Media
Rt. Progress rendszerével A
HELYZET Rt.-ben.

Nyomási munkálatok: Szekszárdi
Nyomda, Szekszárd, Széchenyi u.
46. Postacím: 7101 Szekszárd
Telefon: 74-11-422

Felelős vezető:
Vadász Józsefné, igazgató

Engedélyszám:
III/PI/17/174/Ba/1989.
HU ISSN 0864-974X

Hát akkor szüret!

(Folytatás az 1. oldalról)

Csak összegzésül: a termelő, aki minden kockázatot vállal (időjárás, betegségek stb.), és jelentős költség- és munkaráfordítással előállította az alapanyagot, 16 forintot kapott! A borászati vállalat haszna alig több, mint 4 forint.

Módos Ernő mindezek ellenére bizakodik.

– Jó évet zárunk, az idén szépen termelt a szőlő – mondja. – Hat nagyüzemmel és mintegy hatszáz kistermelővel van szerződésünk. Eddig harminckétezer mázsa szőlőt vetünk át feldolgozásra. A szezon végéig hatvan-hetven ezer mázsa számítottunk. A szőlő átlagos mustfoka eléri a minőségi kategóriát, mert 17 fok fölött van. Úgy tűnik, a nyári szárazság után használt a szeptemberi eső, a nyár nem okozott maradandó károsodást a termésben.

– És piacra is lesz ennek a mennyiségnek?

– Ez most még bonyolult kérdés. Az NDK-piac kiesése, a szovjet export dollárrészesítésének beláthatatlan következményekkel járhat. Nyugaton pedig nehéz versenyezni az államilag támogatott olasz és spanyol borokkal.

– Így a pápai asztalra sem kerül mostanában szekszárdi óvörös?

– Olaszországba bort eladni olyan, mint az eszkimóknak hűtőszekrényt. Mindenesetre reklámcéllal nem lenne utolsó egy rendszeres pápai szállítás. Egyébként néha már azt kell hinnem, hogy a reklám fontosabb, mint a minőség. Angliában például most na-

gyon kelendők a bolgár borok. Olvastam, hogy előzőleg egymillió forintot költöttek a bolgár bor reklámozására.

Költség azért bőven akad

Jogtanácsos barátom hétszáz négyszögöl szőlőt művel évek óta. Vele is számításba kez-
dünk.

A terület permetezését, a sorok gépi kapálását az egyik tévesszel végezteti. Ezért hétezer forint munkadíjat fizet. A sorok évi ötszöri kapálása 1400 forint kapálásonként. A metszés egy héttig tart, sajátkezűleg végzi. Ha napszámot fogadna, nem uszná meg napi nyolcszáz forint alatt. Ehhez jön az utazási költség (jóval a városon kívül van a szőlő), a termés szállítása, no és a szüret költsége, ami szintén nem marad ötezer alatt. Az idei harminc mázsa termésért elvileg negyvenkétezer forintot kap. Azért elvileg, mert a borászati vállalat csak ennek negyven százalékát fizeti a szőlő átvételkor, a többi télen, vagy jövő tavasszal.

Mindent figyelembe véve jó évben megmarad húszezer forint haszon. De akkor nem számoltuk a telepítési költségeket, nem számoltunk a szüret évente visszatérő jégveréssel, és semmi váratlan káresettel. (Például tolvajlással.)

A szekszárd környéki gazdák még várnak. Csak itt-ott vették elő a vermelőt, a nagyfejszét, hogy jövedelmezőbb módon hasznosítsák a termőföldet. Mert szőlőt termeszteni – azt hiszem az előbbi számok is bizonyítják – egyre kevésbé éri meg.

De vajon meddig tart a szőlősgazdák türelme?

Tamási János
Fotó: Tóth László

AVOSZ hírei

Német vállalkozók kongresszusa

Német, esetleg angol nyelvtudással rendelkező AVOSZ-tagok vehetnek részt a Fialat Német Vállalkozók kongresszusán, október 20-23. között. Bővebbet a baranyai területi csoporttól, 7621. Pécs, Bem u. 5. Konzum Irodaház I. em. 132. tel. 12-277.

Az Univercoop Faipari és Szolgáltató Gmk. raktárkészletéből azonnal szállítható raklapokat ajánl, különböző méretekben és típusokban. Bővebbet: Univercoop gmk. 7349. Mázasszászvár, Kállai u. 4. Tel.: 72/89-537. Fax: 72/89-537.

VOSZ-választó

A szövetség arra kéri a vállalkozókat, vegyenek részt a választások második fordulóján, és szavazatukkal támogassák az iparosokkal és a kereskedőkkel közösen állított 4. számú listát: Egyéni jelöltjeink: 5.vk. Vén László 6.vk. Telegdi Attila 13.vk. Ikotin Gyula 16.vk. Bayer József 17.vk. Hoffmann Antal 19.vk. Velin Csaba 21.vk. Petri Péter 22.vk. Gál György(első forduló) 23.vk. Czako György A VOSZ azért indított jelöltek és állított listát, hogy pártérdekektől függetlenül képviselőhöz jusson Pécs új önkormányzatában. Ezt csak az Önök támogatásával tudjuk megvalósítani. Ha elmegyünk, még van esélyünk!

A „HAKAN” szindróma

Karabacakoglu Recep Hakan a neve az úrnak, aki a közelmúltban nagy kedéllyel boronálgatta a Belügyminisztérium, a titkosszolgálat és a sajtó sorsát, bőven adva munkát mindháromnak. Neki köszönhető rendőrfőnökök, titkos titkosszolgák nyilatkozatdömpingje a nagy magyar maffiáról.

Azóta is tíz centis főcímek haragják a vádakat és cáfolatokat, s az olvasó olykor már bordái közt érzi a pisztolycsövet, a rugóskést. Valahol talán már tisztítja a hatlövetűt Bronson bosszúvágó alteregója?

Dr. Korinek László egyetemi oktatóként vaskos köteteket írt bűnözési tendenciákról. Kriminológus és statisztikus, aki napjainak nagy részét már nem töltheti kutatással, oktatással. A Belügyminisztérium helyettes államtitkára.

A HELYZET első kérdésével a „Hakan szindrómaként” emlegett, eddig ismeretlen sajtó-belügy viszonyról érdeklődött.

— A MAI NAP cikksorozata csak a mi generációnknak meglepő, hiszen a sajtó és a bűnüldözés mindig is szoros viszonyban volt egymással. Bulvárlapok egy-egy szafos krimi nélkül nem létezhetek volna. Más kérdés a sajtóetika oldaláról vizsgálni ezeket a tudósításokat. Egy gyilkosságsorozat megjelentethető véres részletek

taglalásával, horrorisztikus elemekkel, de arisztokratikus, elemző módon is. S hogy ez a kérdés felvetődött, jelzi az alaposan megváltozott magyar bűnözési viszonyokat is. Egyrészt az emelkedő bűnözési statisztikák bizonyítják, másrészt a lakosságnak a rendőrséghez való megváltozott viszonya, amely jelzi, hogy beindult egyfajta erózió a bűnözésben, s beindultak új „bűnözési kisvállalkozások”.

— Ön szerint hogyan befolyásolja ez az újfajta sajtónyilvánosság a bűnüldözők munkáját?

— A sajtó ilyen megjelenése ambivalens, mert egyrészt rávilágít új problémákra, másrészt azonban bűnözési csoportokat mutat meg. Én több pozitívumot látok benne, mint a munkánkat hátráltató tényezőket.

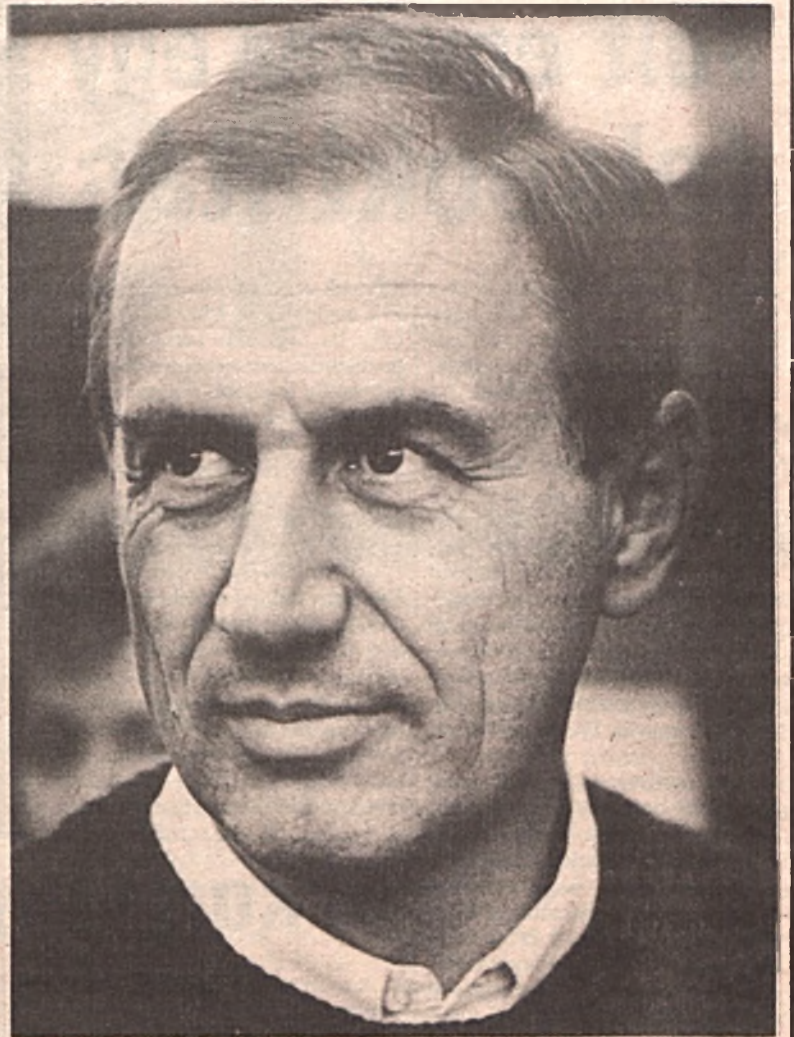
A „Hakan-story” példáján ez számunkra már mérhető is volt. Nagyszámú, szervezett bűnözésben jelentős szerepet játszó delikvensünk távozott sietve a MAI NAP híreire. Az árnyoldala mindennek a társadalomban beinduló hisztérikus viselkedés, hogy „a helyzet rosszabb, mint mondták”. Ez hosszú távon bizalmi válságot eredményezhet, az emberek félnek majd, vagy talán már most is félnek az utcára menni. Tehát a bűnözést sokszor a címlapra tenni a közönség széthullásának veszélyével is járhat. Mindennek a következ-

ménye lehet az önvédelmi reflexek éledése és önvédelmi csoportok megjelenése, amely ha nem kerül megfelelő kontroll alá, az önbíráskodás veszélyét hordozza. Ismeretek már az eddigi példák, az egri cigány-bőrfejű összetűzés, a kaposvári arab-cigány konfliktus. [S legutóbb a szegedi verekedés. A szerk.]

— Én, mint újságolvasó, és naponta rémüldöző állampolgár, hogyan próbáljam alakítani a reakcióimat, ha egyáltalán képes vagyok rá?

— Először is tudomásul kell venni, hogy a bűnözés az élet velejárója. Sőt, rövid távon egyre markánsabban jelenlévő velejárója. Ki kell tehát dolgozni olyan technikákat, amelyek segítik a rendőrséget a bűnüldözési munkában. Valahogyan arra kell megtanítani az embereket, hogy ne szaladjanak rögtön a bíróságra, hanem egyrészt törekedjenek a bűncselekmények megelőzésére, másrészt ne csak a rendőrségtől várják a biztonság „szolgáltatását”. A legnagyobb ütemben növekvő gazdasági bűncselekményeket ugyanis elsősorban kivédeni, megelőzni kell és lehet. Főként, ha az állam is úgy gondolja, és adókedvezményt ad, például a különféle biztosító berendezések felszerelése, használata esetén. De ez csak egy konkrét példa a sok közül.

— A biztosító berendezések kapcsán, azt hiszem, lehetne okulni a Bel-

Dr. Korinek László

ügyminisztériumfelszereltségéből, mert legalább tízszer annyi időbe telt Önhöz itt bejutni, mint egykoron a pécsi tanári szobába.

— Azt hiszem teljesen felesleges bizonygatnom, hogy ez a tízes szorzószám az élettriumfomra is vonat-

kozik. Reggel héttől este kilencig tart a „normális” napi munkám, és ha becsúszik valami – mondjuk egy friss sajtóleleplezés – attól meg kifejezetten javul az „átlagom”. ■ Klausmann Viktor • Fotó: Cseri László

Az önkormányzati választások első fordulóján Bihari Mihály, az egyik a legtekintélyesebb hazai politikai elemző azt nyilatkozta, hogy az érdektelenség, a 40 százaléknál alacsonyabb részvételi arány politikai katasztrófa: „most a magyar demokrácia szenvedett vereséget”. Bihari az érdektelenség egyik legfőbb okának a pártharcok által kiváltott „politikai undort” tartja. A parlament működését látva nem érthetően az érve, ha például az állandó ordítozásra, vagy az elhangzott sok-sok hazafias frázisra gondolunk. Az emberek viszont nap mint nap tapasztalják, hogy az árak nőnek, és nem tapasztalják, hogy a mindennapi életükben bármi is megváltozott volna. Politikai katasztrófáról beszélni azonban mindenképp túlzás, az önkormányzati választások igazi meglepetése nem a részvételi arány volt, hanem hogy mindössze öt hónappal a parlamenti választások második fordulóján, ahol a keresztény-nemzeti pártok – elsősorban az MDF – „földcsuszamlásszerű” győzelmet arattak, úgy tűnik, most komoly vereséget szenvedhetnek. Magán számításaim szerint például Pécsen a liberális pártok (az SZDSZ és a FIDESZ) a pártlistákra leadott szavazatok 44, míg a kormánypártok 32 százalékát szereztek meg. Ez ugyanolyan, mint a fővárosi arány: ott 44-35. Budapesten az SZDSZ 31,4 százalékát, az MDF 24,9 százalékát kapta a szavazatoknak, jó esély van tehát arra, hogy ellenzéki főpolgármestere lesz a fővárosnak. Még feltűnőbb a Kisgazdapárt nagy térvetése: a magyar falvaknak mindössze 4 százalékában lesz kisgazda polgármester, a tízezer lakosnál nagyobb városokban pedig a Kisgazdapárt listáira mindössze 3.269 szavazatot kapott országsszerte. Baranyában az Agrárszövetségnek alig lesz kevesebb polgármestere, mint a kisgazdáknak.

A kormánykoalíció legelőször is azért szenvedett vereséget (az első fordulón), mert kormánykoalíció. Amíg az országnak gyenge a gazdasága, sosem lesz népszerű feladat kormányon lenni. Ahogy negyven éven keresztül, most is a kormányt szidjuk minden árcmelkedésért, elbocsátásért, hivatali fölénykedésért, áruhiányért – mégha nincs is semmi köze hozzá a kormánynak, akkor is.

A második ok az lehet, hogy az emberek úgy látják, alig változott valami, a rendszerváltás nem jelenté azt, hogy itt jobban élnének. A kormány azokat a kínos gazdasági intézkedéseket, amelyek nagy társadalmi elégedetlenséghez fognak vezetni, mint a nagy árcmélések, a

Két választás közt Magyarországon

Kinek a veresége?

veszteséges nagyvállalatok becsukása, amely jelentős munkanélküliséget fog okozni, az exportélenkítő forintleértékelés, nos, ezeket az intézkedéseket az önkormányzati választások utánra halasztotta. Ha a kormány hozzákezdett volna a gazdasági rendszerváltáshoz, bizony még kevésbé lenne népszerű.

A harmadik ok véleményem szerint az, hogy a kormány működése és személyi összetétele láthatóan gyenge. Ha a demokrácia olyan politikai szisztéma, ahol egy miniszternek egy nagyon rosszul fogalmazott mondatért vagy rendeletért le kell mondania, akkor Magyarországon már fel kellett volna állnia a barsonyszékből a külügyminiszternek,

a honvédelmi államtitkárnak, a belügyminiszternek, a kultuszminiszternek és a földművelésügyi miniszternek. Ezek az Antall-kormány leingtagabb tárcái.

A negyedik ok, hogy a koalíciónak nagy teherterele a közvélemény szemében szalonképesnek is alig számít, nagyon alacsony színvonalú politikuskardával rendelkező Kisgazdapárt.

Az ötödik ok, hogy a kormánypártok egyre erőteljesebben belecúsznak egy, a 20-as évek jobboldalára emlékeztető nacionalista szóhasználatba, amely olyan politikai vitákhoz vezetett – a Szovjetunió elleni igazságos magyar háború kérdéséről a trianoni emlékmű tervéig –, mely-

ket a választók jórésze értetlenül és ellenszenvvel figyelt. Ez elsősorban az MDF-et érintette rosszul: nagy gyűjtőpártként szűkült a tábora.

A hatodik ok, hogy a kormánypártok elvesztették a legtekintélyesebb – és nagy példányszámú – újságok (a Magyar Hírlap, a Népszabadság, a Magyar Nemzet, a 168 óra, a HVG stb.) lojalitását. Ebben szerepet játszott az imént említett ötödik ok, valamint a kormánypártok rendszeres sajtóellenes támadásai. A keresztény-nemzeti pártoknak nincs befolyásos politikai újságja (a Hítel félig-meddig tekinthető csak annak).

Mindenesetre feltűnő, hogy nem lehet jó kormánypárti vezércikket, politikai elemzéseket olvasni sehol: ilyen egyszerűen nem létezik.

A hetedik ok, hogy az „Őszi Nagytakarítás” programját és a politikai számonkérés bejelentett tervét (Justitia) feltehetően túlzónak ítélte a társadalom. Legalábbis erre mutat, hogy a kistelepekben egyáltalán nem a teljes helyi vezetőségre, hanem éppen a folytonosságra szavaztak: a volt tanácselnökök 70 százaléka megszerezte a polgármesterei széket. A liberális pártok hamarabb észrevették, hogy országos szinten igen, de helyben nem feltétlenül akarnak teljesen új arcokat látni az emberek.

Deutsch Tamás mondta néhány héttel ezelőtti pécsi naggyűlésén: a FIDESZ lesz az a párt, amely négy év múlva legyőzhető a választásokon az MDF-et. A FIDESZ már a nyár közepi közvéleménykutatás szerint is a harmadik legerősebb párt volt, az őszi első forduló igazolta ezt. Egyelőre azonban úgy látom, akik tartanak attól, hogy a keresztény-nemzeti pártok jelenlegi kormányzása kurzussá merevedik, azok nagy része az SZDSZ-ben látja az ez elleni legnagyobb biztostéket. Már pedig ez a magyar demokrácia jelen pillanatának egyik alapkérdése. Az MSZP viszont kikerült a politikai élet közepéből, s egyre jelentéktelenebbül mellékszereplővé válik. Epp ezen okok miatt vonzott el bizonyosan baloldali beállítottságú – főként értelmiségi – szavazókat a szocialistáktól az SZDSZ. Ok indították a legerőteljesebb őszi választási kampányt is, ez főleg a fővárosban volt így, s feltűnő volt, ahogy

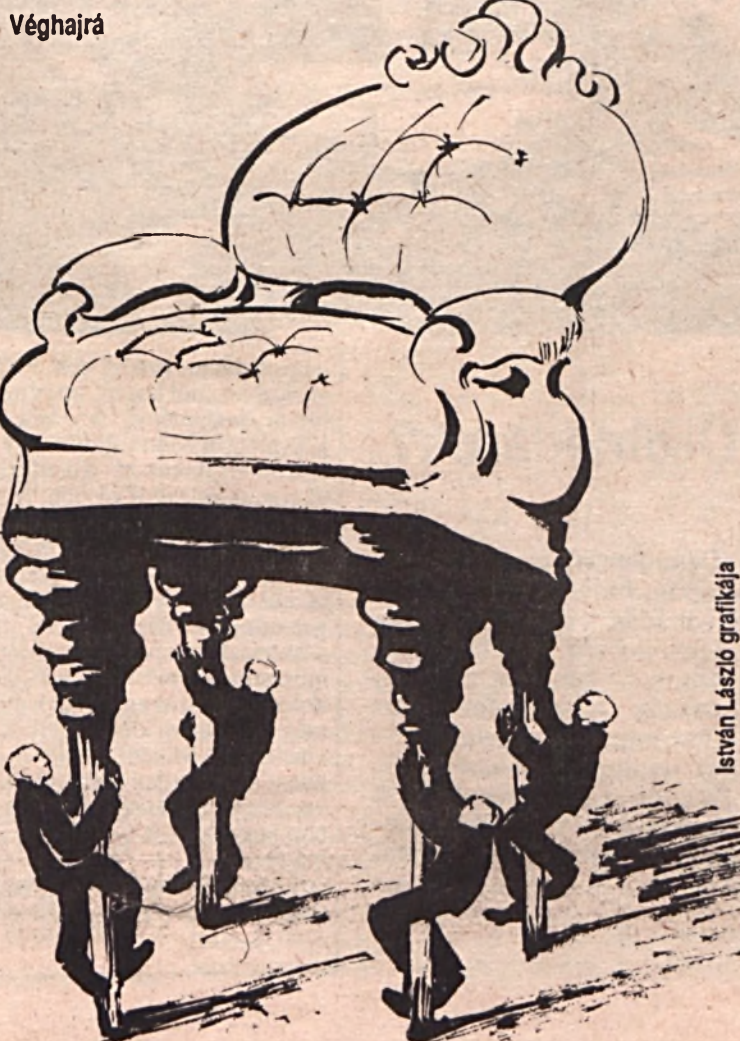
Demszky Gábort, főpolgármesterjelöltjüket napok alatt a párt legfontosabb emberévé tették. Ugyanerre a rugalmasságra az MDF vezetése nem volt képes. Kiderült az őszi első fordulón az is, hogy a parlamenten kívüli pártok nem tudnak lábraállni. A szociáldemokrata párt tragikomikus története is nyilván lezárul a mostani választási eredménnyel (legalábbis jelentősége ezentúl már nem lesz, csupán a politikai folklórhoz fog tartozni): Budapesten az MSZDP nem szerezte meg a pártlistás szavazatok 1 százalékát sem.

Akárhogy alakulnak is a második forduló eredményei, a két erősebb kormánypárt számára fontos hosszabb távú tanulságok adódnak. A Kisgazdapárt feltehetően csak akkor éli túl ezt a választási periódust, ha nem marad benn végig másodikhegedűként a koalícióban, főként akkor nem, ha a földprogramjuk lassan elszikkad. Arra semmi jel nem mutat, hogy a Kisgazdapárt modernizálódni tudna, mondjuk egy karakteres nacionalista vállalkozói párttá; a konszolidálódása pedig ugyanolyanná tenné, mint az MDF, nem marad más út tehát számára a politikai túléléshez, mint előbb-utóbb kilépni a koalícióból, és kemény, a szegény-és lumpen rétegek felé politizáló ellenzéki párttá válni.

Úgy vélem, az MDF hosszú távon jobban járna, ha meg tudna szabadulni a rá is árméket vető kellemetlen koalíciós partnertől, a Kisgazdapárttól. A gazdasági rendszerváltás keresztülviteléhez pedig vagy egy, az ellenzéki és a szakszervezetekkel kötött gazdasági tárgyi paktum kell, vagy egy nagykoalíció, ha az MDF nem akar egyedül szembenézni az eljövendő sztrájkokkal, tüntetésekkel, a növekvő munkanélküliséggel és társadalmi feszültséggel.

Ha a liberális pártok nyerik az önkormányzati választásokat, ki-egyenlűdök a politikai élet, és a jelenlegi kormányának egy ellenzéki budapesti főpolgármesterrel is számolnia kell. Így nem lennék meglepve, ha előbb-utóbb létrejönne egy olyan négypárti koalíció, amely elég stabil lenne ahhoz, hogy a gazdasági rendszerváltást végrehajtsa, s amelynek ellenzékéként egy-egy párt maradna a parlamenti jobb- illetve baloldalon: a Kisgazdapárt és az MSZP. Úgy vélem, az MDF-nek jelentős érdekei fűződnének egy ilyen megoldáshoz.

Tudjuk azonban Bibó Istvántól, az ő egyik legfontosabb politikai tapasztalata az volt, hogy a politika szereplői nagyon gyakran nem ismerik fel saját érdekeiket. ■ Takáts József

István László grafikája

Volt egyszer egy felsőoktatás

Amak a fejében is felülrik ez a kérdés, aki csak annyit hall, hogy két év után megint tüntetnek a diákok, rég hallott számban – immár az új művelődési tárca ellen. Az utóbbi fél ugeybár legitim, viszont az előbbi is szerzett magának némi tekintélyt, nem utolsó sorban a másik nyilatkozatai alapján: ezek egészen a konfliktus kiborításáig, stratégiai ágazatuk emlegeték az oktatást, amelynek kiművelt emberfői „elszegényedtek, eladósodott, természeti kincsekben nem túl gazdag hazánknak legfőbb erőforrása”, ahogy Andrásfalvy Bertalan írta augusztus 27-i levelében az Egyetemi és Főiskolai Polgárokhoz.

A következő nap a minisztérium új rendeletet bocsátott ki az ösztöndíj-szabályozásról (1990). A diákok érdekképviseleti szerveire sokkolóan hatott, hogy az előző félévi egy főre kiszámolt átlag ösztöndíj 3401 Ft-ról 2650 Ft-ra esett. Ha lehet, még nagyobb felháborodást váltott ki a következő lépés, amelyben a sajtót 500 Ft-os emelésről tájékoztatták, holott az előzetes 850 Ft-os csökkentésről a jogi közlönyön kívül szó sem esett. Az eredmény: a közvélemény diákpárti döntésről értesült, holott a juttatás nominálértékben 2-8 %-kal csökkent az intézményekben (+ 30 % infláció!). Ami egyrészt érthető, mivel jóval több diákot vettek fel az egyetemekre idén, másrészt viszont érthetetlen, mert mintha olyan szándékot fejez ki, hogy az oktatás mennyiségét növeljük, a színvonalát viszont nem számít. (A végösszeg, félreértések elkerülése végett, még nem az, amit egy diák kézhez kap, mert számos, azelőtt külön kezelt dolgot magába foglal.)

Az egyetemeken azóta kaotikus állapotok uralkodnak. Ez azonban, mint Nyerges Zsoltól, az ELTE Bölcsészkar önkormányzati vezetőjétől megtudtam, egy másik minisztériumi rendelkezésnek köszönhető, amely hatályon kívül helyezte „az intézmények vezetésére és szervezésére vonatkozó alacsonyabb szintű összes jogi előírást”. A minisztérium szerint ez azért van, hogy megszűntessék a felső ráhatást, és az intézmények maguk alakítsák ki saját, demokratikus szabályzatukat. A diákok szerint viszont ez a felelősség lerázása.

A nézetek a harc megindulása után éppen a politikamentesség kérdése körül csaptak össze. Kormánytisztviselők nyilatkozataikban azt állították, hogy csak néhány, politikailag felheccelt fiatal akciójáról van szó a választások előtt, a diákok erre azt válaszolták, hogy miért várjanak a választások utánig, amikor égető problémáikat most okozták. Másrészt nem fogadták el az ellenzéki pártok szakértőinek a segítségét, azok állásfoglalásai után pedig sajnálkozásukat fejezték ki, miért avatkoztak a pártok olyan ügyekbe, amely nem rájuk tartozik. Hogy nem csak húsz emberről van szó, azt mindennél ékebben bizonyította, hogy szeptember 26-án több, mint tízezer vonultak az utcákra. Ha a jövő évi intelligencia ilyen könnyen befolyásolható politikailag, bizony nehéz húsz-harminc évnek nézünk elébe.

A diákok szerint követeléseikre és érveikre egyrészt méltatlan vádaskodásokkal feleltek – mindannyian hallottunk a kocsmázó duhaj diákokról, akik kedvelik a balhét – másrészt olyan, ezerszer hallott klisészövegekkel, amelyeket bizonyos szinten túl már nehéz elfogadni. (Nem az a kérdés, fogalmazta meg Gyukity Márk a szeptember 21-i televíziós vitában, hogy jó-e szegénynek lenni, hanem hogy lehet-e úgy tanulni.) Tárgyalási alapként egyedül azt akarják elfogadni, ha a minisztérium garanciákat ad: a felsőoktatási reform belátható időn belül megszületik, és az új autonóm intéz-

mények vezetéséből nem szorítják ki a hallgatókat. Másrészt szeretnék, ha legalább lakás és étel-problémák nem terhelnék őket, ehhez pedig legalább a létminimum szintjéig kellene kiegészíteni a szüleiktől rájuk jutó összeget.

Hogy követeléseik nem súly nélküliek, azt bizonyítja támogatóik nagy tábora. „Az Országos Felsőoktatási Érdekvédelmi Szövetség és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem hallgatói önkormányzatainak állásfoglalásával egyetértetek, azt támogatom: a magyar felsőoktatási intézmények hallgatóinak anyagi helyzete egyre elviselhetetlenebb, eddig kivívott önkormányzati (hallgatói) jogaitak veszély fenyegeti. Ilyen helyzetben nehezen tudják teljesíteni azt a fel-

Tüntetünk, tüntetgetünk?

Havasi János múlt heti, Tüntetünk, tüntetgetünk című cikkére szeretnénk az alábbiakban válaszolni, hangsúlyozottan nem a diákság egészének, csupán a magunk nevében. Ez az írás ugyanis tendenciózus torzítások, csúsztatások és pontatlan információk olyan mennyiségét tartalmazza, ami az elmúlt szerdai diákdemonstráció teljesen hamis beállítását eredményezi.

Havasi úr gondolatmenetéből és szóhasználatából világosan érezhető, hogy kormányparti beállítottságú. Ezen, a kormány eddigi működése ismeretében lehet értetlenkedni, változtatni azonban nem lehet rajta. Írásának értelmezésekor nem tekinthetünk el tőle a tényről. Ez magyarázza ugyanis azt, hogy a diákság megmozdulását politikai akcióként fogja fel, miáltal lehetővé válik számára, hogy elégszen csúsztatással a „balközép” összeesküvés állítsa a dolgok háttérébe. (Hogy az időzítelbe tett fogalom pontosan mit takar, azt szintén homályban hagyja. Igaza van. Így fenyegetőbb.) Ezzel szemben mi úgy véljük, hogy ez a megmozdulás elsődlegesen nem politikai, hanem érdekvédelmi

A kormányprogram ugyanerről

A nemzeti megújulás programjából kivonatolva ismertetjük a felsőoktatásra vonatkozó *Teendők, intézkedések* című fejezetet, abból a megfontolásból, hogy vitatkozni csak arról érdemes, amit ismerünk. Más kérdés, hogy az illetékes kormányhivatal többet is tehetne a program reklámozásáért, hiszen a 221 oldalas könyv jelenleg csak hosszas utánjárással szerezhető be.

A kormány 1991 közepén kívánja a parlament elé terjeszteni „az európai joggyakorlatnak megfelelő” új felsőoktatási és akadémiai törvényt.

E törvények „koncipiálásával” együtt megkezdődik a felsőoktatási hálózat korszerűsítése, amelynek során a széttagolt „feudumok” helyett a felsőoktatás rugalmas, egyetemi és főiskolai pilléren nyugvó rendszerét alakítják ki a hallgatói létszám célirányos növelése mellett.

Az egyetemi autonómia körébe tartozna egyebek között a rektorok, dékánok és professzorok megválasztása, a tantervek kidolgozása, a szakmai és tudományos minősítés (csak az egyetemeken), a hallgatók és oktatók kiválasztása és felvétele.

A posztgraduális képzés és a nemzetközileg elfogadott tudományos minősítés fő bázisa az egyetem lesz; esetenként közösen alapítanak posztgraduális fakultásokat kutatóintézetekkel.

A program az Európához való felzárkózás sarkalatos kérdésnek tekintti a 2-3 karú szakegyetemek több karú, regionális universitássá alakítását, „bár az aránytalanul nagy monstroomok létrejötte nem kívánatos”. E regionális egyetemek „a magyar vidék tudományosságának, európai kapcsolatainak fellelővárai, s egyben a nemzeti és regionális kutatások letéteményesei” lesznek, önálló devizafelhasználási és külkereskedelmi joggal.

Debrecenben, Szegeden, Miskolcon és Pécsen a Vi-

lágbank támogatásával már megkezdődött az 1950-ben szétszakított regionális egyetemek újjászerveződése.

Az eddig „alapvetően más célokot szolgáló” Collegium Hungaricum hálózatát bővítik (London, Belgrad, Madrid), s az egyetemi és főiskolai oktatók európai kapcsolatainak építésére, továbbképzésére használják.

A kutatások támogatása zömmel pályázati úton, költségvetési és alapítványi rendszerben történik majd. Az egyetemek egymással, továbbá fejlett infrastruktúrájú kutatóintézetekkel társulnak. A kormány költségvetési támogatást nyújt az egyetemek felszereltségének fejlesztéséhez, s e célra külföldi támogatást is mozgósít.

A kormány rendszerrel kívánja tenni az oktatók és kutatók meghatározott idejű, szerződéses alkalmazását, az oktatásban részt vevő magántanárok számának növelését.

Elsődleges feladatnak tekintti a hallgatói létszám nagyarányú, de igényes emelését, az ehhez szükséges pénzügyi és tárgyi feltételek megteremtését.

„E törekvés része az is, hogy az oktatás átalakulásával az érettségi vizsga eredményes letétele önmagában igazolja a jelöltet továbbtanulásra alkalmasságát.”

Végül egy, a hallgatókat különösen érdeklő mondat: „A felsőoktatás látszólagosságát új tandíj- és ösztöndíj-rendszerrel, a hallgatói tehetséggondozás és tanulmányi hitel kialakításával, illetve az adórendszer módosításával (a tanulmányi költségek csökkentésével az adóalapot), köz- s magánalapítványokkal váltjuk fel.”

A kormány a felsőoktatási intézkedésekhez szükséges összegeket az 1991. évi részletes költségvetési tervben adja meg. ■

A pécsi tüntetők
Fotó: Cseri László

adatot, amelyre vállalkoztak: becsületesen tanulni, korszerű ismereteket szerezni, felkészülni az új rendszer, az új társadalom igényeinek megfelelő értelmiségi szerepre.” – írja Dr. Somogyi Endre, a szegedi orvosi egyetem rektora, nem egyedülként. Csatlakozott a követelésekhez a pedagógusszakszervezet, sőt a pécsi bányászok szakszervezete is.

A tüntető diákok képviselőinek Andrásfalvy miniszter úr tárgyalásokat ígért, az ő véleménye szerint a minisztérium a demokrácia és a költségvetés védelmében járt el. Kíváncsian várjuk a további fejleményeket, és reménykedve abban: a felsőoktatást még nem kell temetni. ■

Pető Sándor

Dromedárok?

Dekadencia, egoizmus, hazugság, butaság, hiteltelenség, civakodás, egyedüllét, reménytelenség, bürokratizmus, gondolatlanság, lustaság – metaforikusan mind-mind egy végeláthatatlan sivatag homokszemcséi. Tartjuk, a humorozzunk és a türelem azok a "tevék", amelyekkel e holt tér áthidalható.

- bayer -

jellegű demonstráció volt. Politikai színvetet attól kapott, hogy egy politikai intézmény, nevezetesen a Művelődési Minisztérium egy döntése ellen tiltakozott – a döntés anyagi vonatkozásairól később. A tüntetők főként azt kifogásolták, hogy a kormányzat a hallgatók érdekképviseleti szerveinek megkérdésére nélkül intézkedett egy, a hallgatókat érintő kérdésben. Ez a döntés csak részben nevezhető anyagi természetűnek: másfelől viszont veszélybe került az egyetemi hallgatók még a pártállam idején kivívott képviselete is. Mindez olyan veszélyt jelent az egyetemi polgárságra nézve, hogy mindenképpen indokoltnak tartjuk a fellépésnek ezt a formáját.

A kelletnél nagyobb politikai felhangot kapott a demonstráció azál-

tal, hogy éppen az önkormányzati választások előtt került rá sor. Érthető a szerző aggodalma, hogy a művelődési miniszter elleni demonstráció abban a városban, amelynek a miniszter úr egyéni országgyűlési képviselője, jelentősen csökkentheti pártjának esélyeit. Látni kell azonban azt is, hogy az intézkedéseket nem az egyetemisták, hanem a kormány időzítette erre az időpontra. Úgy véljük, hogy a kormány, illetve a vezető kormánypart intézkedéseit nem az ifjúság, hanem éppenséggel a kormány, illetve a kormányzó párt a felelős.

A kérdés anyagi vonatkozásait Havasi úr a valóságosnál fontosabbnak tünteti fel. Igaz ugyan, hogy ez is szerepet kapott a demonstrációban, de ezt csupán a tömegkommunikáció avatta elsődrendű fontosságú kérdéssé. (Azt azonban el kell ismerni, hogy az OFESZ vezetői a Napzárta műsorában nem kísérelték meg elosztani e félreértést.) Határozottan vissza kell viszont utasítanunk azt a kísérletet, hogy a kormányparti demagógia nyomvonalán a szerző megkísérelje egymás ellen hangolni a különböző társadalmi rétegeket. (Ennek nagyfokú veszélyességét a tüntetés napján az Új Dunántúli Naplóban idézett névtelen telefon is jelzi, amely szerint a bányászok már unják a diákok hőzöngését.) Arra az utalásra gondolunk, amikor a nyugdíjakkal állítja ellentétbe a diákság által kifogásolt 3150 Ft-os összeget – egyébként a KSH adatai szerint hamisan. A hallgatóság kényesében bár, de tudomásul veszi, hogy az ország jelen helyzetéből neki is vállalnia kell a rá eső részt. A felelősségtől való félelemtől pedig csupán annyit: ha Havasi úr tájékozódott volna előzetesen, tudhatta volna, hogy egy héttel a demonstráció előtt egy Fórum keretében, még mielőtt a sztrájk kérdése felmerült volna, a megjelent diákok a rendelkezésre álló pénz elosztásának lehetséges módzatairól tárgyaltak.

Itt vissza kell térnünk a fent elmondottakra. A tüntetés nem pártpolitikai jellegű volt. Ebben az értelemben valóban vissza kell utasítanunk Havasi úr célozgatásait. Viszont azt is el kell mondanunk, hogy a megmozdulás nem volt eléggé értelmesen politikus, amennyiben nem nyomatékosítottuk, hogy a rendszerváltozás kormányának semmiféle koncepciója nincs a felsőoktatás reformjára vonatkozóan. Ezt a diákok nap mint nap tapasztalják. Nem bulizni és tüntetni akarnak, hanem tanulni. A felsőoktatás helyzete egy évtizede is tarthatatlan volt, most talán még annál is rosszabb. A változtatás közös ügyünk. Nem azt akarjuk, hogy helyettünk oldják meg, hanem azt, hogy velünk együtt. Ehhez érdemi kommunikációra van szükség az oktatásügy és az érintettek között. Elsősorban erre szerettük volna a figyelmet felhívni. ■

Katona János
Kerpel-Fronius Gábor

Tisztelt Uraim!

– Köszönöm, hogy nyúl farknyi trószom e terjedelmes dolgozattal megtisztelték.

– Ami a tendenciózus torzításokat, a csúsztatásokat és pontatlan információkat illeti, alig hiszem, hogy egymás szemére hanyhatnánk valamit.

– Kormánypartiság? Őt évvel ezelőtt sértésnek éreztem volna. Ha ma már az is kormánypartiságnak számít, hogy valaki nem tapsol kritikátlanul a diákság fellépésének, akkor vállalom.

– Alkotmányjogi ismereteim szerint a minisztérium nem politikai intézmény.

– A demonstrációktól, a hisztériakeltéstől nem a miniszter pártját féltetem, hanem magunkat.

– A kormányfelsőoktatási koncepciója a programot tartalmazó könyv 104-114. oldalán olvasható.

– Balközép az, aki a parlamentben a jobbközéppel szemben ül. Ha főlegletését Katona és Kerpel-Fronius urak fenyegetésnek érzik, lelkiük rajta. Ők tudják, miért. Én csupán a követelések sürgős támogatásának tényét állapítottam meg, s ezen csodálkozni bátorokodtam.

– Sok sikert a minisztériummal való tárgyaláshoz, de az sem lenne baj, ha olyan konstruktív kezdenék hozzá gondjaik megoldásához, mint például a pécsi közgazdászhallgatók teszik.

Havasi János

Új, igazi magyar elszegényedés

Példázat az esélyegyenlőségről

A 44 éves gépkocsivezető Baranya egyik eldugott, elszegényedett falujában évekként elzött vett egy lerobbant, lepusztult házat. Kölcsönökkel tataroztatta, felújította, s laknak most ebben a kis házban öten, három kis gyerekkel. A kölcsönök terhei évtizedekre nyomják a családot, de 8 év után mégis kénytelen volt otthagyni munkahelyét, mert egyre bizonytalanabbá vált a jövő, s tarthatott attól, ha meneszti az embereket, nem ő lesz az, aki marad.

Ez év tavaszán egy kedvezőnek ígérkező állással váltotta fel az addig. S bár jobb kereseti lehetőséggel járt az új munkahely, az előítéletek direkt megnyilvánulása, vagy éppen rejtett indulatokban való kitörése elviselhetlenné tették számára az őt körülvevő megalázó légkört. Megérlelődött a régóta dédelgetett gondolat: önálló áruforgatóként nagyobb emberi és egzisztenciális biztonságot remélhet, mint amennyihez az állandó függőségben, kiszolgáltatottságban valaha is hozzájutott.

S elkezdődött a kálvária a nyár elején. A munkahely otthagyasát követően egy hónapos várakozási időt kell letöltenie, munkanélküli segélyben nem részesülhet, mivel az munkaviszonyként kerül bejegyzésre, s munkaviszonyból pedig nem lehet valaki vállalkozó. Így tehát várt egy hónapig, majd végigjárta a bankokat. A bankok azonban vagy a források kimerülése miatt utasították el az újratekintési kölcsön folyósítását, vagy olyan feltételekhez kötötték azt, amelyek kizárják mindazoknak a részesülését a hitelek közül, akik semmilyen tőkeforrással nem rendelkeznek: nincs nagyértékű ingatlanuk, sem nyugati gépkocsijuk; s ha különösen hátrányos helyzetűek, nem tudnak annyi kezest előállítani, mint amennyit tőlük megkülönböztetetten elvártak. A kamatfeltételek és a hitelösszegekben való saját erő aránya augusztusban már szinte kilátástalanná tették, hogy valaha is ki fog kecmeregni az alkalmi munkákból.

De akkor újabb áttörő fogalom terjedt el, úgy hívják: Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány. Mire az Alapítvány által nyújtandó hitelpályázat összes irata összegyűlt, a bank tisztviselője csak sajnálkozva tárta szét a karját: az Alapítvány kimerült, bár a kormány szeptemberre ígerte a vállalkozások élénkítését. Az Antall József által meghirdetett nagy esélyegyenlőségről: az Egzisztencia Alapítványról a bankok is csak a sajtóból értesültek.

Az egyéni áruforgató vállalkozáshoz szükséges induló összeg 1 millió Ft alatt lenne, de míg az e források megnyitásakor számolatlanul és felső határ nélkül folyt a hitel azok számára, akik kellő saját tőkével már rendelkeztek, az esélyegyenlőség fogal-

mába már nem értendők azok, akiknek egy autó megvásárlásától az elemi megélhetésük függ.

Szociális biztonság és vállalkozás

Újabb politikai fogalom- és képzetrendszerünkbe egy olyan társadalomkép körvonalai vésődnek, amelynek egyik pólusán húzódik a vállalkozói viszonylag vékony, de dinamikus, és a piacgazdaságban valóban kiteljesedő rétege, míg a másikon a piacgazdaságból kihulló, és a gazdaság terheit egyre kevésbé viselni tudó elnyomottok vastagodó tömege toporog kétségbeesetten és egyre reményvesztettebben.

Azonban a társadalom működésére vonatkozó elemi ismeretek hiányára utal ez a megközelítés, amely egymástól szétválasztva, külön kezeli a vállalkozást és a szegénységet; előbbi a gazdaság részeként, az utóbbit pedig a szociálpolitika körébe utalva. Ez a szemlélet nem érzékeli azt a nyilvánvaló szoros kapcsolatot vállalkozás és szegénység, gazdaság és szociálpolitika között, amit a konkrét eset is világosan példáz.

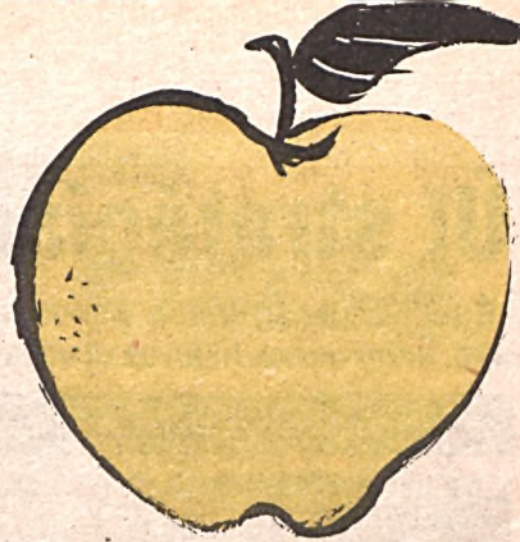
A vállalkozáshoz való hozzájárulás lehetőségén áll vagy bukik ugyanis az a folyamat, amelyben a társadalom nagyobb hányada érdekeltté tehető a piacgazdaságban. A vállalkozásból kirekesztettek tömegével való jelenlétében a szociálpolitikából sem maradhat más, mint ami eddig is volt: szegénygondozás.

Ugyanis aki most kiszorul, az rohamosan zuhan a nyomorba. E világos összefüggések fel nem ismerését a jelenlegi kormányzat az eddig is gyakorolt porhintéssel tetézi: különböző hangzatos nevű alapítványok meghirdetése mindaddig elhitheti a vállalkozásserkentés szándékát, amíg olyan valaki nem fordul forrásért, akinek üres a zsebe, hogy lakni tudjon, egy életre eladósodott, s aki lepusztított, munkalehetőségek nélküli faluban keresi a boldogulás útját az önálló vállalkozásban.

E szétválasztás eredményel naponta szembe-sülünk: se vállalkozás, se szociálpolitika. ■

Varsányi Erika

Hitel

A vállalkozót fejbeverik a kamatlábbal, mondja a vegyész mérnök, de nem érti, miért kell ócska trükköket bevetni azért, hogy dolgozhasson.

Fájdalmasan szokványos történet Nagy Gyula kaposvári kisiparosé. Az ifjú vegyész mérnök a város egyik jelentős üzemében dolgozott, de jövőjét ott kilátástalannak találta, és kezdetben másodállású, később már önálló iparosként a maga lábára állt.

Nem az utóbbi a szomorú, hanem az e-lőzmény, a három-négy métrőket irányító, s csupán szakmunkásbizonyítványt felmutatni tudó főnök, a hat beadottból mindössze három elfogadott újítás, miközben "sutyiban" mind a hatot felhasználta a gyár...

De a folytatás sem felhőtlen: A galván-technikai vegyszereket gyártó kisiparos így beszélt róla:

– Félre ne értsen, nem akarom eljárszani a siránkozót, ráfizetésből tengődő maszek figuráját. Tehát előrebocsátom, hogy nem élek rosszul. Mégis panaszkodni fogok. Mert többet szeretnék dolgozni, ha úgy tetszik, gyorsabban akarnék gazdagodni, hogy saját üzemet legyen, hogy még többet termelhessek... De ez nem sikerül. Annyi a gát, mint égen a csillag. Seholy nem látom azt a nagy vállalkozásbarátságot.

– Ez a lemez is kezd kissé lejárni...

– Lehet. De hadd hozzak néhány ténnyt. Először: hol a hitel? Naponta jön a hír, hogy ennyi meg ennyi pénz érkezik megint nyugatról. Hová dugják? Ha bemegeg az ember a bankba, akkor napokig csak adminisztrál, fejbeverik akkora kamatlábbal, hogy beleszédül... Másodszor: hol a tolerancia? Bírásolnak! Meglehet, hogy jo-

gosan. De akik rendelkeznek, és akik rám verik a büntetést, azok szerintem úgy képzélik el a jó vállalkozót, hogy az otthon ül, járhatja a közlőnyt, csak azt olvassa, naprakészen könyvel, közben pedig a postás jön a megrendelések seregével, a termék magától legyártódik, eladódik, azután újra jön a postás és hozza a jövedelmet, amiből már csak az adót kell befizetni, a maradékból pedig élni, mint Marci Hevesen. Harmadszor pedig: én úgy ügyeskedtem, hogy a Novikival szerződtem. Rengeteget segített. Ezen az irodán keresztül forgalmaztam a termékem, beférkőztem olyan helyekre is, ahonnan, mint kisiparost, már a portás elzavart. De már a Noviki sem jó.

– És akkor mi a teendő?

– Lehet, hogy öveszélyes cselekedet, de nyíltan kimondom: egy kicsit gengszterkedni kell. Vége a kisiparosságnak. Most kft-t csinállok. Abban jobb a lehetőségek. Nem az olyan, kissé pitiáner megoldásra gondolok elsősorban, hogy majd kiadom a lakásom egyik szobáját magamnak és majd bérleti díjat fizetek érte, amitől kevesebb lesz az adóm, de tán ez is belefér... En eddig tartottam magam hozzá, hogy nem kiskapuzom, nem ócska könyvelési trükkökkel szórakozom. De most már feladom ezt az emelkedett álláspontot. Csupán az bánt, és azért is mondtam el mindezt, hogy nem értem, miért kell nekem ócska büvészmutatványokkal vacakolni ahelyett, hogy "csak" dolgoznék.

Nagy Gyula elbeszéléséhez annyit tehetnék hozzá: folyt. köv., meglátjuk mire

jut... Egy kérdés tartozik még az ügyhöz: – Miért nem jó már a Noviki irodája?

– Az talán túlzás, hogy nem jó, de annyi bizonyos, hogy rosszabb mint volt – mondja a kaposvári irodavezető, Balogh István. – Nem a mi hibánk ez. Mi abból élünk, hogy tőkeszegény vállalkozásokat menedzselünk, pénzzel és szakértelemmel elvezetjük a terméket a kitalálástól a piacig. Természetesen nem csupa szeretetből, hanem a haszonból való részesedésért. A Noviki egyik legnagyobb előnye az volt, hogy szinte azonnal fizetett, így a vállalkozó rögtön pénzhez jutott, és jövedelmét mindjárt vissza tudta forgatni az üzletbe. Alsósorban ez a folyamat lassult le. Nekünk is több a kintlévőségünk, a behajthatatlan, vagy csak nagyon sokára behajtható számlánk, ezért egyre nehezebben tudjuk üzletfeleinket támogatni, habár még mindig elég gyorsan adjuk a pénzt. De szörnyű, mi kezd itt eluralkodni. Nem hogy az adott szónak nincs már hitele, hanem az aláírt szerződésnek is alig maradt becsülete ebben az országban. Megrendelem, használok, és nem fizetek érte... Külön nyomozóiroda kellene már, hogy megállapíthassuk, ki a megbízható partner.

Nos, vállalkozók, rajta! Új lehetőség a piacon! Gazdasági magánnyomozó iroda. Ez lesz sikeres. Már, ha be tudja hajtani a nyomozási díjat... ■

elpé

Mennyi paraszt kell?

„A kollektivizálás erőszakát a reprivatizálás terrorja váltaná fel”

Az emberiség története során alaposan megfogyott a mezőgazdaságból élők száma, ami a társadalmi munkamegosztás bővülésének a következménye. A városokban a tőkés fejlődés létrehozta a gyárlpart, amely agrártömegeket vont el a földtől; a később kifejlődő szolgáltatások pedig tovább gyéritették a falusi lakosságot.

Ami történelmi tendencia: mind kevesebben termelik meg az emberiség egyre növekvő élelmiszer- és könnyűipari nyersanyag-szükségletét. Minthogy törvényszerűség az is, hogy posztindusztriális társadalmakban elsősorban az ipari szektor rovására nő a harmadik és a negyedik szektorban dolgozók aránya.

Hogyan lehet csökkenő munkaerő-állománnyal az általában növekvő népesség élelmiszerszükségletét kielégíteni? Az egyik lehetőség a mezőgazdaság folyamatos korszerűsítése, hogy egységnyi földterületről minél nagyobb értéket lehessen nyerni, hogy az állati termékek hozamának növekedése összhangban legyen a népességnövekedéssel, illetve a minőségi igényekkel. Lényegében ezzel a módszerrel élnek azok az ipari államok, ahol ma már az aktív népességnek csupán 1-2 százaléka dolgozik az agrárszektorban (pl. Belgium, Amerikai Egyesült Államok). A másik lehetőség: a hiányzó élelmiszer egy részének behozatala, ahogy azt a britek évszázadok óta teszik. Mostohább természeti feltételeik következtében ugyanis gazdaságosabb a részleges élelmiszerimport, mint a széles skálájú mezőgazdasági termelés erőltetése. Nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a mezőgazdaság a világ egyetlen országában sem „húzó ágazat”. Vagyis egyre nehezebb kizárólag növénytermelésből vagy állattenyésztésből megélni. Ezt felismerve alakult ki nálunk is a termelőszövetkezetek melléküzemági tevékenysége, az „iparszerű” mezőgazdaság, amely csökkentheti a falu függését a várostól, az időjárás szeszélye miatti nagyfokú termelési kockázatot. Olyannyira, hogy az egyes termelőszövetkezetekben a melléküzemág főüzemgággá lépett elő. A föld hazai reprivatizációjának időszakában, amikor le-

Az agrárkeresők és az egy főre jutó GNP /dollar, 1988/

	Agrárkeresők %	egy főre jutó GNP /%
8,2 DÁNIA	■	21237
6,0 HOLLANDIA	■	14864
18,8 MAGYARO.	■	2539
70 INDIA	■	331
2,0 BELGIUM	■	14801
1,7 EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	■	11370
1,5 USA	■	19854

hetőség nyílik a termelőszövetkezetekbe bevitt földek – nem tudni még hányadizigleni – visszaszerzésére, felmerül a kérdés: mennyi parasztra van szükség Magyarországon? Egy bizonyos, korántsem annyira mint 1947-ben, amikor az aktív lakosság 54 százalékát foglalkoztatta a mezőgazdaság. Azóta ez az arány 18,4 százalékra csökkent, ami annyit jelent, hogy mintegy 1,3 millió fővel kevesebb agrárkereső termeli meg az ország élelmiszer-szükségletét. Ez az arány, ahogy a táblázat is mutatja a hasonló területű és adottságú országokhoz képest (Dánia, Hollandia) még akkor is magas, ha „paraszti” munkát csak 10-11 százalékuk végez, a többi a falusi mezőgazdasági infrastruktúrában dolgozik.

A parasztlak számának tömeges növekedése a fejlett országokhoz képest komoly vissza lépést jelentene, a kollektivizálás erőszakát a reprivatizáció anakronisztikus terrorja váltaná fel. Másrészt – ezt nemzetközi példák

igazolják – az agrárkeresők aránya és az életszínvonal egyik fő mutatója, az egy főre jutó összes nemzeti termék fordított arányban állnak egymással. Aligha képzelhető el, hogy tőke, szakmai hozzáértés, szerződéses felelősség betartásán alapuló piaci mezőgazdaság megteremtése nélkül, csak felparcellázott magántulajdonú földeken megteremthető az ország élelmiszer-szükséglete.

A mezőgazdasági nagyüzemek léte – bár mennyire is kényszer szülöttei – történelmi tény, s ezek beleillettek az egész világon tapasztalható földkoncentrációs folyamatokba, jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy a hazai mezőgazdaság több paraméter alapján a világ élvonalába került.

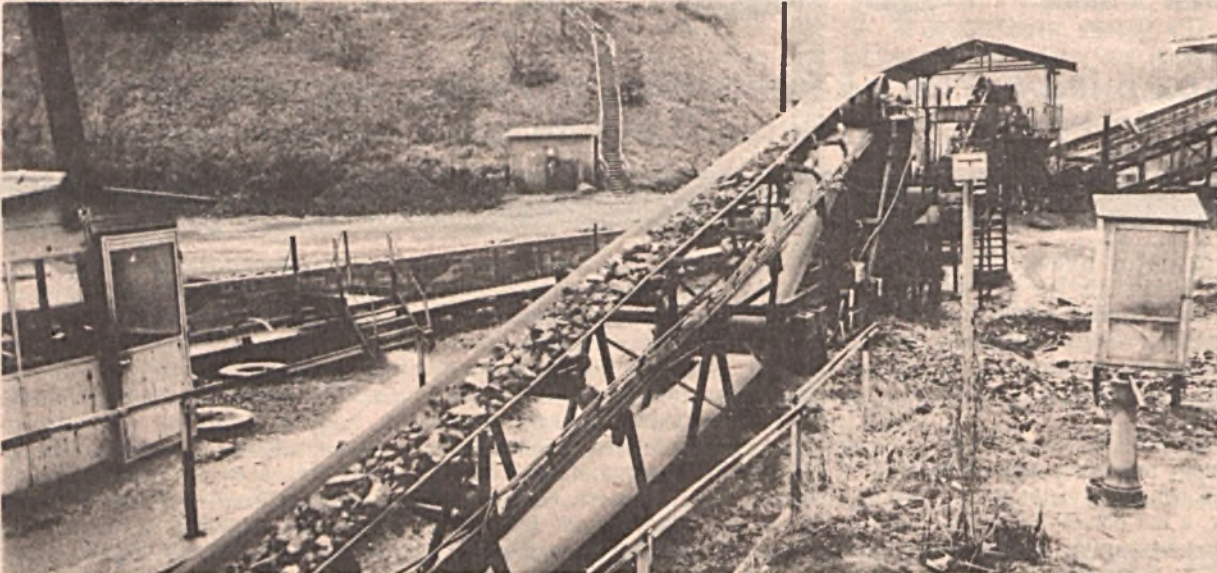
Ugy tűnik, az országnak magántermelőkből álló beszerző-értékesítő szövetkezetek létesítése, illetve a meglévőket átalakítása lenne létérdeke, nem pedig a parasztlak számának jelentős növekedése. ■

Vulcs Tibor

Új stratégiai anyag: a homok

Egető szükség van a koncessziós törvény mielőbbi megalkotására, mert féltő, hogy ennek híján az új vállalkozók elkótyavetyélik természeti kincseinket.

Ma már a Drávától Budapestig, s onnan a Dél-Alföldre terjed annak a külföldi-magyar vegyesvállalatnak a birodalma, amelyik a kavicsbányászatra specializálódott. Monopolhelyzetre törekedve, „bagóért” vásárolja fel a térszék földjeit, s nyit újabb- és újabb bányákat. Vagy éppen csak rájuk teszi a kezét, nehogy a fontos építőanyagot rejtő, a mezőgazdaság szempontjából egyébként értéktelen föld a konkurencia birtokába jusson. **Dr. Kassai Miklós**, a Magyar Állami Földtani Intézet (MAFI) Dél-Dunántúli Területi Szolgálatának vezetője segítségével a probléma mélyebb összefüggéseit igyekszünk megvilágítani.

Magyarországon az ásványi vagyon kitermelése állami monopólium, e területen a privatizáció még nem érvényesül, és nem is érvényesülhet koncessziós szabályozás híján. Azaz, talán mégis? Az ásványi nyersanyagokra vonatkozó állami igény eltérő: gázra és kőolajra például állandóan szükség van, a szén iránti kereslet már kevésbé egyenletes. Emlékeztet a 70-es évek elején bekövetkezett nagy visszafejlesztés, melynek követke-

tében a széntermelés évi 24 millió tonnáról 20 millió alá esett. Az építőipari ásványi nyersanyagok - kő, homok, sóder - iránti érdeklődés a mindenkor beruházási kedvtől függ. Várható, hogy a Világkiállítás megrendezése óriási mértékben megnöveli majd az ilyen anyagok iránti keresletet. Más most hatalmas mennyiségről van szó: 60 millió tonnánál is több építőipari nyersanyagot bányásznak hazánkban; a lelőhelyek zöme állami és szövetkezeti tulajdonban van. Tudvalevő, hogy 1985-ig a városok dédelgetése miatt tömeges építkezés főként e településtípusban folyhatott. A falvak melletti lelőhelyek elköltak, felszámolódtak, s a városok „fejlesztéséhez” hatalmas, központi nyersanyagbányákat nyitottak, amelyek méreteik és a felszíni művelés folytán óriási sebeket ütöttek a természeti környezetben. Ez az óriási mennyiségű építőanyag ugyancsak környezetzennyező, az utakat rongáló, nagy rezgést keltő teherautókon vándorolt jelentős távolságokra, miközben a kis kapacitású helyi bányák - ahonnan akár lovaskocsival is lehetett volna szállítani - elsovadtak.

Hol érdemes fúrni?

Kassai Miklós szerint rendkívül nagy gazdasági és környezetvédelmi jelentősége lenne, ha az építőipari nyersanyagot ismét a lakóhelyhez legközelebb eső lelőhelyeken bányásznák ki. Igen ám, de ki tudja ma már a régi bányák helyét? Az öregek emlékezete egyre kevesebb támogatást ad, ezért a tudomány pótolja a helyismeretet. Elkészült az ország építőipari ásványi nyersanyagainak prognosztisképe, amelynek alapján

immár pontosan megállapítható, hol érdemes kavicsot, homokot, építésre alkalmas követ keresni.

Törvényes szerencselovagok

Egyre többen ismerik fel a nagy lehetőséget. Megkezdődött a bányák privatizációja. Ennek két formája lehet: a bérlet és a teljes tulajdonba adás. Nálunk - koncessziós törvény híján - ez utóbbi dívik, így aztán nem csoda, hogy egyre több szakember figyelni aggodalommal a bányák környékén folyó rablógazdálkodást. Külföldi-magyar vegyesvállalat száz hektárokat vesz meg egészen alacsony áron, hiszen a termelőszövetkezet „mezőgazdaságilag értéktelen” területeitől szabadul meg. Talán meg sem fordul a vezetők fejében, hogy az új tulajdonos micsoda kincshez jut a néhány méterrel a földfelszín alatt lévő sóder-, vagy homokkészlettel. A jelenlegi körülmények között teljesen legálisan hatalmas extraprofitra tehet szert. Az új vállalkozó az állami intézetek által végzett földtani kutatások birtokában szinte biztosra megy. (Magától értetődően e kutatásokért egy vasat sem fizet.) Külföldi partnert is magában foglaló vegyesvállalat lévén a vállalkozót több évi adómentesség (adókedvezmény) illeti meg, azonkívül a tiszta nyereség rá eső hányadát természetesen ki is viheti az országból. Valutában! Akkor, amikor lényegében semmilyen technológiai fejlesztést, valutát igénylő befektetést nem végzett. Hiszen mi szükséges egy sóder- vagy homokbányához? Néhány, itthon is beszerezhető markológép, kavicskotró. Talán világszínvonalú

szervezési ismereteket remélhetünk az ilyen vállalkozásoktól? Megrendíthetetlen optimizmusra vallana a feltételezés.

Amíg a terméket nem exportálják, termelőddé valuta nincs. A külföldi partner nyereségének kifizetéséhez szükséges valutát tehát a gazdaság más szektorában termelik meg. S ha netán sor kerül majd az exportra, az extraprofitot a magyar és német (osztrák, jugoszláv) áruk közti különbözet teremti meg. Kitermelik a sódert, mondjuk, 200 forintnak megfelelő schillingért, azután eladják Ausztriában 200 schillingért... Tekintettel a közelgő Világkiállításra, fényes perspektíva a korán ébredő vállalkozók számára. Szögezzük le újra: a mai jogszabályok szerint teljesen legális ügyletről van szó.

Sürgősen új törvény kell

A fentiek alapján bizonyára érthető, ha a földtani szakember egy koncessziós törvény mielőbbi megalkotását szorgalmazza. Mégpedig az európai gazdasági és joggyakorlatnak megfelelően. Enélkül például a pécsi Uránbánya vegyesvállalati működtetése sem képzelhető el. Fel kell értékelni Magyarország ásványi kincseit, s ennek alapján dönteni bérbeadásukról. (A teljes tulajdonba adás józan ésszel szóba sem kerülhet.) A fő kérdés természetesen a bérleti díj, amelynek megállapításakor figyelembe kell venni az ásványi vagyon mennyiségét, minőségét, bányászhatóságát, továbbá a kitermelés környezeti hatását. A koncessziós díj megállapítása természetesen már nem földtani kérdés. Túl nagy összeg sem lehet, mert akkor más területet keres magának a befektető. Mindenesre kerülni kell, hogy egy-egy cég monopolhelyzetbe kerüljön, hiszen ez előbb-utóbb a magyar építőiparra is kihatással lenne. Eppen azt az egészséges törekvést akadályozná meg, hogy sok kis helyi, olcsó üzem működjön, ne egy-egy monopolcég utazzassa az építőanyagot nagy távolságokra, főlhajtva egyúttal az árakat is.

Az új koncessziós törvény - melynek kidolgozása információink szerint már folyamatban van - épülhet a háború előtti magyar, és a jelenlegi nyugat-európai szabályozásra is. Koncesszió adható kutatásra és bányászatra; utóbbi esetben az ásványvagyon igénybevételi díja (az ún. royalty), általában az adózás előtti nyereség 2-5 százaléka. Ezen felül a bányavállalatoknak természetesen nyereségadót is kell fizetniük. Mint láthatjuk, a mai gyakorlat ettől egy kissé még lemaradt. Ma még csak a szűk szakma ismerte fel - no, és néhány élelmes vállalkozó -, hogy a homok adott esetben legalább olyan fontos stratégiai cikk lehet, mint az uránium... ■

Havas János • Fotó: Tóth László

Forinthígítás

Míg júliusban csak 26 százalékkal körül volt a pénzromlás, augusztusban már 31,6 százalékkal növekedett az infláció - a Központi Statisztikai Hivatal gyorsjelentése szerint. S bár az is igaz, hogy a vásárlók többsége ennél is magasabbnak érzi napi beszerző körútján, alapján azért el lehet fogadni, hiszen a jelentés is azt regisztrálja, hogy a legnagyobb mértékben az élelmiszerek árai emelkedtek: átlagosan 35,4 százalékkal. Ugy tűnik, hiába javasolták mértékadó közgazdászok, hogy az infláció megállítására, majd fokozatos csökkentése érdekében a kormány és vele együtt a parlament is csak addig jutott el, hogy időnként kijelentették: az áremelkedéseket nem ők akarják, ez még az elmúlt gazdasági rendszer döntéseinek a következménye.

A szöveg folytatása is mindig ugyanaz: nekik az államháztartást kell egyensúlyban tartani, s ezt pillanatnyilag csak a bevételek növelésével vagy pedig a „bankóprás” beindításával tudják megoldani. Pedig száz nap alatt is sok mindent lehetett volna tenni a kínálat ösztönzésére, a termelés nélküli bérkiáramlás megakadályozására, a megtakarítások növelésére, a monopolszervezetek privatizációval egybekötött szétbontására - hogy csak néhány lehetőséget említsünk az inflációt csökkentő megoldások sorsából.

De ennek híján hovatovább eljutnak odáig, hogy az előző kormány által elindított restriktív gazdaságpolitika (a fogyasztás, beruházás korlátozása), valamint az általuk sokat hangoztatott piacgazdaság kialakításának kapkodó megoldásai okozta gazdasági zűrzavar (külföldi befektetők érzik ezt leginkább) előbb-utóbb megállíthatatlanná és ellenőrizhetetlenné teszi a pénzhiányt.

A klasszikus piacgazdaságokban jellemző kétféle inflációtípust (szakszóval: kereslet-húzza, költség-tolta) a hazai viszonyokra egyáltalán nem lehet értelmezni, hiszen a hiánygazdaság, valamint a támogatások, dotációk, szubvenciók megfelfújhatatlanná teszik, tulajdonképpen mi is a pénzromlás oka.

Igy aztán marad a sodródás, a napi tűzoltás, az állampolgár számára pedig a tételen düh az árcédulák láttán. ■

Békéssy

Cég - nem csekély fantáziával Miskolcra a „vad-délnyugatra”

Hitel van, csak tudni kell, hol

14 százalékos osztalékot fizettek. Lizingforgalomból, értékpapír- és váltóügyletekből hitelközvetítésekkel ekkor már több mint 50 milliós nyereséget értek el.

Eszközárak bőséges. Százhetvenen vannak, a minimum az egy idegen nyelv, s hozzá a legalább egy, de inkább két diploma. Mindennel foglalkoznak, amiből pénzt lehet csinálni. De ezzel nem érik be. A pénzcsinálást fölöttébb intelligensen spekulik meg előre látó üzleti finomságokkal. Vagyis: fantáziájuk is van... Ami ma még csak szellő, de hamarost szél kerekedik belőle. Azt kérem Szlaukó Jánostól, kapjon ki néhány „innovációs finomságot” a kellektárból.

Vezérszavuk, mondja, az iparfejlesztés, ezt szorgalmazzák

minden módon. Új kisvállalkozások tucatjait hozták már össze, de nagy fogás is akadt: a Borsodi Vegyi Kombinát és az Amphorát egy holland céggel most közösen Flair kertibútorokat gyártanak.

Az iparfejlesztéshez persze technológia és tőke is kell. Ezt is megszerzik, felkutatják, „kihelyezik” a hitelt.

- Tegyük fel, egy cég kér az ICP-től százmilliót. Meg tudja-e szerezni? - szól szemtelenül konkrét kérdésem a pécsi irodavezetőhöz.

A válasz: - Biztos, hogy megszerzzük, legfeljebb nem pontosan a kért feltételekkel. Nálunk mindenképp olcsóbb a hitel, mint másutt. Tudatosan törékszünk arra, hogy a drága

bankipénzeknek nálunk legyen konkurenciája. Lizingelünk is - épületeket, gépeket, autót, mikor mi kell. Ha az üzlet úgy kívánja, nemcsak megszerzzük, hanem át is vállaljuk a hitelt, amit a partner nekünk fizet vissza.

- Kik az első partnereik a régióban?

- Szereztünk már mohácsi cégnek gépbérletet, nagy iparvállalatnak nagyösszegű hitelt, egy pécsi élelmiszeri céggel most tárgyalunk gyártóberendezések lizingjéről.

- Miskolc, ahol a döntések születnek, nincs messze?

- Magyar viszonyok közt talán igen, de jó az összeköttetés. S ami még fontosabb: önálló a képviselők. Célunk

nem kevesebb, mint teljes körű innovációs szolgáltatást nyújtani a régió kis- és nagyvállalkozói számára. Rajtuk is múlik, merre tart a kibontakozás, mi lesz a dél-dunántúli depressziós övezetből.

Az IPC-nek a Bükk alján önálló üzleti lapja is van, sőt, videóstúdiót üzemeltetnek, ahol reklámmal, üzleti arculattervezéssel is foglalkoznak. Baranyában most mindenekelőtt sok-sok jó partnert igyekeznek szerezni, ezért szponzoráltak amatőr teniszversenyt a Káplán-pályán.

Legközelebbi nagy dobásuk: négy napos tanfolyam a Frankfurti Tőzsdén, ahol a magyar cégvezetők, munkatársak, broker-jelöltek forró helyzetben, az életből leshetik el, mit kell tenni a tőzsde világában. Nem mellékes, hogy eügyben máris bárkinak adnak szakszerű útbaigazítást.

- De mire jó ez a hangzatos „park” az elnevezésben?

- Nos, ez a park még nem elég fás... - ismeri el a fiatal ember.

Am abban megegyezünk: a cserjék már szépen nőnek. ■

Varga Dávid

Dél-dunántúli

Regionális

Gazdasági Kamara

Vámtanfolyam, hotelépítés

A pécsi kamara legújabb hírei

Olasz üzletemberek érkeznek szeptember 27-én Pécsre, hogy hotelépítésről, ruházati- és iparcikk-kereskedelemtől tárgyaljanak magyar partnerekkel.

Az építőipari privatizációról és az inflációs körülmények közötti elszámolásról lesz előadás és konzultáció szeptember 27-én 10 órakor a Bem utcában.

Vámkérdésekkel foglalkozók részére nyolc órás illetve egyhetes tanfolyamot szerveznek a harmonizált vámtarifára való áttérés segítéséhez. Jelentkezni a Kamara titkárságán, Králik Ivánnánál lehet.

Versenytörvény, ártörvény, Liége-i vásár

Érdeklődők, érdekelt tagvállalatok, vállalkozások figyelmébe ajánljuk: a korábban meghirdetett külkereskedelmi bonyolítói tanfolyam 1990. október 30-án indul kamaránk székében, Pécsen. További oktatási napok: október 31., november 1-2., 9-10-11., 16-17-18., 23-24. Vizsga 24-én du. Jelentkezéseket a héten még elfogadjunk.

A belgiumi Liége-ben karácsonyi ajándékvásár lesz a Ramada Hotel reprezentatív kültertermében, amely 6-12 árusítóhelyet jelent. A szálló raktározási lehetőséget is biztosít a tartalék árúknak. Részvételi díj az asztalok számától függően: 50-100.000 Ft (asztal méret 0,5x1,8 m). A szervezők várják érdeklődését, jelentkezését. Bővebb információt kamaránk ad.

Egy thaiföldi kereskedelmfejlesztő delegáció tárgyalna magyar partnerekkel a következő témakörökben:

- textil és konfekciótermékek
- agrokémia, vegyipari, műanyagipari, gumiipari termékek
- élelmiszer- és mezőgazdasági cikkek
- cipő és különböző lábbelik
- gyógyszertári termékek
- vegyes témák (export-import témák, különböző fogyasztási cikkek)

A tárgyalási igényt konkrét időpont egyeztetése miatt kérjük a Magyar Gazdasági Kamaránál Magyar Agnesnél jelezni. Tel.: 11-533-333

Egynapos továbbképző szemináriumok indulnak Budapesten a Magyar Gazdasági Kamara oktatási központjában

- 1990. október 31-én a Villányi úti konferencia központban: Versenytörvény - ártörvény - vállalati és vállalkozói magatartás. Jelentkezni október 26-ig dr. Vankó Attilánál, T.: 11-666-588. Részvételi díj: tagvállalatoknak 3.600,- nem tagvállalatoknak 3.900 Ft/fő

- 1990. november 14-én ugyanott Földértékelés és privatizáció. Részvételi díj: 3800 Ft/fő, jelentkezni a fenti címen lehet.

Tőzsdetanfolyam Frankfurtban

Hogyan (ne) (re)privatizáljunk?

Erre a kérdésre igyekszik válaszolni tudós és firmászsos, minden hájjal megkent szakemberek segítségével a jövő csütörtökön a gazdasági kamara és az Innovációs Centrum Park Miskolcon. Komolyra fordítva a szót, a téma valóban legkiválóbb szakértői vonulnak fel a minisztériumokból, a bankokból és persze maguktól a kisvállalkozásoktól, hogy tájékoztassanak az ipari és kereskedelmi előprivatizáció elveiről, gyakorlatáról, a hitel- és finanszírozási kérdésekről és a sok vitát kiváltó vagyonértékelésről.

A hasznos tudnivalók ára 3.300 fejenként - kamarai tagoknak engeménnyel.

Az egynapos képzés ideje október 24., helye: Miskolc, MSZB tér 1. Bővebbet a Kamara Oktatási Központjától, Bp., 1667-410.

Fászták a „parkot” a pécsi irodákban. Fotó: Tóth

világ egyik pénzügyi központjában szerezhetnek erről ismereteket, a legilletékesebbektől, az ottani tőzsde-szakemberektől.

A kurzus ideje: november 5-8.; október 19-ig még lehet jelentkezni az ICP-nél Miskolcon, ám a lehetőségekről a pécsi iroda is ad tájékoztatást (Pécs, Aradi Vértanúk útja 32. 35-320). A tanfolyamnak jól megkérjük az árát, ám a 36 ezer forint a repülőjegyet, a tőzsdei jegyzeteket vagy pl. a tolmács költségét is magában foglalja.

kolcon, ám a lehetőségekről a pécsi iroda is ad tájékoztatást (Pécs, Aradi Vértanúk útja 32. 35-320). A tanfolyamnak jól megkérjük az árát, ám a 36 ezer forint a repülőjegyet, a tőzsdei jegyzeteket vagy pl. a tolmács költségét is magában foglalja.

Pécs, IH: Tíz tételben - menedzsereknek

Régóta várt oktatási programot indított be a *Hill tanácsadó iroda* és *Zeller Gyula professzor*. Az Ifjúsági Ház ad otthont a háromhónapos menedzszerképzőnek, melyen tíz előadást hallgathatnak meg az érdeklődők. Az egyetemi előadók elméleti szakemberei a területeknek (dr. Zeller Gyula, dr. Orsody Béla, dr. Benkő András), a munkafolyamatok lélektani hátterét Rácz Lajos pszichológus világítja meg. Szó lesz a vezetési ismeretek mellett a marketingről, mint vezetési szemléletmódról és annak pszichológiájáról, új vállalkozások alapításának jogi körülményeiről, a szervezetlélektan alapkonceptiójáról s a humán erőforrások menedzseléséről is.

Belépő alkalmanként is váltható a tanfolyam előadásaira 200 forintért, a bérlet ára 1500 Ft.

A C-vitaminnal vetekedhet

„Darius” kincse, a béta-karotin

„A béta-karotin az A-vitamin elővitaminja a jelek szerint csökkenti a tüdőrák kockázatát. Különösen sárgarépaiban, citromban, piros és sárga zöldpaprikában fordul elő bőségesen”. (Idézet a Prazis-Kurier 1989/7-es számából).

- Nemcsak magas béta-karotin tartalma miatt választottuk a sárgarépát, hanem azért is, mert a magyar ember ehhez a zöldségféléhez pszichikailag is kötődik -, mondja *Schlick Pál*, a tatabányai székhelyű Darius Rt. elnök-igazgatója. - Többéves kísérletezés után már rendelkezünk olyan kísérleti mennyiséggel, amelyről tesztvizsgálatok bizonyították, hogy hatását emberi felhasználás esetén egy éven át megőrzi.

A béta-karotint a világon több cég gyártja szintetikus úton. A Darius viszont a Budapesti Műszaki Egyetemmel közösen olyan eljárást dolgozott ki, amely természetes alapanyagból - a sárgarépából - állítja elő ezt a szervezet számára fontos vegyületet. Mások is próbálkoztak már ilyen megoldással. Bicskájuk azonban ott törött bele az ügybe, hogy bomlékonysága miatt nem tudták hatását hosszabb ideig megtartani.

A szabadsalom tulajdonosa, a Darius Rt. a nagyüzemi gyártás feltételeinek megteremtésébe vágta bele most a fejszét. Tatabányán finomított épít. A két előfeldolgozóból érkező sárgarépából ott készítjük majd a béta-karotint.

Az üzem a tervek szerint évente 2 ezer kilogramm aktív hatóanyagot, azaz 500 millió tablettát állít elő. Az egy milliárdos fejlesztés finanszírozását az elnök-igazgató részvényjegyzéssel és hitelfelvétellel képzeli el. Ez ügyben már tárgyalnak különböző hazai és külföldi bankokkal. Az üzem 20-40 ezer tonna sárgarépa feldolgozására lesz alkalmas. Ez az irratlan mennyiségű terményszükséglet az együttműködő mezőgazdasági üzemek számára bizonyára termelésbiztonságot nyújt majd. A sárgarépa természetekkel egyébként hosszútávú partneri viszonyt akarnak kialakítani. Egyelőre két előfeldolgozó létesítésében gondolkodnak a répatermesztő centrumokban.

Ami a sárgarépát illeti: a sápadtabban kisebb, a harsányabb színűben nagyobb a béta karotin tartalom. A természetis feltételek is lényegesen befolyásolják a hatóanyag mennyiségének alakulását, amely a répatest felső harmadában koncentrálódik. Igen ám, de ott halmozódnak fel a káros szermaradványok is, köztük a rákkeltő nitrát. Csökkentésének számos forrása van, a megoldás azon-

ban szigorú technológiai követelmények elé állítja a termeszteket. Vizsgálatok igazolták, hogy például a reggeli órákban magasabb a nitrát-tartalom, mint a későbbi napszakokban. Nem mindegy tehát, mikor szedik a répat. Rendszeres öntözés nyomán lebomlik, felhalmozódik viszont a káros anyag a terményben, ha a termőföldet nem a legalkalmasabb összetételű műtrágyával kezelik.

A kísérletben tucatnyi fajta vizsgáztatnak, a Győr-Sopron megyei damózselyi tsz. egyik parcelláján biotermesztéssel dolgoznak. A Darius arra készült, hogy kézben tartsa, központilag irányítsa a termelést.

Az értékesítéssel a prognózisok szerint nem lesznek gondjaik. A Darius menedzserei bizakodóak, megítélésük szerint a béta-karotin kereslete a jövőben a „C” vitaminnal vetekedhet. Leginkább amiatt, mivel a béta-karotinnak fontos szerepe lehet a rákbetegség megelőzésében. A Darius szakemberei úgy vélekednek, eljárásuknak a nemzetközi piacon nincs konkurenciája - egyelőre. ■

(m.zs.)

Méhészeti tanfolyam munkanélkülieknek

Egyre nagyobb a kereslet a méz iránt, melyet a legtöbb háztartásban többcélnél használják fel. Jó a fájós torokra, kiváló csemege az őszi-téli huzatos időszakban a mézzel ízesített tea, s a reszelt almát is édesíthetjük vele a gyermeknek. Sütéshez is kiváló alapanyagként felhasználható. Méhészeti iroda működik Pécsen, a Semmelweis u. 32. szám alatt, mely összefogja a termelőket s a piaci értékesítés ügyes-bajos dolgaiban is eligazítást nyújt. Munkájukat számítógép segíti, mellyel már adatbankot is kiépítettek. Igényeket és ajánlatokat is közvetítenek (méhek, eszközök, gépek), a kiváló minőségű áru külföldi értékesítését is segítik. Októbertől méhészeti tanfolyamot indítottak, melyre sok diplomás is jelentkezett. A munkanélküliek ingyen vehetnek részt a képzésben, melyet a Köztársaság téri iskola 106. tantermében tartanak, minden kedden 17 órakor. Az elméleti képzésen kívül a hallgatók gyakorlati útmutatást is kapnak a közvetítő iroda tanmehészetiében.

Magyar Nemzeti Bank Valuta- (bankjegy és csekk) árfolyamok

Érvényben: 1990. október 9 - 15. Pénznem	Vételi Eladási árfolyam 100 egységre forint	
	Vételi	Eladási
Angol font	11825,34	12556,80
Ausztrál dollár	4992,61	5301,43
Belga font	188,99	200,67
Dán korona	1019,34	1082,40
Finn márka	1642,83	1744,45
Francia frank	1161,04	1232,86
Görög drachma a)	38,99	41,44
Holland forint	3448,88	3662,22
Ir font	10427,94	11072,96
Japán yen (1000)	456,71	484,95
Kanadai dollár	5194,02	5515,30
<i>Kuvaiti dinár árfolyamjegyzés szünetel</i>		
Német márka	3888,17	4128,67
Norvég korona	1007,02	1069,32
Olasz líra (1000)	51,90	55,11
Osztrák schilling	552,83	587,03
Portugál escudo	44,03	46,75
Spanyol peseta	61,75	65,57
Svájci frank	4643,01	4930,21
Svéd korona	1057,38	1122,78
USA dollár	5974,16	6343,70
Ecu (közös piac)	8062,30	8561,00
a) bankközi és vállalati elszámolásokról alkalmazható árfolyam:		
Görög drachma	40,16	40,24

A Magyar Nemzeti Bank 428/1984. sz. közleménye szerint hivatalos a Magyar Hírlapban, valamint a bankszervek helyiségeiben közzétett lista.

A Teljes gözzel és társai - mindmáig

A korai szocreál különös műfaja volt a negyvenes években a "termelési film". Bődületes közhellyel kívánta (volna) szolgálni benne és általa a hatalom a szocializmus építését - azóta tudjuk, milyen hatalmas eredménnyel. Am ki tagadhatná, hogy a csasztuska-világban közösségi értékek is születtek? Ki ne tudná, ha látta: a zseniális filmrendezők és a kiváló színészek - *Bán Frigyes, Keleti Márton, Gertler Viktor, Tolnai Klári* és más film-óriásaink - kezén aranyá vált a párt-kultúrboncok bornírtsága. Így született meg a "termelési film".

Tiszta szellemű és szakmailag elsőrangú filmesink sajátos hangulatot árasztó remekeiből - amelyek fontos kor-dokumentumok s esztétikailag is nagyon értékesek - a pécsi Művészetek Háza állított össze egy csokorralalót. A sorozat szerdán kezdődött a Kossuth Klubmoziban Jeney Imre Egy asszony elindul c. művével. Követik a Dalolva szép az élet, a Kiss Katalin házassága, a Teljes gözzel és a többiek. Gondolom, megnézni és újrafelfedezni őket nem csak nosztalgia.

(V.D.)

HASZNÁLT AUTÓK

GARANCIA

BMW 316 Gyárt.év: 1978. Ár: 265.000,- Ft Citroen BX Gyárt.év: 1986. Ár: 716.000,- Ft Citroen GSA Spec. Gyárt.év: 1983. Ár: 384.600,- Ft Mercedes 200D Gyárt.év: 1971. Ár: 249.000,- Ft Renault R5T Gyárt.év: 1983. Ár: 528.000,- Ft Renault R11 Gyárt.év: 1984. Ár: 445.200,- Ft Yugo 155 Gyárt.év: 1989. Ár: 390.000,- Ft VW Combi Gyárt.év: 1978. Ár: 289.500,- Ft VW Jetta Gyárt.év: 1983. Ár: 456.800,- Ft Zastawa 1100 Gyárt.év: 1985. Ár: 226.400,- Ft Ford Sierra 20L Gyárt.év: 1983. Ár: 518.000,- Ft Toyota Gyárt.év: 1980. Ár: 295.000,- Ft

AUTÓ KASS

Pécs, Mártírok útja 24-el szemben

Subaru 4WD 1800 Combi Gyárt.év: 1983. 1. gazdás Ár: 370.000,- Ft

Opel Kadett 1,6-os Gyárt.év: 1985. 1. gazdás Ár: 420.000,- Ft

Lada 2105 Combi Gyárt.év: 1990. 0 km-es Ár: 380.000,- Ft

Lada 1200-as Gyárt.év: 1983. 2. gazdás Ár: 126.000,- Ft

Lada Samara Gyárt.év: 1987. 1. gazdás Ár: 346.500,- Ft

A Szent Jobb útján sorfalat álltak

Föltámad-e a Gyöngyösbokréta?

Valaha országos fogalom volt. Öreg magyaroknak ma is bepárásodik a tekintete, ha előkerül a szó: Gyöngyösbokréta. Nemcsak, mert a fiatalságukat idézi. Számukra a magyar népművészet, a paraszti kultúra megbecsülését, tiszteletét jelentette a városi ember, a tágabb világ – milliók részéről. Akik csinálták, tudatos hittel tették. Nem tudtak politikai viharokról s a jelzőkről se talán, amiket rájuk aggattak. Azután, úgy 1948 tájt halálos csönd támadt körülöttük...

a Gyöngyösbokréta maradványait is üldözték az ötvenes években. A „bokrétákat” vezető néptánítókat elintrikálták vagy elhelyezték a faluból.

A Gyöngyösbokréta nevét ma már mind kevesebben említik a befelé síró emlékezet hullámhosszán.

Mi jött a helyébe?

A negyvenes évek végén kibontakozó magyar néptáncmozgalom – a paraszti kultúra súlyát, szerepét visszaszorítandó – a városi munkásságot, az „ifiket” vette célba. Nagyobb vállalatoknál, egyetemeken a Rábai Miklós vezette Állami Népi Együttes mintájára nívós nagyegyüttesek jöttek létre kórossal, zenekarral. Egyéb üzemekben pedig kisebb táncsoportok – vállalati ünnepségekhez és évente a kultúrversenyekre. „Népi-táncolt” az ország... A mozgalom pedig alig tíz év alatt elsekélyesedett, elszürkült.

A frissülést a 60-as években ismét fölbátorodó falu hozta meg az un. hagyományörző együttesek megújulásával. (Jelentős részük egykor bokrétás falu volt). Ennek adott lökést a népdal, a népzene fölkarolása, a „Röpülj páva!”-sorozat s nyomában a páva körök, népdalkörök megalakulása, országsteret. És természetesen a Ki mit tud?-ok sorozata; a hetvenes évek táncházmozgalma.

Ekkortájt szaklapokban már találkozunk a Gyöngyösbokréta tárgyilagos, értékeit kiemelő szakmai elemzéseivel. A közvéleményben viszont, ha egyáltalán szóba kerül, „úgy maradt” – a 3-4 évtizeddel korábbi politikai minősítésekkel...

Nagy kár ez és szívfájdító – nem ezt érdemelné.

Ha mást nem, emlékművet, emléktáblát mindenképp – valahol.

Ámbár, nemcsak erről van szó.

A Bokréta Szövetség a 30-as években mintegy 100 falu százféle színgazdag viseletét, táncait, dalait, szokásait képviselte. Néhány éve, amikor utánanéztam, az országban mintegy 1000 (!) működő hagyományörző falusi népi együttest tartottak számon. Ennek jelentős része még az elmúlt évben is működött, szerepelt, külföldi meghívásokot teljesített.

A kézenfekvő analógiát figyelembe véve kérdeztem meg Volly Istvánt: vajon föltámasztható-e még a Gyöngyösbokréta, s hogyan működhetne ezen a néven?

– Igen, úgy érzem ez reális lehetőség. A bokréta szövetség föltámasztásával elsősorban ezeket a kis falusi, valóban helyi hagyományokat őrző együtteseket kellene pártolni. Eredeti helyi színeket mutatnak föl azok az idegenforgalmi szempontból is könnyen mozgatható kiscsoportok, amelyek a fővárosban az ország legkülönbözőbb tájegységeit képviselhetnének.

Szép gesztus, nemes vállalkozás lehetne, ha a jövő évi pápai látogatás alkalmával már „bokrétás csoportok” állhatnának díszsorfalat a Szent Jobb hagyományos körmenetén. ■

Wallinger Endre

Mi volt hát s mit végzett ez a mozgalom szűk másfél évtizeden át?

A Gyöngyösbokréta jelentette magát az eseményt, amelyen a magyar népművészetet csaknem teljességében fölmutatták. 1931-1944 között ezen a néven rendezték meg a fővárosban a parasztszociális színes tánc-, ének- és népijáték-bemutatóit minden év augusztus 20. tájékán.

A vállalkozás Paulini Béla újságíró nevéhez fűződik, aki már a huszas évek végétől ismert a később szervezte is a jeles, egyedi értékeket képviselő parasztyüttesek műsorait.

Első bemutatkozásuk a Városi (ma: Erkel) Színházban bombaként robbant. A felhozott 10-12 együttes pompázatos viselete, szerkesztett, színpadra rendezett 8-10 perces műsorai a rácsodálkozás fürgeteges örömeivel hatottak. Valamennyi lap írt róluk, átforrósuló lelkesült hangon. A mértékadó Pesti Napló így zárta beszámolóját: „...Budapest, ez a címűk világváros ezen az estén fölfeledezte magyarságát.”

Később, ahogy a bemutatókon szereplő „bokrétások” díszsorfalat állva a Szent Jobb-körmeneten is részt vettek, népszerűségük a színházi közönségen túl is nőni kezdett. (1932-től a bemutatókat a Nemzeti Színházban tartották, elsősorban az esemény rangját minősítve ezzel).

1935-ben társadalmi egyesületbe (Magyar Bokréta Szövetség) tömörült a némelyek szerint kerekén 100 „bokréta”, azaz falusi csoport, ide értve a későbbi döntések nyomán visszacsatolt dél-szlovákiai, észak-erdélyi és bácskai területek együtteseit is. Szám szerint mintegy 5000 lehetett a szövetség tagsága. Összefoglaló néven őket is Gyöngyösbokrétának hívták.

A mozgalomnak természetesen megvoltak a maga hibái is. A kiváló táncos szólisták egyéni alkotó-változó kedvét sokhelyütt megmerevítették; a falu népdaljai közé pedig be-

Hetényi bokrétások Budapesten, a Nemzeti Színház előtt, 1939-ben. A csoport vezetőjét behívták katonának, távollétében a képen középen látható Bocz György tanító vezette őket.

csúszott egy vagy több műdal, „magyarnóta”, miegyéb. De nem ez volt a meghatározó. Inkább az, hogy a harmincas évek bemutatásainak népművészeti anyaga többségében értékes, hiteles hagyományanyagot képviselt, amelyek jó része a Gyöngyösbokréta nélkül feledésbe merült volna.

Történetüket többen (többféle-képp) feldolgozták, elemezve a mozgalom helyét, szerepét.

Működésük a negyvenes évek derekától fokozatosan visszaesett a háborús viszonyok miatt. 1945 után néhány (FKP) választási nagygyűlésre még fel-felhoztak egy-egy csoportot a fővárosba, ám a „fordulat éve” tá-

jékán már mind jobban fogyott az oxigén körülöttük.

Hivatalosan 1948-ban a többi falusi együttel azonos módon, rendszeresen oszlatták fel a bokréta szövetséget. Némely elözményekkel. De szóljon erről a szemtanú Volly István, aki kezdetül a mozgalom szervezője, 1934-től pedig zenei vezetője s ma az egyetlen hiteles tanúja, élő lexikona:

– A centenáriumi események keretében 1948 március 18-án avatták fel a háború után restaurált Vármegyeházát. Ott volt a teljes koalíció, a pártok vezetőivel együtt. Az ünnepségen a Pest megyei bokrétások szerepeltek. Kora reggel a nyomdában még átnéztem a plakát kefelevonatát. Minden rendben volt. Egy óra múlva a falakon, fákön már „csokrétásokat” olvashattam a nép... Ez volt utolsó nyilvános szereplésük.

A Gyöngyösbokréta elfojtása voltaképp összefüggött a magyar parasztság történelmi megnyomorításával. Először elméletileg (cikkek, tanulmányok), azaz politikailag támadva tették lehetetlenné a mozgalmat, mint „nacionalista” csökevényt a magyar falu testén... Azután még az irmagját is törekedtek kiirtani.

Hatását illetően a rossz beidegződések később is munkáltak. A tanít-

ványok közül például a nagy tudású és szakmai tekintélyű koreográfus, Novák Ferenc még a hetvenes évek végén is a mozgalom „politikai” (!) hibáit leszámítva ismeri el értékeit. (Pauliniék mozgalma egyébként mindvégig népművészeti volt. Hibáik szakmai hibák, gyarlóságok, nem politikaik. A hatalom szemlélte őket olyan szemmel. De ez miért a mozgalom bűne?...)

Ami kétségtelen: ritka kivételekkel

„Bokréták” három megyéinkből

Három megyéből szerzett adataink szerint „Bokrétacsoportok” működtek 1931-1944 között Baranyában:

Hosszúhetény, Martonfa, Mecsek-szabolcs, Mohács, Püspökbgád (Bogád), Sellye, Szébény, Zengővárkony helységeiben; Tolnában: Bába, Koppányszántó, Ócsény, Sióagárd, Váralja falvakban;

Somogyban: Berzencén, Buzsákon, Csököllyben, Csurgónagymartonban, Karádon, Kocsolán,

Somogyudvarhely, Szennán, Szentán, Szentgáloskéren, Török-koppányban.

A felsorolás nyilván nem teljes. Részben a halványuló emlékezet okán, részben mert azokat tekintjük a szövetséghez tartozó együtteseknek, amelyek legalább egy alkalommal szerepeltek 1931-1944 között az Erkel (Városi) vagy később a Nemzeti Színházban, augusztus 20. táján.

A fölsorolt csoportok egy része ma is hagyományörző együttes néven működik.

Szilveszter Olaszországban!

LENAU REISEN

Utazás Pécsről autóbusszal.
Félpanziós ellátás, szilveszteri vacsorával és pezsgővel.

Ára: 10.500 Ft.+2100 Ft. költőpénz.
Lenau Reisen • Pécs
Tel.: 32 - 940

V. Folk Napok Pécsen

Amikor először szervezték meg a most már hagyományokkal rendelkező programot, még csak azok bíztak a folytatásban, akik megálmodták. Október 12-én és 13-án pedig már ötödik alkalommal rendezi a Pécsi Egyetemi Klub Kulturális Egyesülete a Folk Napokat. Most is, mint eddig jól érezhetik magukat azok, akik szeretik a népzenet vagy a néptáncot, hiszen mindkettőre lesz alkalom majd, hiszen 48 óra keresztül. Csak egy-két név a meghívott együttesek névsorából, ízelítőül: a Muzsikás-együttes Sebestyén Mártával, továbbá a Székiálto, a Téka és a Vujicsics-együttes, Misa Baranov (Kárpát-Ukrajnából), Pacha Monka (Bolívia), a Tanac- és a Vizin-zenekar. ■

• könyv • könyv • könyv • könyv • könyv •

Könyv és lemezlistánkat a héten a **bonyhádi AFÉSZ Könyvesboltól** kaptuk. Békési László boltvezető elmondta, hogy az üzlet a városi könyvbarátoktól, a környék olvasóit is kielégíti.

Szeptember hónapban is a könyvpiacot elárasztó olcsó irodalomból választottak a vásárlók:

- Könyv**
1. Cook: Akár az Isten
  2. Cronin: Három szerelem
  3. King: Tűzgolyó
  4. Clancy: Vadászat a Vörös Októberre
  5. Rode: Guldenburgok öröksége
  6. Arnoty: Utak a boldogsághoz
  7. Treben: Egészség Isten patiká-

- jából
8. Palágyi: Gyógyító zónák
  9. Német, angol nyelvű könyvek
  10. Merle: Ime, a király

Lemez

- Komolyzene**
1. Vivaldi: Négy évszak
  2. Gershwin: Kék rapszódia
  3. Ravel: Bolero
  4. Verdi: Requiem
  5. J. Strauss: Keringők és polkák

Könnyűzene

1. Cris Rea: Út a pokolba
2. Madonna:
3. Eric Clapton:
4. Dolly Roll: Ábrándos szép napok
5. Bonanza banzaj

• fotó • fotó • fotó • fotó • fotó • fotó •

A fotósok Mekkája

A világ profi és amatőr filmeseinek, fotósainak nem kis öröme két évente megrendezésre kerül Kölnben a kép- és hangrögzítés legnagyobb szabású, parádés szakvására, a **PHOTOKINA**. Az idén október 3-án és 9-én között megrendezett bemutató immár a 21. volt a sorban. A számok tükrében is az eddigi legnagyobb, mintegy 200 ezer négyzetméternyi területen berendezett kiállítás méltó lehetőséget teremtett a 35 országból érkezett 1400 kiállítónak arra, hogy legújabb termékeit a legkedvezőbb formába mutathassa be (lett volna mit ellesni a majdani Világkiállítás hazai szervezőinek is) a látogatók tízezreinek.

A világban sokminden történt az 1950-es Konrad Adenauer Németországban megrendezett első vásár óta az idej országgyűlési, de legalább ekkora volt e a szórakoztató(?) iparágban is a fejlődés az utóbbi négy évtizedben. Mára látszólag döntő fölénybe került a valószínű leképezésének elektronikus módja, de az igényes, minőségi reprodukálásban a vegyi technológia még utcahosszal vezet. Azért az elektronikus rögzítés megtalálta a helyét a profi technikában is, ahol a hagyományos mellett párhuzamosan létezik, mintegy ellenőrző, segítő szerepet vállalva (pl: a fotólaborok új generációjánál a színkeverés képernyőn történő ellenőrzése).

Egy idő után, mire a kiállított gépcodák, káprázatos új technológiai élménye a látogatóban leülepszik, remélhetőleg, nem az elérhetetlen utáni kielégületlen sóvárgás marad a meghatározó élmény. ■

Tóth László

Ahol nem érvényesül a mindent a szemnek és semmit a kéznek elve.

Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház

- Liliomfi – október 12-én 19 órákor
Mefisztó – október 18-án 19 órákor
Győri Kisfaludy Színház
Teaház az Augusztusi Holdhoz – október 12-én, 17-én 19 órákor
Csárdáskirálynő – október 13-án és 14-én 19 órákor
Kaposvári Csiky Gergely Színház
Micimackó – október 15-én, 16-án és 17-én 19 órákor
Sirály – október 13-án és 18-án 19 órákor
Pécsi Nemzeti Színház
A víg özvegy – október 13-án, és 14-én 19 órákor
Jubileumi balettest – október 17-én 19 órákor
Szeget szeggel – október 17-én 19 órákor

érdemes • érdemes

Zalaegerszeg
Orbán Dezső festőművész kiállítása látható októberben a Hangverseny- és Kiállítóteremben. Orbán Dezső az egykori Nyolcak tagja. 1939-től száznegy éves korában bekövetkezett haláláig (1984) Ausztráliában élt.

Nagykanizsa
A Hevesi Sándor Művelődési Központban 16-án és 17-én 19 órákor Csehov: Sirály – a kaposvári Csiky Gergely Színház műsora.

„Antik bölcsék, gondolatok, aforizmák” címmel előadássorozat kezdődik október 15-én 17 órákor, az első előadás: Az ókori szellem aktualitása, előadó: Pais István az ELTE docense, történész.

Szekszárd
A Művészetek Házában a „Kiállítás három szövege” című tárlat látható.

A hangversenyek sorában Liszt emlékest lesz október 18-án este fél 8 órákor. Közreműködnek Deák László (orgona) Husák Rezső (zongora), Elmayer József (zongora), Lányi Péter (zongora) és Lányi Tamás (orgona).
A Babits Mihály Művelődési Központban október 12-26-ig látható kiállítás címe „Évmilliók emlékei” – Bertalan Tamás, Sövényi László és Orbán Zoltán gyűjteményből magyarországi ősmaradványokat láthatnak az érdeklődők.

Staub Ferenc festőművész kiállításmegnyitója október 15-én 16 órákor lesz a kiállítóteremben. Bevezetőt mond Fábrián Gyula művészettörténész, közreműködik a Németkéri Női Kamarakórus.

Komló
A Színház- és Hangversenyteremben Bálint Ferenc grafikus művész kiállítása látható.

Pécs
A Művészetek Házában október 16-án 18 órákor A múlt és jövő című zsidó kulturális folyóirat estje és a Sivatagi nemzedék című film bemutatása. Vendégek: Kó-

A Micimackó Kaposvárott

Parádés szereposztásban állították színre Kaposvárott, az évad első gyermekbemutatójaképp *Milne-Slade Micimackó c.* mesejátékát. A főszerepeket megkettőzve osztották ki. Így látható a címszerepben Spindler Béla – Csákányi Eszter; a további főszerepekben Nagy Mária – Pogány Judit (Malacka), Bezeredy Zoltán – Kulka János (Füles), Lázár Kati – Adorjáni Zsuzsa (Kanga) valamint Sztarenki Pál (Tigris), Szűcs Ágnes (Zsebibaba); Róbert Gidát Kovács Zsuzsanna játssza.

Vezető színészek a gyermek-előadások fő- vagy epizód szerepeiben nem ritka jelenség Kaposvárott. A darabokat a színház ismert nevű rendezői (Babarczy, Zsámbéki, Ascher, Gazdag Gyula, Ács János, Lukács Andor és mások) állították színre. A gyermekbemutatók szerves részei a kaposvári műhelyként ismert „Kaposvár-jelenség”-nek. Jó másfél évtizede indították el intenzíven gyermekszínházi törekvéseiket, évente két bemutatóval. Céljuk új közönség kinevelése volt ahhoz a mai embernek szóló egyéni hangvételű műsorpolitikához, amely a kaposváriak színházát jellemzi az utóbbi másfél-két évtizedben. Törekvéseik eredményesültek: Kaposvárott általában telt házzal, gyöngébb napokon 75-80 százalékos nézőtér előtt mennek estként a felnőttelőadások.

Imponáló következetességük jele a mostani Micimackó-előadás, amely az 1977-es hazai bemutató fölújítása. Rendezője, Ascher Tamás, alapozva az eredeti mű föltételezett ismeretéről a gyerekek többségénél, stílusában, gondolatosságában és hangvételében egyaránt érdekes és következetesen kimunkált előadást teremtett. Nem annyira a látványos és pergető cselekményes, inkább a gondolati elemeket hangsúlyozva, s a darab mélyebb, intellektuális humorát emelve ki. Amennyi-

Spindler Béla és Kovács Zsuzsa

ben kísérlet volt ez arra, hogy hogyan „veszik” a 6-10 éves korú gyerekek ezt a koncepciót és játéktípust, az október 4-dikei előadás alapján ítélni igencsak eredményes lehetett. A nézőket közvetlenül bekapcsolta a színpadi történésekbe;

a nézőtérre tökéletes csönd és odafigyelés uralkodott; a szituációs poénokat ugyanolyan jól vették a gyerekek, mint a verbális humor elemeit.

Az előadások azóta is nagy sikerrel folytatódnak. ■

W.E.

bányai János főszerkesztő, Kéri Piroka és Surányi Vera a lap munkatársai. A beszélgetést Kaddó Lóránt egyetemi tanár vezeti.

Találkozás a Pécsi Nemzeti Színház új tagjaival október 16-án 18 órákor. Az est házi gazdája Szakonyi Károly író, a PNSZ dramaturgia. Az Ifjúsági Ház Galériájában látható a hónap végéig az a kiállítás, amely a Pécsi Művészeti Szakkö-

zépiskola és a fellbachi Grafik-Designer iskola közös képzőművészeti nyári táborának alkotásai-ból válogat.
A POTE Aulájában október 15-én este fél 8 órákor Angol-Amerikai Est – a Pécsi Szimfonikus Zenekar hangversenye Howard Williams vezényletével. Közreműködik: Baranyai László zongorán. A műsorban Malcolm Arnold, Gershwin, Walton és Berstein művei hallhatók.

LEŐWEY KÓRUS-TAGOK TALÁLKOZÓJA

Visszajönnek a régi énekes tanítványok Pécsre, a Leőwey Klára Gimnáziumba, október 13-án, szombaton, hogy délelőtt 11 órától együtt lehessenek a mai Nőkár tagjaival. A mostani énekesek vendéglátását élvezve, az egyházi muzsika kiemelkedő műveivel foglalkoznak, majd a nap méltó zárásaként a Szent Ferenc-templomban este fél 7-kor bemutatják műsorukat. Az egyesített kórust dr. Szabó Szabolcs vezényli.

képzőművészet • képzőművészet • képzőművészet • képzőművészet • képzőművészet

Festő és köztársasági elnök

A Pécsi Galériában október 17-én nyílik Dobrovics Péter kiállítása. *Várkonyi Györgyöt* a kiállítás rendezőjét kértük, beszéljen a művészről.

– Dobrovics Péter 1890 január 14-én Pécsen született, tehát éppen száz éve. Itt járt a cisztercita gimnáziumba, majd innen került Pestre a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Olgyai Viktor és mások mellett a legjelentősebb mestere Ferenczy Károly volt, akinek a hatására festette azt a képet, melyet 1912-ben a Pécsi Városi Múzeum megvásárolt tőle. (A Férfi erős napsütésben című műve). Főiskolás korában került kapcsolatba a Kecskeméti Művésztelepen a magyar aktivista mozgalom több jelentős művészeivel, így Kassákkal is. 1915-ben a Teut második számát épp az ő Krisztus-síratása című expresszionista kompozíciója miatt tiltják be. 1917-ben tűzős kiállításokon mutatkoznak be, akik a nyolcak örökösének vallják magukat. Itt Dobrovics észak-itáliai hatást mutató képeket állít ki, melyekért Kassák nagyon erőteljes hangon marasztalja el. Ezt követően el is távolodik a mozgalomtól és a politika aktivitás veszi át életében a főszerepet.

1918 Pünkösdjén a 6-os pécsi gyalogezred lázadásában szerepet játszik, ezért bebörtönzik. A politikai tevékenysége mellett az 1920-ban megalakult Pécsi Művészkör elnöke. Ehhez a Körhöz tartoztak a pécsi Bauhaus olyan egyéniségei, mint Weininger Andor, Johan Hugó, Breuer Marcell és mások. Visszatér a politikához, tevékenységének csúcspontja, hogy 1921. augusztus 14-én a Baranya-Bajai Szerb-Magyar Köztársaság elnöke lesz. Ezért aztán el kell hagynia az országot, ahova többé nem tér vissza. Érdekes, ahogy kikerült ebből a konstruktivista, aktivista környezetből, 1922-től megváltozott a stílusa, erős colorista, posztimpressionista, mediterrán festővé vált, és ezt is folytatta 1942-ig, haláláig. Jelentős a Magyarországon alkotott munkássága, és nagyon fontos, mint mentor, a pécsi Bauhaus-osok mestere. Két indoka van tehát a mostani kiállításnak: a hetven éve alakult Pécsi Művészkör jubileuma, valamint Dobrovics Péter alias Petar Dobrovic születésének századik évfordulója. ■

Sch

Dobrovics Péter Ádám és Éva című festménye

Vesztophely, '90. okt. 7.

Arad első szabad október 6-ájáról részletesen beszámoltak a vasárnapi s hétfői lapok. A magyar nemzet e kegyeletes gyászünnepségéhez s az esemény másnapjához fűzünk hozzá néhány észrevételt.

Lehet már 10 esztendeje, hogy itt jártam. A Vesztophelyre telepített kempingben szálltunk meg, néhány lépésre a 13 vértanú emlékművétől. Négyen négy szál piros szegfűt helyeztünk el az emlékmű feliratos részén nyugvó négy vaskarikába.

A sors vagy a véletlen különös paradoxonok forrása olykor. Szép augusztusi estébe hajlott a Maros túlsó felén lebecsült nap. Vöröses fényei bevonták pár percre még a szürke obeliszket, alig néhány méterre a kerthelyiségtől a pontjától, ahol még volt egy szabad asztal a drótkerítés mellett. A csiorba (ciorba= a románok savanykás nemzeti leve) finom volt s mi farkas-éhesek. Miközben, természetesen az aradi tizenhármakról, a bukásról, a fegyverletételről beszélgettünk s arról, hogy a 9 tábornokot itt, valahol ezen a helyen kötötték fel gyalázatos módon, nem sokkal később. Itt, talán karnyújtásnyira innen, ahol most jóízűen kana-

lazzuk a csiorbát...

Azután valahogy nagy csönd lett. Két tizenéves gyerekem se kérdezett többet. Valami nagy-nagy szégyent éreztem.

Az emlékműtől csupán egy poros kocsiút választott el. A fény még rávetült a feliratos kőtáblára, ahol szegfűink, alig egy órával később már nem voltak ott. S így jártak, így mesélték ezt mások is.

Tíz évvel később s tíz hónappal a diktatúra bukása után az első szabad ("szabad"?) október 6-ára vegyes érzelmekkel készültek az aradiak. Félték és okkal. A decemberben még liberálisnak induló Adevarul magyarellenes uszító kampánya hónapok óta tart, most épp a szabadságharc történelmi megszólításairól okádja a tüzet a magyarokra, „körülírván”, hogy az atrocitásokért épp az aradi 13 tábornok lett volna a felelős (!?)...

Szorongás, félelem tükröződött az arcokon október 6-án reggel s délelőtt. Az aradiak szatyorbán hozták a virágaikat. Az anyaor-

szágból érkezett buszok s gépkocsik áradatának zarándokai a kezükben.

A zarándoklat pedig már valóban a koradélelőtti órákban megindult. Át a Maros-hídon hullámzott, feketélt a tömeg a Vesztophely felé. Voltaképp minden úgy történt, ahogyan a napilapok helyszíni tudósításai tudatták. Mintegy 7-8 ezren gyűltek össze a helyszínen. Szép és felemelő ünnepségen a Requiem hangjai mellett állt fegyelmezetten ez a soha nem látott ünneplő tömeg, virággal a kezében, a kordonon belül. Meghatott szívvel, kegyeletes lélekkel hallgatva a szentbeszédeket az ökümené jegyében. S a koszorúzás órájában se lehetett dolga a kordonszalag mögött álló elegáns-ünneplős-kommandó tagjainak. Minden a legnagyobb rendben telt, ám - román kívánságra - magyar nemzeti zászló és Himnusz nélkül...

S a helyi vezetés képviselője nélkül. Ami a korábbi években, eltekintve az utóbbiakról, még Ceausescu idején sem forult elő soha.

Ha koszorúzott a magyar nagykövetség - akkor a megye és a város is jelen volt a maga koszorújával.

Másnap dél felé ismét kimentem a helyszínre. Atellenben, a futballpályán meccs volt, nézők nélkül. A betonozott parkolóban - ahol az aradi 13 hős tábornok emlékműve most virágok, koszorúk özönével beborítva magasodik - érkező s induló gépkocsik a legkülönbözőbb erdélyi városokból. Meg sétáló aradiak, akik ma hozták ki virágaikat, és számosan, akik, ahogy magam is, eljöttek megnézni: rendben helyükön vannak-e koszorúk, a virágok. Ott voltak. Kisssé megfogyadva a kellemes őszi verőfényben, de érintetlenül. Igaz, középkor, a lépcsőfeljáró tetején elegáns sötét öltönyben most az az úr áll, aki tegnap a rendfenntartó egyenruhásokkal igazgatta.

Alli mocsanatlanul, mint egy mikádó, nézi a meccset. Egykedvűen cigarettázik. A vértanúk emlékművén, koszorúktól övezve... Két fehér blúzos hölgy, tegnapi isme-

rős, az aradi RMDSz tisztviselői, fölmege a lépcsőn. Eligazgadják a koszorúk szalagjait, bujkál a sötétöltönyös lába mellett, ám ő nem zavartatja magát. A két hölgy sem.

Lent magas szőke fiatalasszony a kislányával. Állnak mozdulatlanul. Kezük maguk előtt, összekulcsolva. Imádkoznak.

Férj, feleség, kisfiú. Románul beszélnek, halkán. A férfi körül néz s letesz pár szál virágot a dombra.

Mellettem idősebb nagyváradi bácsi szólal meg: „Sokkal többet lettek volna itt tegnap, de Vásárhely óta félnek a magyarok. Magam is a hajnali vonattal jöttem...” A sötétöltönyös öreg néni néz föl a virágborította emlékműre. Könnyezik... „Hát, mondja, igaz hogy nem volt Himnusz meg lobogó - de hogy ezt megérthetem!... Ezt a virágtengert a Vesztophelyen. Mert, ha sok baj van is - ezt már nem lehet visszacsinalni!...”

A sötét ruhás most lejön a lépcső tetejéről. A bejáratnál egy fehér-szakos karhatalmista berreg be halkán a parkolóba egy monstrum BMW-vel. Kétszer lassan megkerüli az emlékművet.

Arad, Vesztophely, 1990. október 7. Megkondul a minorita bazilika harangja. Déli 12 óra. ■

Wallinger Endre

Császáriak emelték, kommunisták döntöttek Újra áll a zágrábi Jelačić-szobor

Helyére került Jelačić szobra Zágráb központjában, a hajdani Jelačić és a későbbi Köztársaság téren. Egy apró eltéréssel: eredetileg az óváros, azaz észak, vagyis Ausztria felé fordult; most viszont délnek emeli kardját, a horvát néptáncos jelképét. Urbanisztikai szempontból, mondják a józan zágrábiak, lévén, hogy a város dél felé terjeszkedett - és nem mintha ama kard Szerbiát akarná fenyegetni.

Zárhoz való viszonya alapján bizonyos marxistának kell gondolnunk. És ez most Zágrábban is a legfőbb rossz. Tudjuk azt is, miképp vélekedett Marx 1848 táján a Neue Rheinische Zeitungban a magyar forradalomról, és az ellene fordulókról. Mit széptűsük, nem dicsérte a bánt. Am elmarasztalása most, az első horvát többpárti választások idején dicséretszámba megy. Aki helytelenítette a Jelačić-szobor visszaállítását, az marxista, kommunista, titoista stb. - netán beleértve mindazokat, Petőfitől, Kossuthtól Perczel Morigig meg az utolsó magyar iskolagyerekekig, aki a forradalom hátbatámadójának itéli a bánt. A szoborállításához közele időben véli a horvát századforduló nagy alakja, Antun Gustav Matoš, hogy "A jó emlékműhöz három nagyság szükséges: az elhunyt, a nép és a művész nagysága. Nagy ember, nagy nép, nagy szobrász. Horvátországban ezert nem létezik nagy emlékmű..." - írja Matoš a századfordulón.

A szobrot az új rezsim távolította el tükön 1947-ben.

Ha megkérdezzük a horvátokat, mit látnak ma Josip Jelačić személyében, mindekelőbb a horvát önállósági törekvések megtestesítőjét említik. Kevesebbet idézik a hű császári katonát, a Theresianum neveltjét, a császári család megmentőjét a rebellek magyaroktól. Nemzeti törekvései, hogy a horvát függetlenséget kivívja a Magyar Királyság, az osztrák birodalom területén, ugyanígy nem illettek az osztrák politikusok, hogy a Bach-korszakban "ejtették" a derek bánt.

Ez volt a hála ezért, amiért Jelačić segített a magyar forradalom leverésében. Bani tiszteben megmaradt, de voltaképp egyszerű császári helytartóvá degradálták, aki egyáltalán nem vezethette önállóan Horvátországot, s akinek nagy cinizmussal áll-gul az osztrák hadsereg állított szobrot - 1990 október 16-án szentelik fel ismét Zágráb főterén. ■

A múlt vasárnap emelték újra Anton Dominik Fernkorn ércszobrát, amelyet eredetileg 1866-ban, tehát az osztrák-magyar és a horvát-magyar kiegyezés előtt állítottak a horvát főváros piacterére. A horvát bán, Josip Jelačić (1801-1859) szerepének megítélése Horvátországban is különböző. Elgondolkodtató, amire a Miroslov Krleža hagyatékát gondozó író, Enes Cengić figyelmeztet: ezt a lovasszobrot nem a horvát nép emelte a kiegyezés előtt, hanem az osztrák hadsereg, a császári főparancsnokság utasítására. Vagyis példája volt az "oszd meg és uralkodj" elvének, és a zágrábiak annak idején elhatárolták magukat attól a személytől, aki kompromittálta a horvát politikát - így Enes Cengić, akit Krle-

Választások Ausztriában is Marad minden a régieben?

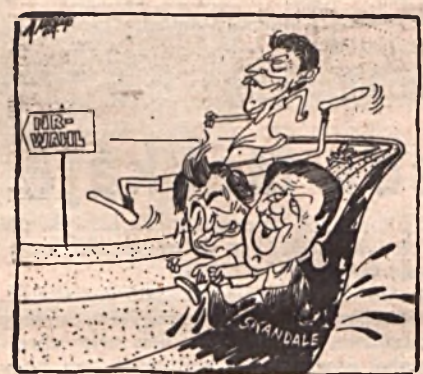
Múlt vasárnap Ausztriában is urnához járultak a választópolgárok, hogy megválasszák a következő négy évre parlamentünk képviselőházát, a Nemzeti Tanácsot. Az elmúlt négy év koalíciós kormányzása a Szocialista Párt (SPÖ) és a keresztény-konzervatív Osztrák Néppárt (ÖVP) között meghozta a maga gyümölcsét: az osztrák gazdaság erőteljes felindülésben van, s bár az SPÖ botrányai szinte hétről hétre gondoskodtak az éppen esedékes szalagcímkéről, a tágabb közvéleményt egyre inkább hidegen hagyta a bécsi „kamarillapolitikája”, s ennek megfelelően a választási kampány a szokásosnál is unalmasabbnak bizonyult. A kampány ennek ellenére sem volt mentes kisebb izgalmaktól, amelyeket főleg a szocialisták éppen aktuális botrányai, illetve a szabadságpárti ellenzéki vezér, Jörg Haider ezekre adott reagálásai okoztak. A szocialista párthoz közelálló munkáskamara egy funkcionáriusának a botránya után Jörg Haider meg is alkotta legújabb „beszólását”, s Vranitzky kancellárt nemes egyszerűséggel disznói mocskában turkáló kanásznak nevezte. A népszerű kancellár is tisztában volt vele, hogy pártja nem éppen a legjobb formában van, s kampányfellépései során rendszeresen mellőzte az SPÖ nevének kiplakátolását, és csakis a „Vranitzky” név használatával csalogatta az érdeklődőket.

A Néppárt elnöke, Josef Riegler is megpróbálta kihasználni a szocialisták gyengeségét, már-már arról álmodott, hogy pártja megelőzi az SPÖ-t, és megszerzheti a kancellári tisztséget.

A szavazópolgárok azonban fűtyültek a közvéleménykutatók felméréseire, s a néppártiak álmodozására, és alaposan megleckéztették az „államalkotó” pár-

Advertisement for 'KLEINE ZEITUNG' newspaper. It includes the newspaper's logo, contact information (Freitag 5. Oktober 1990, Nr. 231), and a table of contents for the current issue. The table lists various sections like 'Thema der Woche', 'Sport', 'Wochenende', etc., with their respective page numbers.

Schuldig: Assmann jun. 4.5 Jahre hinter Gitter

"Disznói mocskában turkáló kanász"... Avagy Ausztriában sem könnyű kormánypolitikusnak lenni. (Karikatúra a Kleine Zeitungból)

tokat, főleg az ÖVP-t. A Szocialista Párt az október 7-i választások eredményeként megőrizte relatív többségét, s bár szavazókat veszített, a parlamentben egy képviselővel erősebbek lett: a párt az eddigi 80 helyett 81 képviselővel rendelkezik, amit azonban csak Vranitzky pártelnöknek köszönhet. Az ÖVP földrengésszerű vereséget szenvedett, amelyben döntő szerepe van Riegler pártelnök, eddigi alkancellár színtelen szereplésének. A Néppárt a világháború után még soha nem szerepelt ilyen gyengén a választásokon: az eddigi 77 helyett már csak 60 képviselővel rendelkezik, ami 9 százalékos visszaesést jelent. Egyedül a Szabadságpárt könyvelhet el nagy győzelmet: a vasárnapi választási eredménnyel megduplázta képviselőinek számát, s immár 33 képviselővel rendelkezik a 183 tagú parlamentben. Ezzel az eredménnyel az FPÖ Európa második leg-erősebb liberális pártja lett a

magyar SZDSZ mögött. A Zöldek nem növelték jelentősen képviselőik számát, ami elsősorban annak köszönhető, hogy egy másik zöld csoportulás is indult (valószínűleg az SPÖ és az ÖVP) támogatásával, hogy megossza a Zöldek potenciális szavazótáborát. A kommunisták pedig - ha lehet - még tovább vesztek. 0,8 százalékról 0,6 százalékra zuhantak.

A választások tehát alaposan megváltoztatták a parlament összetételét. Azonban minden marad a régieben. Mivel a jobboldali FPÖ-vel senki nem akar koalíciót alkotni, marad a nagykoalíció hivatalban. Az a kérdés csupán, hogy meddig. Mivel egyik nagy párt sem hajlandó a szükséges reformok bevezetésére, az idő Jörg Haider javára dolgozik. S ő már elhatározta, hogy előbb-utóbb kiván költözni a kancellári palotába. S erre bizony korábban sor kerülhet, mint azt gondolnánk. ■ L. Kőnczöl Imre

Neue Perspektiven für die Ungarndeutschen?

Auch in Fünfkirchen kommt die GJU in Schwung

Die GJU (Gemeinschaft Junger Ungarndeutscher) wurde am Sylvesterabend 1989 in dem Fünfkirchner Lenau-Haus gegründet. Die Idee konzipierte sich im Kreis der ungarndeutschen Jugend bereits seit etlichen Jahren, als man in Ferienlagern zusammenkam, um etwas für die Aufbewahrung der Kultur zu unternehmen. Heute existieren in 8 Siedlungen Organisationseinheiten (Berkine, Weimend, Budapest, Weischar, Baja, Bonnhard, Sende und Fünfkirchen), was nach ihrer Auffassung acht Freundeskreise bedeute.

"Wir sind eine von unten organisierte Gemeinschaft", erklärt Zoltán Schmidt, der eine Vizepräsident der GJU. "Der Verband der Ungarndeutschen möchte uns doch so einstellen, als wären wir eine Jugendorganisation des Verbandes. Aber das sind wir nicht, denn der Verband ist vor 35 Jahren von oben eingerichtet worden und hat bloß eine fiktive Mitgliedschaft. Über den Verband haben in den Dörfern nur sehr wenig Leute eine Ahnung. Sie waren Opfer einer Schaufensterpolitik, und es fällt sehr schwer, diese Umstände jetzt schnell und wirksam umzugestalten."

Demgegenüber sei die GJU eine parteiunabhängige eigene juristische Person und habe in kurzer Zeit sehenswerte Erfolge erreicht. (Als Beispiel kann Berkenye/Berkine erwähnt werden, wo es früher keine Kulturgruppe gab. Heute existieren eine Tanzgruppe und ein Singchor. Im Hintergrund steht die GJU.)

Mit Recht stellt man wohl die Frage: wer finanziert die GJU? Unter den Förderern befindet sich das Minderheitenamt mit 300.000 Ft, die MISZOT mit 100.000 und auch der Verband der Ungarndeutschen. "Sie helfen uns, Ferienlager zu organisieren", meint Herr Schmidt. "Nach unserem Aufbau bestehen wir aus den vorhin schon genannten acht Freundeskreisen. Jeder Kreis schickt einen Vertreter in das Präsidium, wo außer ihnen die zwei Vizepräsidenten und die Präsidentin, Erika Radnai, arbeiten, und zwar ehrenamtlich. Für die Mitgliedschaft gibt es keine strengen Anforderungen vorgeschrieben, das heißt, halbjährlich müssen die Mitglieder zu den Kosten mit 300,- Ft beitragen. Aber dieses Geld kommt nicht in die GJU-Zentralkasse, sondern bleibt beim Freundeskreis."

Der Fünfkirchner GJU-Freundeskreis ist der jüngste, er existiert erst seit dem 25. September. Seine Mitgliederzahl beträgt 35, die meisten sind Studenten.

Das Ziel der Gemeinschaft ist übrigens nicht, eine geschlossene Gesellschaft zu sein. Man hat vor, die ungarndeutschen Sitten und Bräuche zu beleben, die Mundart auch im Unterricht als Muttersprache anzuerkennen und zu pflegen und die Kenntnisse in der Hochsprache auf dieser Basis beizubringen.

Dies klingt pädagogisch-didaktisch, es handelt sich jedoch um ein Politikum. Klar. ■

(Tamás Mha)

Erlebnisvolle Zusammenarbeit bei Ausgrabung

Wenn deutsche Studenten aus der Bundesrepublik im Sommer nach Ungarn kommen, das ist längst keine Nachricht mehr. Wenn aber diese Studenten die zwei Wochen in Ungarn nicht als Urlaub verbringen, und nicht die "wichtigsten" Sehenswürdigkeiten, nicht nur Land und Leute kennenlernen wollen, sondern Ihr Wissen mit Erfahrungen wörtlich aus erster Hand erweitern wollen, ist schon der Aufmerksamkeit wert. Das war nämlich der Fall bei den Studenten für Römische Provinzarcheologie aus Freiburg (Baden-Württemberg), die einen Teil ihres Praktikums in Kemenesszentpéter (Komitat Veszprém, Kreis Pápa) bei der Ausgrabung, geleitet von Frau Dr. Sylvia K. Palágyi, Ende Juni absolviert hatten. Der Leiter der Studentengruppe, Prof. Dr. Hans-Ulrich Nuber kennt viele ungarische Fachleute, wie er erzählt hat, vor allem dadurch, daß sowohl sein akademischer Lehrer, Prof. Aladár Radnóti, wie dessen akademischer Lehrer, der berühmte Prof. András Alföldi in Budapest und in Princeton zu seinen Erziehern gehörten. Wir haben mit Herrn Prof. Dr. Nuber ein Gespräch geführt.

- Wie ist die Idee entstanden, daß aus freiwilligen Studenten, angeführt von ihrem Professor, eine Gruppe nach Ungarn kommt, um hier an einer Ausgrabung teilzunehmen, wo Arbeiten schwerster Art auch nicht selten vorkommen?

- Es ist bereits das zweite Mal, daß wir mit einer Gruppe von der Universität Freiburg in Ungarn sind, wir waren schon 1985 an einer Ausgrabung in Baláca beteiligt, auf Einladung des Veszprémer Museums, und der dortigen archäologischen Leiterin Frau Dr. Palágyi. Der Grund, weswegen wir hier arbeiten, liegt darin, daß wir hier die Möglichkeit haben, an einer ganz besonderen Form der römischen Archäologie eigene Erfahrungen sammeln zu können, eine Art Grabmalarchitektur, die es zwar in Deutschland gibt, aber sehr selten. In der südwestdeutschen Region, aus der wir kommen, gibt es nur römische Grabhügel, sehr ausgeprägt in der Gegend um Trier, dann in Bayern, in Richtung Österreich, aber diese Monumente sind in Deutschland sehr rar, und stehen im allgemeinen nicht zu Ausbildungsausgrabungen zur Verfügung, so daß wir sehr froh sind, an dieser Grabung teilnehmen zu können.

- Erwarten Sie hier einen besonderen Befund?

- Diese Art von Grabmälern gibt es verteilt über das ganze römische Reich, es sind aber immer sehr selten, und noch weniger gibt es, die gut ausgegraben sind, wo man einen Befund deutlich vor Augen hat, wo alle Einzelheiten gut dokumentiert sind, und wo man diese Dinge nun - und das ist für mich der besondere Reiz hier - nicht nur auf Papier und Fotos sieht, sondern wie hier z.B. das Hügelinnere original zu sehen bekommt. Diese hier vorliegende Kammer, mit verschließbarem Eingang, mit einer Vorhalle und mit der eigentlichen Grabkammer, soweit ich informiert bin, kann auch in Ungarn zum allerersten Male auf diese Weise dokumentiert werden.

- Sind die Studenten vollkommen freiwillig da, oder ist es ein Teil ihres obligatorischen Praktikums, den sie nun in Ungarn absolvieren?

- Diese Tätigkeit wird für die Studenten selbstverständlich als Praktikum angerechnet. Die Studenten haben bei uns ein absolviertes 3-Monats-Praktikum vor Ihrer "Doktorprüfung" vorzuweisen. Auf der anderen Seite sind sie natürlich alle freiwillig da, es ist nämlich eine ausgesuchte Gruppe meiner Studenten, denn es wollten ja viel mehr mitkommen, als letztendlich mitkommen durften. Es sind alles Leute, die sich auf meinen eigenen Grabungen schon Verdienste erworben haben und sozusagen als Belohnung hier teilnehmen dürfen. Insofern ist also die Freiwilligkeit doppelt. Nicht dabei sind diejenigen, die 1985 in Ungarn waren, sie sitzen nämlich im Augenblick bereits an den letzten Zügen ihrer Doktorarbeiten.

- Wer kommt für die Kosten Ihres hiesigen Aufenthaltes auf?

- Wir sind mit eigenen Autos gefahren, die Benzinkosten werden allerdings von der Universität Freiburg bezahlt. Unterkunft haben wir in der Schule von Kemenesszentpéter bekommen, wofür wir nichts bezahlen müssen. Außerdem erhalten wir freies Essen auch. Die Studenten bringen jetzt aber mit ihrem Aufenthalt hier auch ein gewisses persönliches Opfer, normalerweise werden nämlich in Deutschland diejenigen, die bei Ausgrabungen arbeiten bezahlt, wie normale Arbeiter, zum Teil finanzieren sie damit auch ihr Studium. Hier bekommen sie keinen Lohn dafür,

wir sind aber auch nicht deswegen gekommen: wir sind Gäste hier, und sind gern hierher gekommen, aus persönlichem wirtschaftlichen Interesse.

- Als Sie an der erwähnten Grabung in Baláca 1985 teilgenommen haben, wehten hier in Ungarn noch ganz andere Winde. War es damals noch eine bahnbrecherische Aufgabe, den Aufenthalt in Baláca unter Dach und Fach zu bringen?

- Die Frage ist sehr berechtigt, das war damals noch ganz und gar nicht normal. Wir waren damals die erste westdeutsche Studentengruppe, die in Ungarn gearbeitet hat, normalerweise kamen ja bekanntlich nur Studenten aus den sozialistischen Bruderländern. Damals mußte Frau Dr. Palágyi noch sehr große bürokratische Hürden beseitigen, bis wir hier arbeiten konnten. Heute scheint es noch immer nicht ganz selbstverständlich zu sein, weil die ungarische Grabungsleiterin Frau Dr. Palágyi noch immer sehr viel für uns im Vorfeld organisieren mußte, aber ich kann mir schon gut vorstellen, daß es inzwischen viel leichter geworden ist.

- Ich glaube, Sie werden nicht nur hier in Kemenesszentpéter bleiben, sondern am Wochenende auch was anderes unternehmen...

- Ja, am Samstag werden wir eine ganze Strecke des römischen Donaulimes abfahren, angefangen von der Höhe Esztergom bis hinunter nach Dunaujváros, und dann über Gorsium (Tác), oder vor allem Balácapuszta zurück. In dieser kurzen Zeit können wir leider nicht mehr unternehmen. Das Ende der Grabung werden wir leider nicht mehr miterleben können, aber wir hoffen sehr, daß Frau Dr. Palágyi in Kürze, so bald, wie es Ihre Zeit erlaubt, in Freiburg über Ihre Forschungen einen Vortrag halten wird. Man kann ja wohl sagen, sie ist heute in Ungarn eine der besten Spezialisten auf diesem Gebiet, und wir sind schon sehr auf ihren Vortrag gespannt.

Von Sylvia Palágyi haben wir erfahren, daß die Ausgrabung beendet wurde, und die Grabkammer - wie erwartet - ausgeraubt vorgefunden wurde, dafür ist aber ein schönes Wandgemälde entdeckt worden. ■

(Imre Kónczöl)

Program centralne proslave 300. godišnjice Velike seobe Srba u Ugarsku

Petak, 12. oktobar

- Pre podne: eventualno polaganje venaca na spomenik Vuku Karadžiću u Tabanu i reljef Stefana Lazarevića u budimskoj tvrđavi.

- 15 časova: Svečano otvaranje stalne izložbe Srpske pravoslavne crkvenoumetničke i naučne zbirke u Sentandreji. Zbirku i izložbu će otvoriti predsjednik Republike Mađarske Arpad Genc. Svečanom otvaranju će prisustvovati republički sekretar SR Srbije za odnose sa inostranstvom dr. Aleksandar Prlija.

- 16 časova: Folklorni program na otvorenoj pozornici u Sentandreji uz učešće renomiranih ansambala i orkestara (Luć, Vujčić)

- 16.30: Svečano potpisivanje povelje o bratimljenju grada Sentandreje i Kruševca.

- 19 časova: Svečana akademija u pozorišnoj dvorani Centra za kulturu peštanske zupanije

Subota, 13. oktobar

- 9 časova: Arhijerejska liturgija u Srpskom Kovinu

- 16 časova: Promocija zbirke pesama Petra Miloševića "Sentandrejski tipik" u atrijumu novootvorene zbirke u Sentandreji. O knjizi govore Miodrag Pavlović, Milorad Grujić, Gojko Tešić, Stojan Vujičić

- 16-18 časova: Svečani program budimpeštanske srpskohrvatske gimnazije u Centru za kulturu na Almasijevom trgu u Budimpešti.

Nedelja, 14. oktobar

- 9 časova: Arhijerejska liturgija u sentandrejskoj Sabornoj crkvi.

- 12 časova: Polaganje venaca na bistu kneza Lazara u Sentandreji u vladčinom dvoru

- 13 časova: Protokolarni ručak u klubu Srpskog kulturnog udruženja u Sentandreji

O slici

Gotovo na svim pozivnicama, izdanjima posvećenim Seobi za ilustraciju se koristi reprodukcija čuvene slike Paje Jovanovića "Seoba Srba". Koliko je ona vizuelno poznata, toliko su manje poznate zanimljive okolnosti nastanka te slike.

Paja Jovanović je sliku radlo po naruđbini patrijarha Georgija Brankovića za milenejsku proslavu. U pozadini ove naruđbine stajali su politički motivi, da se Ugarska podseti na važan događaj ne samo srpske prošlosti. Trebalo je to slikarski izraziti. Patrijarha je idejno inspirisala čuvena Munkačijeva slika "Arpad osniva mađarsku državu" koju je prilikom čestih poseta Pešti imao priliku da vidi. Patrijarh je smatrao da monumentalna slika treba da sugerise političko pravo Srba u Ugarskoj dobijeno svojevremeno privilegijama. Slika, međutim, nije otisla na izložbu - zbog političkih razloga. Prva verzija, nešto poznatija, u centralnom delu predstavlja patrijarha Arsenija III Černojevića (na slici je to u stvari Georgije Branković, što verno govori o njegovim političkim pretenzijama) i Isajja Đako-

vića koji jašeći razgovaraju. S leve strane je predvođa Monasterlija sa svojim kopljanicima, a s desne strane narod koji goni stoku. Prema patrijarhu Brankoviću slika u ovoj formi ne predstavlja politički narod, više je izražen izbeglički motiv. Paja Jovanović je, uz ne male probleme, pristao da prvu verziju preslika. Umesto majke s detetom u prvom planu slike naslikan je mladi ratnik, dečaku koji za uzde vodi patrijarhovog

konja preko ramena je stavljena puška, narod koji goni stoku zamenjen je ratnicima, a što je najvažnije Isajju Đakovicu je uslikan u ruke svitak carevih privilegija.

Sto je prva verzija poznatija može se zahvaliti Jovanoviću pošto je on studiju, ili jednu manju repliku prodao zagrebačkom trgovcu Petru Nikoliću sa pravom na umnožavanje pa se tako reprodukcija našla u mnogim srpskim domovima.

Ustoličenje

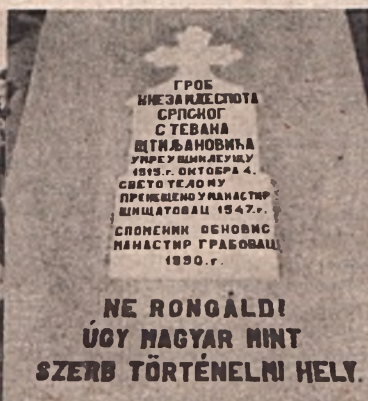
Nakon četrdesetak godina Budimska eparhija Srpske pravoslavne crkve ponovo ima episkopa pošto je 7. oktobra u Sabornoj crkvi u Sentandreji ustoličen vladika Danilo Krstić, dosadašnji administrator eparhije budimske. Svečanom činu je prisustvovao mitropolit zagrebačko-ljubljanski Jovan u svojstvu zamenika patrijarha srpskog Germana.

Poslednji episkop u ovoj najsevernijoj eparhiji Georgije Zubković preminuo je 1951. Za očekivati je da će se vladika Danilo iz Novog Sada preseliti u Sentandreju.

Tokom leta (12-og avgusta) na Duntru kod Šikloša je osvećen obnovljeni spomenik despotu Stevanu Štiljanoviću. Spomenik je stradao još u leto 1986. kada ga je, navodno, srušio jak vetar. Morao je to biti stvarno silovit vetar kada je bio u stanju da izvali kamen od više tona i da "otpirne" komade kamenja od najmanje 80-90 kilograma na dvadesetak metara

od spomenika. Na obnovljenoj nadgrobnoj ploči nalazi se i upozoravajući natpis na mađarskom jeziku za "vetrove" koji teško razlikuju srpsku od ruske ćirilice, krst od petokrake. Nadajmo se da će nov spomenik i cement odoljeti "vetrovima", ili će se oni utišati...

NE RONGÁLDI
ÚGY MAGYAR HINT
SZERB TÖRTÉNELMI HELY.

Svečanost na nastavničkom fakultetu

Godišnjica Velike seobe Srba obeležena je i na Katedri za srpskohrvatski jezik i jugoslovenske književnosti pri Nastavničkom fakultetu "Janus Panonius". Učinjeno to angažovanjem renomiranih stručnjaka Univerziteta u Novom Sadu, prof. dr. Jelke Redep i prof. dr. Lazara Rakića. U okviru dva veoma zanimljiva predavanja studenti i profesori katedre, učenici i profesori naše pečujске gimnazije te ostali gosti upoznali su se sa istorijskim okolnostima Velike seobe Srba i delatnošću istaknutog književnika tog vremena grofa Đorđa Brankovića. Istog dana, 2. oktobra je u klubu "August Senoa" poznati jugoslovenski filmski stručnjak dr. Draško Redep održao predavanje na temu: "Književna dela na filmu" osvrćući se posebno na još nedovršeni film "Seobe" po istoimenom romanu Miloša Cmajanskog. Koristeći priliku gosti iz Novog Sada posetili su obnovljeni manastir Grabovac, a svrativši i u Mohač, stalnu izložbu narodnog blaga naših narodnosti i srpsku pravoslavnu crkvu.

Pécsi ciszterci reneszánsz

Egy öregdiák tudósítása

A nagy múltú tanítórend szellemi atyjának, *Szent Bernáknak* 800 éves haláljubileumáról emlékeztünk meg szeptember utolsó vasárnapján. Egyszersmind a „ziriek” visszatérését ünneplünk abban a gimnáziumban, ahonnan 1950-ben hurcolták el őket a „közrend és a közkerülés megzavarásának” ürve alatt. A „nem kívánatos elemekre” vonatkozó monarchia korabeli jogszabályt ásta ki a Rákosi rendszer saját osztályharcos céljaira. Dr. Arató Miklós hittanár vezetésével a Nagy Lajos Gimnázium első emeleti részében kapott újra otthon a fehér ruhás, fekete skapulárisos reverenda. Vele együtt ennek illusztris viselője, Dr. Horvát Adolf Olivér professzor, a világhírű botanikus, a régi tanári kar utolsó, még életben és teljes munkakerőben lévő tagja. Keserű mosollyal mutatta meg azt a szobát, ahonnan mint „Titó-ügynököt” tuzskolták ki annak idején a bőrkabátosok. Vele együtt celebrálta a több vonatkozó ünnepi misét Dr. Kerekes Károly ciszterci apát úr a Belvárosi templomban. Azok akik a viharos idők után még megmaradtak – mondotta – eljöttek emlékezni, hálát adni és megújulni. Utalás ez a Magyar Ciszterci Öregdiákok egyesületének közgyűlésére is, mely az istentisztelet végeztével zajlott le a Nagy Lajos Gimnázium dísztermében. – Mintha még hallanánk itt Bobány Antal tomatanár legendás *csattanójának kattanásait*.

Horvát Adolf Olivér és Kerekes Károly

Szent Bernát Dr. Kerekes idézte szerint az tanította, hogy érdemes jónak lenni és a felebarát szeretet gyakorolni. Hányatott és lassan újra felépülő világunkban, az alma mater falai között felnövő ifjúságunk számára, minden tudományánál talán ez a legértékesebb tanulság. De egyben utóval is. Mintha ilyen értelemben hangzott volna a karzatról a gimnazista kórus, mely az ünnepi misét kísérte. Ugyanitt játszott Dr. Angster János tavaly, az 50 éves érettségi találkozó alkalmából J.S. Bach Toccata és Fugáját – alig jobban mint annak idején, 14 évesen, a diákmisék alatt, a régi templomban. Nem a múlton való töprengés, hanem inkább a jövőbe tekintés jellemezte az apát úr ünnepi beszédét oly értelemben, hogy a Nagy Lajosban, annak első osztályában talán már jövőre elkezdődik a ciszterci rend szellemében való tanítás. Ennek érdekében kívánnak működni az öregdiákok is. Említsük meg végül, hogy már évekként ezelőtt és az akkori vezetőség hallgatóságos hozzájárulásával, ami dicséretes, történt már egy kis restauráció a Nagy-Lajosban. A gimnázium Janus Pannonius (Kardos Kálmán) utcai homlokzatán, a magyar címer fölé visszakerült a Szent Korona. Ennek helyén itt csúnya faldarabok éktelenkedtek. Az ezer éves Magyarország szimbólumát kalapácsütésekkel verték ki az akkori „képrombólok”.

J.F. Balvány

Református reform (1.)

Kádárok ideje

A politika hullámverése im az egyházakat is elérte. Régi (fel)jelentésekre derül fény új jelentések tükrében, személyes (néha, úgy tetszik, személyeskedő) csaták dűlnak, s az egyházak nem is fogadják mindig szívesen a „világi” sajtó érdeklődését. Pedig – ahogy egy Tolna megyei református lelkész írta szerkesztőségünknek – bizony „a nyilvánosság elé kell tárni a ’küllisszák mögött’ zajló eseményeket.”

Erre vállalkoztunk. Elsőnek a baranyai református egyházkerület lelkészeitől érdeklődtünk arról, szerintük milyen erők működnek a háttérben?

– Egyházunk régóta esedékes megújulásáról van szó, amely vezetésbeli nemzedékváltásként és belső szervezeti „demokratizálása”-ként jelentkezik –, mondja Szénási János, a Pécs Déli Református Egyházkerület lelképásztora. – Különösen időszerűvé teszi ezt, de a hangsúly elsősorban a szervezeti funkciók újragondolásán van. Mi, baranyaiak nagyobb nyitottságra törekszünk. Ennek eszmei képe ott van a Bibliában – hiszen a polgárság is innen vette át –, de az egyházi tisztségviselők történetileg is kimutathatóan nagyobb szerepet kaptak, bizonyos értelemben „hivatali” váltak, a gyülekezetek szolgáiból „föltötesse”. „Segített” persze ebben az állampárti felügyelet is. Így most főleg nagyobb egyenlőségre törekszünk. Egyházunk épülete Istené. Ennek az épületnek minden tagja egyenrangú testvér a gyülekezeti presbiter is, a püspök is, ami nem zárja ki, hanem kiegészíti a hitbéli

és tanfegyelmet. Ennek a megújulásnak a személyi konzekvenciáit rögzítik az ősszel zajló közgyűléseink. A jövő januári zsinat elé pedig már a változásokat szentesítő javaslatok is odakerülnek. Hogyan lett a magyar szót és éneket elsőként bevezető, tudatosan ápoló egyházból, „a nép egyházából” hierarchikus, sőt – nevezük nevén! – antidemokratikus szervezet? Az állampárt tudatos törekvése, „gondoskodása” nyomán, amire az egyház 30-40 évvel ezelőtti vezetői asszisztáltak. Különös folyamat, oda-vissza-játék volt ez, melynek során az ateista pártállam – az egyházi tanoktól és kisközösségektől való hisztérius félelmében mind szűkebbre vonta a reformátusok lehetőségeit. S ehhez rendre megtalálta a partnereket is – főleg a felsőpapság soraiban. Bóka András, a baranyai egyházkerület tavaly megválasztott esperese így pillant vissza a folyamatra:

– Az első törést egyházunk életében az 1952. évi szabályrendelet okozta, mert lehetetlenné tette nálunk a laikusok szolgálatát, és mindent lelkészi oklevélhez kötött. Ezzel párhuzamosan kirekesztették az egyházi vezetéssel mind azokat, akik 1945 előtt népszerűek voltak – Muraközy Gyulát, Sebestyén Andort és másokat – illetőleg azokat, akik az új rendszerrel kompromisszumra nem hajlottak. Papijainkat rávették, hogy politikai szólam-patronokat ültessenek a prédikációkba. A hívek tizesével álltak fel és hagyták el a templomot, mondván: „még a papom is ellenem van!” Sok hívet vesztettünk el ekkor nemcsak a városi értelmiség, hanem az alföldi és dunántúli középparasztok köréből

is, hiszen olyan parancs is jött, hogy „kulák nem lehet presbiter”, azaz gyülekezeti előjáró. Sajnos, a Hortobágyra és máshová, munkatáborokba telepített gazdák mellett sem álltunk ki. Hagytuk elmenni a hitre ébredt, értelmes embereket.

A második törés: 1956-57.

– Az 1956 nyarától nyilvánosan is szerveződő Megújulási Mozgalom jelentett volna visszatérést a régi „gyülekezeti egyházhoz” és félreállított vezetőihez, kötik például Ravasz püspökhöz. – folytatja az esperes. – Egyértelműen megfogalmazódott, hogy aki a korábbi pártvezetés egyetértésével vagy tetszésével állt pozícióba, az mondjon le, de jött a novemberi fordulat, s Kádár János ezt a változást hamarosan „az egyházunkon belüli ellenforradalomnak” minősítette. Az új vagy régi-új vezetőket lemondatták, sok papot megverték, esetleg csak elvitték őket néhány fordulóra, zárt kocsin, miközben repáráért verték őket a karhatalmisták. Megint az látszott célszerűnek – és talán valóban az is volt –, hogy bizonyítsuk: az MM tagjai csak „megtévedt bárányok” voltak. A református Kádár Imre az ideológiát is túlalta ehhez az „Egyház az idők viharában” c. dokumentumban. Papp Lászlót segédlelkésszé minősítették, elvették a katedrát kiváló hittudósoktól. Azon másodsorú is egy belső, természetesen megújulási folyamatnak állta útját a politika.

Hogyan tovább? Milyen erők, csoportosulások az erjesztői a mai re-

formátus reformnak? Az újpötteri esperes hármait is említi, hozzátéve, egyiket sem tartja igazán hitelesnek. Naponta jönnek például a REMM – a Református Egyházi Megújulási Mozgalom – körlevelei, de egyáltalán nem világos, ők miért, mennyiben lennének hitelesebbek? Azt mondják: a mostani vezetés eleve kompromittálta magát, hiszen az AEH-ra felfűzve, könnyű kitalálni, milyen jóváhagyással választott. Ez igaz, de mi legyen a tiszteletes tiszteletesekkel? Akik ténylegesen azért hajlotnak kompromisszumra, hogy mentse az egyházat? Az Egyház és Világ c. orgánom körül tömörül egy másik csoport, Biblia-Szövetség néven egy harmadik. Az előbbinél a kritika mellől az építkezés szándék hiányzik, az utóbbinál a befogadás látszik szűkebbnek, elözetes feltételekhez kötöttnak.

– Mi itt, Baranyában már egy éve más szellemben próbálunk megújulni – állítja Bóka András. – Ugy gondoljuk, legfőbb forrásunk az Ige, ezt kell irányadónak tekinteni. Fontos cél egyházunk református karakterének erősítése is, szervezettel pedig az egyháztagok aktívizálása. Hollandiában például, ahol igen erős a reformátusság, az egyik presbiter, tehát egy „laikus” kéri fel a lelkészt a prédikációra, majd annak végeztével megköszöni szolgálatát. A lelkész csak első az egyenlők között, s nem feltétlenül a választott vezető testület fölött álló személy. Szerintem annál, hogy ki a püspök, sokkal fontosabb, hogy mi a püspök – úgy értem, végső soron neki is csak a nyáj szolgálatára a feladata. Egyházunkon belül az extrém végletek talán hangosak, de a csendes többségnek a miénkhez hasonló az álláspontja. S a változást, megújulást várók fölényben ugyan nincsenek, de már többségben vannak. ■

Varga David

A végzős lelkészek esküje körüli vitákról szólunk cikkünk 2. részében. Megtudakoljuk, hogyan látja a megújulási folyamatot dr. Szűcs Ferenc a Ráday Kollégium teológia-professzora.

Viták a székesegyházi énekiskola indulása körül

Szeptember elsején a megyéspüspök Mayer Mihály Veni Sanctóval a Székesegyházban megnyitotta a pécsi egyházmegye falvaiból toborzott közel negyven kisfiú számára az iskolaévet és egyúttal – negyven évnyi szünettelés után – a pécsi székesegyházi énekkar fiú részlegének internátusát. Ez az intézmény, amiért Kodály Zoltán annyit harcolt Rákosiékkal: ne államosítsák az énekiskolát, ez a különleges kulturális célintézményt. Szemére vette az akkori kormánynak, illetve a pártvezetésnek, hogy a kultúratoromból eljárással nemcsak az egyházat, hanem a magyar népet is megfosztották nagy kincsétől.

Az énekiskolák létesítése a múlt század második felében Regensburgból indult ki, a „Dom-Spatzen”-ek országos-világot bejáró nevezetességei lettek. Utánuk jöttek a bécsi „Sängerknaben”, majd Aachen, München, legújabbban Limburg. A múlt század végén a híres pécsi székesegyházi restaurálás emlékére Ferenc József király jelenlétében léptek fel első alkalommal a pécsi énekiskolások, népszerű nevükön a „hecsedlik”, mert piros ruhát viseltek, és az akkori neves igazgató és énekpedagógus Glatt Ignác atya vezetésével már első föllépésével is híressé vált férfi és gyermekórus együttest teremtettek.

A Kodály Zoltánnal, világhírű magyar zeneszerzővel való kapcsolat akkor indult meg, amikor a mester a várható budapesti bombázások elől Pécsre menekült és itt a Hamerli-villában lakott, feleségével, Emma néniével együtt, 1945 végéig. Péczeli László dombóvári gimnáziumi tanár, folklorista és balladatudató, lévén nagy híve a Kodály-zeneinek, hamarosan felkereste őt, majd a Pécsre érkező Kodályékat ellátta azokkal a javakkal, amelyekkel akkoriban a vidék dicsekedhetett a várossal szemben. Már akkor szövédhettek azok a szálak, amelyek Péczeli Sáriát Emma néni halála után a nagy mester feleségévé varázsolták. Tudvalévő, hogy Kodály a Mecsék csendjében, a pécsi szőlők és barackfák

ármékában komponálta meg egyik legnevezetesebb művét, a „Missa brevis”-t, melyet a pécsi énekiskola énekkarával Mayer Ferenc kanonok karnagy vezényletével ösbemutatóként adott elő a Székesegyházban. A nevezetes mű innen kelt szármára és hamarosan a II. világháború minden borszállamának és szenvedésének kottás vetületeként bejárta az egész világot.

Már a háború előtt is, amikor Kodály ismételtén Pécsen járt, nagyra értékelte Pécs zenei kultúráját és mindig kiemelten, külön Mayer kanonok fáradozását a székesegyházi énekkar magyarországi és külföldi szereplésének előmozdításában. Csak a közbejött háború akadályozta meg a pécsi kórus tokiói és egyéb japáni szereplését. Ugyancsak eleven kapcsolatot tartott fenn Zoltán bácsi volt tanítványával, Mayer Ferenc karnagyutódjával, Hergenröder Miklós pécs-egyházmegyei zeneigazgatóval.

A pécsi egyházmegye vezetősége Mayer Mihály megyéspüspökkel az élén, eltökélt szándékkal, még e sorok írójának, mint volt megyéspüspöknek előkészítési munkálatait figyelembe véve, az egyház mai felszabadulásának tudatában hozzájárult a székesegyházi gyermekórus teljes értékű rekonstrukciójához. Ahogyan ez külföldön sem ment másképp, az eredeti elgondolásoknak megfelelő újraképzést csak úgy tudunk elképzelni, hogy valóságilag „kisszemináriumi” együttélésben vidéki kisfiúkat toborozunk össze. Neves ember volt a múltban Werner Alajos szombathelyi zene- és énektanár, kiváló ifjúsági hitszónok, ő saját bevallása szerint akkor tévedett, amikor a „schola sabariensis”-t úgy képzelte el, hogy 15 éves korig Szombathelyi kisfiúkat tanít meg korális és figurális énekre.

A külföldi példák is azt mutatják, hogy csak lelkileg telített zárt neveléssel, állandó esztétikai ráhatással lehet azt elérni, amit Mayer Ferenc annakidején elért, hogy a pécsi székesegyházi gyermekórus éneklésének külön színezete és egészen sajátos hangulatot keltő instrumentali-

tása volt. Európa zenei világa mindig csodálkozott, hogy milyen érdekes „különvalóságot” jelent a regensburgiak vagy a pécsiek éneke és éppen ez a különlegesség volt az, ami világhírűvé tette őket. Az ettől eltérő pécsi megoldáskeresés nemcsak tévútra vezet már eleve, de az igazat megvallva: nincs értelme.

Uzsalyné Pécsi Rita tanárné és karnagy vezetésével szükségmegoldásként két évvel ezelőtt az egyházmegyei hatóság tudtával, sőt bizonyos támogatásával és a Pécs Szt. Agoston téri plébánia épületében Báthori László plébános oltalma alatt megalkult gyermekórus nem állhat be a pécsi székesegyházi nagyórus együttesébe. Annak most önállóan kell megszerveződnie. Rita asszony olykor a régi uniformisban léptetett fel énekes férfiakat, mintha ezzel azt szeretné volna dokumentálni, hogy a pécsi székesegyházi énekkar maris rekonstruálódott.

A szőben forgó pécsi fiúgyermekből toborzott kórust a városi vezetősek oltalmába is ajánlhatuk, és az Agoston téren a napközi otthonoknak kijáró állami támogatásban is részesítették a jóságos és lelkes pécsi katolikus szülők gyermekeit. Nagy kar lenne, a pécsi papságot, a katolikus szülőket és sokunkat szomorúsággal töltene el, ha a Székes-

egyház nagyórusában szereplő gyermekórus visszaállítása körül zavarok, illetve félreértések keletkeznének, amelyek az utolsó hetekben mérgezték a Székesegyház körüli levegőt. Már egészen téves beállítás az, hogy itt a püspökséget, illetve a Székesegyház vezetését, mint makacs, öntelt szomszédvárat ki kellene békíteni egy kedves demokratikus gondolkodó, az egyszerűbb hívő szerepében fellépni akaró másik szomszédvárral, az említett Uzsalyné és férje Zoltán táborával.

A kellő időben vagyunk még, hogy a harci kürtöket elhallgattassuk, visszarendezzük katolikus híveink sorait és az egyház ama szándékát kövesítsük, amellyel egyesegyedül lehet egy év múlva a pápát fogadni, megörvendeztetni, ez pedig az általa is valamikor óhajtott, de megvalósulni már nem tudott, krakkói székesegyházban létesítendő „Schola Palestrinensis” volt. Ennél többet e mérgező nyilatkozó, mesterségesen fölkavert ügy békés és keresztény megoldásához nem lehet hozzátenni. Aki más véleményen van, igazolja álláspontját, de nem érzelmi alapon álló érvekkel, hanem legalább ama objektívítás cáfolatával vagy helyettesítésével, amivel én kívántam szeretett Székesegyházunknak szolgálni. ■

Dr. Cserhádi József

Főnix helyett békegalambra várva...

Mivel Uzsalyné Pécsi Rita a másik érintett a Székesegyházi Énekiskola ügyében, lehetőséget adtunk, hogy reagálhasson dr. Cserhádi József észrevételeire.

A szerk.

Cserhádi püspök úr levelére nem kívánok itt, az újság hasábjain válaszolni.

Véleményem szerint az abban lévő bizonyítható tárgyi tévedések és félrevezető megállapítások tisztázása nem kíván nyilvánosságot:

1. Azért, mert a vita természetéhez tartozó bíráló hangvétele sokan nem a püspök úr személynél, hanem az Egyházra vonatkoztatnák.

Kételemek ébresztése és az Egyház gyengítése nem lenne méltó hitemhez és a vállalt szolgálatához.

2. Azért sem, mert az Evangélium szelleme mást diktál:

„Aki megüti jobb arcodat, annak tartsd oda a másikat is. Aki perbe fog, hogy elvegye a ruhádat, annak add oda a köntösödöt is. Ha valaki egy mérföldre kényszerít, menj vele kétannyira.” (Máté 5, 40-41).

Érzelmetlő mentes, a tényeket fölsoroló válaszomat közvéleményül Cserhádi püspök úrhoz fogom eljuttatni.

Uzsalyné Pécsi Rita
a volt énekiskolások
újkórus vezetője

Két, vagy három éve lehetett. Budapesti vendégeinkkel Borjádra kirándultunk, hogy megnézzük a Petőfi-méhest és a Sasskúriát, ahol egykor Petőfi vendégeskedett, ahol 1845 őszén A négyökrös szekér című versét írta. A leromlott, málló falú, beszakadt tetejű kúria nem sok lelkesedésre adott okot, miként az udvarát elborító szeméthalom sem. Fiam otthagya bennünket felrohant a töredezett lépcsőn az egykori teraszra és a bejárati ajtó kilincset próbálta lenyomni.

– Kezet fogtam Petőfivel – közölte később elégedetten. – Ugyanazt a kilincset fogtam meg, amit valamikor a költő.

Most gondozott kert, frissen nyírt pázsit, fehérfalú, nemrég vakolt épület fogad. A korhadt faajtó helyén vadanatúj, barnára pácolt ajtón lépkünk a vendéglőbe. Az egykori Sasskúria mai tulajdonosa fiatal ember. Molnár János, alig túl a harmincon, de tele tervekkel, lelkesedéssel, és úgy tűnik azok megvalósításához is elegendő pénzzel. Eldöntötte, hogy vendéglőt, panziót alakít ki a lerobbant épületben.

– Itt a szomszédban, Kajdacson születtem – mondja. – Huszonöt éve eljártam itt a ház előtt és láttam, hogy pusztul egyre jobban. Kár lett volna érte. A környék gyönyörű, az épület még menthető, ideális terep a falusi turizmus kialakítására. Két-három hónapig tartott, amíg kiderítettem, hogy ki a tulajdonos. Mindenki azt hitte, hogy a tanácsé. A kölesdi técsnek volt itt egy irodája, amiért bérlé-

Nem fogtunk kezét Petőfivel

A négyökrös szekér meg a falusi turizmus

tet fizetett a tanácsnak. Végül kiderítettem, hogy 1959 óta a técszé az épület. Felbecsültették és a técsztől vásároltam meg. A legsürgősebb akkor a tető rendbehozatala és a csatornázás volt, mert könnyen a fejemre szakadhatott volna az egész.

– Ugy látom, azóta más is történt itt...
– Ahogy a lehetőségeim engedték, folytattam az építést. Kicseréltem az ablakokat úgy, hogy ugyanolyan csináltattam helyettük, mint a régi volt. Falat is kellett bontani egész az alapig, mert kidőlt volna, belül pedig új falakkal szobákat, társalgót, fürdőt alakítottam ki. Egyelőre a vendéglői

rész készült el, az már üzemel. Ha sikerül eladni az autót, akkor meglesz a melegkonyha is. Kiszéltünk a borjádi úttól a Sióig elterülő hatalmas 2,3 hektáros kertbe. A szépen nyírt fűben cserjék, bokorcsoportok, fából ácsolt pihenőpadok, a kert végében piszkosan hőmpolyog a lassan szennyvízcsatornává váló Sió. Innét visszanezve még szebb a kert, az ódon épület.

– Mikor építették – kérdezem az új tulajdonost.
– Ezt pontosan meg tudom mondani, mert amikor a keleti sarkot kibontottuk, egész az alapokig lementünk. Az összes téglán 1867 és 1872 közötti

la, ott nem járt, mert azt később építették.

– Hol állt az eredeti Sass-kúria?
– Itt lent, a méhes mellett. Inkább csak olyan nagyobbfajta falusi ház volt. Négyoszög alakú udvarral, amit istállók, fészerek vettek körbe. Gyerekkoromból még emlékszem rá, talán régi fényképet is lehetne találni róla a faluban. Utánanézttem, a Sasskúriát a técs 1959 körül bontatta le. A tagok széthordták a tégláit a különböző építkezésekhez.

– A méhes eredeti? – kérdezem némi cinizmussal.
– Az igen – neveti el magát, – csak fel kellene újítani, újránádazni. Erre

harminc százalékra adnak kölcsönt, üszömedencét is építék. Erdeklődöt már egy holland utazási iroda, egy innen elszármazott Amerikában élő üzletember is, akinek New Yorkban szállodái vannak, ígérte, hogy küld vendégeket. A vadászturizmusba is be tudnánk kapcsolódni. Egyszóval tervek, ígéretek vannak, ha a töredéke bejön, már az is jó lesz.

– Amikor nyáron erre jártam, sátrakat láttam a kertben...
– A nagydorogi általános iskolások kértek, hadd jöjjenek ide táborozni. Örültem nekik, együtt főztünk a szabadban és bejárták a környék nevezetes helyeit. Tervezem az udvaron egy külön vizesblokk építését, akkor rendszeresre válhatnak a táborozások, lehet nyelvi, vagy népművészeti bört is szervezni. Csak, hát – legyint kissé keserűen, – ehhez megint csak pénz kellene. Eddig két és fél millióban van a vállalkozás és nem látom a

A méhes még eredeti.
Fotó: Tóth László

1990. október 14. önkormányzat

VÁLASSZON OLYAN EMBERT, AKI A HATALMAT SZOLGÁLTATTA NEMESÍTI!

Az 1990. szeptember 30-i választáson a 7-es és 8-as választókerületben a kormánykoalíció alábbi két jelöltje önkormányzati képviselő lett. Köszönjük a bizalmat. Kérjük, a második fordulón is támogassa szavazataival jelöltjeinket!

7. sz. választókerület
Horváth Ferenc

8. sz. választókerület
dr. Kelényi Gábor

Köszönjük a bizalmat, mi a hatalmat szolgálattá nemesítjük!

A kormánykoalíció pártjai (MDF-FKGP-KDNP)
Magyarországi Németek Szövetsége
Magyarországi Horvátok Szövetsége
Magyarországi Politikai Foglyok Szövetsége
Recski Szövetség
Pécs-Baranyai Ipartestület

évszám volt. Tehát azokban az években építette, vagy kicsit később a Sass család.

Valamit nem értek. A költő sokkal előbb járt ut. Ezek szerint nem lehetett a ház vendége!

– Egymásik épület helyére építették ezt a kúriát?
– Nem. Sassék akkoriban már gazdagnak számítottak, tellett nekik az út mellett új épületre. Nagy szőlők voltak és diófás kertjeik. A bort innen az Örömhegy oldalából Angliába, Franciaországba és Ausztriába szállították. Jöttek a kereskedők, nyáron a család barátai is itt nyaraltak heteket, hogy megfelelő körülmények között tudják fogadni a vendégeket, építették ezt a házat.

– Akkor itt soha sem járt Petőfi Sándor! – mondom még mindig döbbenten a felfedezéstől.
– Itt volt, de igazán van. A házban, aminek a falán ma is ott az emléktá-

nekem nincs pénzem, de állítólag a megyétől adnak rá. Beszéltem a művelődési osztállyal, azt is ígérték, hogy a szállórészben berendezhetek egy minikiállítást, amihez a megyei könyvtár biztosít anyagot. Talán az eredeti Sass-kúriáról is sikerül fényképet szereznem.

– Ön azért elsősorban vállalkozó. Miben bízik, kikre számít, mint leendő vendégekre?
– A falusi turizmusban nagy lehetőségek vannak. Persze az kevés, hogy itt csend, nyugalom van, hogy szép a környék. Szeretnék helyi programokat is nyújtani. Az irodalmi emlékek mellett a környező tájegységek néprajza is lehet vonzó program. Itt a Sárköz, a Gemenci erdő a közelben. Szekszárd is megér néhány napot, a kertben épül a teniszpálya, a focipálya már kész, lesznek lovaik, lehet itt lovagolni, vagy parádés kocsival járni a környéket és ha majd nem

végét. Nem támogatást kérek, csak tisztességes kölcsönt, tisztességes feltételekkel. Mert harminc százalék feletti kamatra nem lehet vállalkozni.

•

Az épület utcai falán egy bukszusbokortól félig takart vörösmarvány tábla hirdeti: „Itt a borjádi Sass-kúriában élt és dalolt a nagy magyar halhatatlan, Petőfi Sándor 1845 nyarának végén. E helyen született meg legszebb költeményei közül A négyökrös szekér, A magyar nemes és Levél gyermekkorai barátnémhez...”

Sok embert tévesztett meg a felirat, pedig nem is az épület az igazán fontos. A hely szelleme talán újra feltámad és újra érdemes lesz Borjádra utazni, mégha Petőfivel nem is foghatunk kezét. ■

Tamási János

Esperes a háztetőn

A Tengeremelleti Alföld és Magyarország

Ladon – Szigetvártól huszonnégy kilométerre – szeptember 30-án nem a választás volt a legnagyobb esemény. Délélt 10 órakor dr. Szent József veszprémi püspök felszentelte a falu neogótikus katolikus templomát. Az, hogy a néhány hónapja még meglehetősen rossz állapotban lévő templom mára teljesen felújítva várja híveit, egy véletlen találkozás eredménye.

Filiszár Károly esperes-plébános és Ilona van Liempd-Kántor energikus emberek. Miután az esperes meggyőzte a magyar származású holland asszonyt, hogy a templomot most még jóval kevesebb pénzért lehet megmenteni, elindult az akció, amelynek főszereplője a holland Kéznyújtás Alapítvány (Stichting Handreiking).

A titkár, Virgil M. van Liempd, építész. Úgy ítélte meg, hogy a tetőszerkezet nem bírta ki a hagyományos cserépbontást. Tudta, hogy létezik egy náluk igen jól ismert anyag, a polytuil eternit. Ettől kezdve minden nagyon gyorsan zajlott. Felvették a gyárral a kapcsolatot, közben meghívták a ladi esperest, aki vállalkozott, hogy megtanulja a speciális anyagot a tetőfedést.

Szinte hihetetlen, hogy a tempom felújítása kevesebb, mint négy hónap alatt befejeződött. A templomszentelésen termé-

szetesen részt vettek a Kéznyújtás Alapítvány képviselői Liempd úr és felesége, valamint L.A. Vamos a holland Eternit cég főmérnöke és C.J. Leys a Polytuil gyár vezérigazgatója is.

A magyar származású főmérnökkel beszélgettünk az ünnepség után.

– Lad, távoli kis falu, Önök mégis siettek segíteni, miért?
– Hollandia és Magyarország között a jó kapcsolat már régóta létezik. A mi számunkra Magyarország nemcsak a cigányzenét és a paprikát jelenti. A hollandok jól ismerik Apáczai Csere János és Zsámboki János nevét, akik az 1600-as években a két ország kulturális kapcsolatának legfontosabb láncszemei voltak. Holland egyetemeken már ebben az időben sok magyar diák tanult, de mehetek előbbre és későbbre is a történelemben. Rengeteg példát említhetnék az igazi személyes kontaktusra. Sokszor mondjuk tréfásan, hogy a holland a nyugat-európai, a magyar pedig a kelet-európai "kínai" nyelv, mert egyiket sem értük a környező országokban. Hamar megnyílik a pénztárca, ha magyarokat kell segíteni.

– A holland cégek is ilyen segítőkészek, ha rólunk van szó?
– Az alapítvány meggyőződött arról, hogy jó célra áldozunk. De azt nem mondhatom, hogy újabb kércsre ugyanígy reagál-

nánk. A holland nagyon jó üzletember. Segít, de az üzlet is fontos. Mi, amikor ez a kapcsolat elindult, még nem gondoltunk üzletre. De látja, most, ha nem is konkrét, de tájékoztató tárgyalások tervébe érkezünk. Önöknél is sok felújításra váró épület van, úgy gondoljuk, hamar belátják a mi termékünk előnyeit.

– Megbízható partnernek tartanak bennünket?
– Nálunk minden hónapban műsort közvetít a tévé üzletkötők számára, melyből megtudhatjuk mit kell tudnia annak, aki egy országban eredményes akar lenni. Magyarországról azt is, hogy éhgyomor meg kell inni a pálinkát, s hogy nem precíz és nem pontos szállítók. Viszont nagyon jó üzletembernek tartják a magyarokat. A kelet-európai változások óta Hollandiában két ország felé fordult az érdeklődés: Magyarország és Oroszország felé. Ezt erősítette, amit Thatcher miniszterelnök asszony Magyarországról visszatérve mondott: Keleten csak a magyarokban bízik, politikailag és gazdaságilag is. Nem hiszem, hogy ennél sok meggyőzőbb érvet tudnék kitalálni. Mi nagyon tiszteljük és elismerjük a brit kormányfőt, és ha ő mondja... ■

Sch

Vesztés vagy közöny

Június 5-én Dombóváron Polgári Kör alakult azzal a céllal, hogy a város polgárait egyesítse figyelmen kívül hagyva azt, hogy ki a párttag, pártönkívüli, hívó vagy nem hívó. Cél csak egy volt, hogy fórumot biztosítsanak és hangot adjanak pártoktól függetlenül azoknak, akik erkölcsileg és szakmailag a város érdekeit fogják szolgálni.

Az eredmény a polgári kör részéről 6,42 % lett. Győzelemnek nem nevezhető, bár nagyobb lehetőségekkel rendelkező párt van, mely mögöttük maradt.

A választások eredményének tudomásul vétele után mikor már tudta a polgári kör, hogy országosan megbukott a választás, összeült a stáb megbeszélni és kiértékelni miben hibáztak, mit kell másként csinálni. A pártok vitték el a szavazatok többségét, tehát az ő híveik már leadták a szavazataikat. Aki otthon maradt, az pontosan az a dombóvári polgár, akiért – akikért – a polgári kör alakult. Röviden összegezve, nem volt elég a propaganda. Soká és akadályok leküzdésével jegyezte be a cégbíró a Polgári Kör. Már kevés idő állt rendelkezésre, hogy mint hivatalosan bejegyzett egyesület megfelelő propagandát tudott volna kifejteni. Egy jó menedzser hiányzott, aki megszervezi és a politikai harcokban elfáradt, közönséges polgárok érdeklődését felhívja a szavazás szükségességére. Tudatosítani kellett volna, hogy a Kör hatalmi és anyagi érdekek nélkül szeretné azoknak az embereknek a véleményét képviselni, akik reménytelenek, céltalanok és tájékozatlanok. Ebben a rétegben kell tudatosítani, hogy jobb jövőjük, jobb közérzetük eléréséhez az kell, hogy ne csak a pártok emberei kerüljenek a vezető pozíciókba, hanem a város polgára is ott lehessen a vezetésben és részt vehessen a város sorsának alakításában.

Vesztett a Kör? Nem vesztett. Szervezettebb munkával kell a város 70 %-át meggyőzni arról, hogy jó vagy rossz sorsuk alakításának eldöntése talán most van először a kezükben azóta, hogy Mátyást a Duna jegén királlyá választották.

Sántavy Ágostonné
Dombóvár

A kilógó lóláb visszarugótt

Az ostoba politikusok nem értik, a képmutatók úgy tesznek, mintha nem éretnék, miért nem élt a választópolgárok nagyobb része a szeptember 30-án felkínált nagy lehetőséggel. Eppen hogy nagyon is élt vele.

A falusiak elmentek leadni szavazatukat az általuk jól ismert leendő képviselőikre. Ők valóban választottak. A városiak viszont azzal szavaztak, hogy nem mentek el voksolni a számukra ismeretlen jelöltekre, mert ez nem választás, hanem totózás lett volna.

A parlamenti pártok által a városokra kényszerített választási törvény alól árulkodó kilógott a lóláb. Egyetlen céljuk volt: kezükbe kaparintani a hatalmat a helyhatósági intézményekben is. A távol maradó többség cselekedetével azon óhajának adott kifejezést, hogy őt illesse meg a helyi hatalom gyakorlásának joga. Ez

pedig csak úgy valósítható meg, ha a helyhatósági választási törvény lehetőséget ad a személyes, egyéni érdekmegnyilvánulásának. Következésképpen a jelenlegi törvény rossz, meg kell változtatni.

Legfontosabb változtatásként el kell törölni a pártlistás jelölési lehetőséget: a nagyvárosokban is csak egyéni jelöltek indulhassanak. Tekintettel arra, hogy a városokban az emberek elsősorban nem lakóhelyük szerint, hanem munkahelyükön ismerik egymást, a jelöltek állításában ezeknek kell fő szerepet játszaniuk. Ez természetesen nem zárja ki, hogy bármilyen párt, egyesület, klub stb. ugyancsak állíthasson egyéni jelöltet egy bizonyos ajánlólétszámhoz kötötten. Ily módon nagy valószínűséggel olyan küldöttek jutnának az első forduló után a másodikba, akik egyszerűen vállalkoznának a feladatra, másrészt szerint, a többség által tisztelt emberek lennének. Az első fordulóban megválasztottak közül aztán sorolással lehetne kiválasztani a városban szükséges számú előjárókat a második fordulóban. Azok a közösségek pedig, amelyeknek a küldöttje nem kerülne be a városi vezetésbe, nem éreznék magukat csalódottnak, mert tudnák, hogy az övékhez hasonló módon megválasztott, a sorsolás által kedvezményezett képviselők jellemükben hasonlítanak az ő küldöttjeikhez, s a szerencse forgandósága révén megvolna a reményük, hogy egy következő alkalommal nekik kedvezhet a sors szeisélye.

Szabó Lajos
Pécs

Tájkép csata közben

Politikai csatározásaink korántsem mindig szívderítőek. Hogy szükséges-e a lassan a monotonia lápjába hanyatló adok-kapok, kapok-adok, azt a jövő dönti el véglegesen. Addig is a politikai-társadalmi életnek egy, véleményem szerint nem jelentéktelen mozzanatára irányítanám a figyelmet.

A tapasztalatok szerint a közérdekét érintő, bármilyen értékesnek is látszó állítás, tétel élete rengetegszer nem tart tovább egy-egy pillanatnál. Jön a következő, talán nem is az előző ellenében, hanem csak úgy, és az eddigi érvényét megszünteti. Aztán a következő és így tovább. Következésképp semmit sem lehet megvizsgálni, semmire sem lehet igazán odafigyelni, meg nem is érdemes. A dolognak megszűnik a súlya, nem marad utána szinte semmi, amit az ember beépíthetne a világról való tudásába. Így a világra és a világban való eszmélés lehetősége kérdőjeleződik meg. Bele vagyunk szorítva a pillanatba, a pillanatnyiségbe; s az oly szükséges felül-emelkedés előbb-utóbb felesleges luxusnak, aztán bosszantó, dühre ingerlő széplelkűségnek tűnik, amit legjobb eltaposni, úgysem segíti – mondjuk a gyakorlatot. Tudjuk persze, hogy a modern, felgyorsult élet egyik tetszik-nem tetszik, de kegyetlenül reális dimenziója az állandó változás. Rövid idő alatt kell átértékelnünk sok mindent.

Nemigen tarthatunk ki meggyökeresedett nézeteink kapcsolataink mellett, mert az élet mára más lett. De ha a változások csak a megszüntetés (egymás megszüntetése)

irányában hatnak, akkor azért baj van.

Ha minden igaz és mindennek ellenkezője is, akkor elveszik maga a keresett vagy vitatott tárgy, dolog, eszme – pedig mindig ezekről van szó, értük szól a hara(n)g, s felrémlik, hogy elveszhet az ember számára egyetlen biztos, a múlt is. Az eljárások egyre finomodnak, s akkor minden elképzelhető.

Tóth Károly
Pécs

Rendszerváltás

Emlékezetes vasárnap, a rendszerváltás napja. Városkörnyéki kisközség a reggeli órákban. A kisöreg is felkészült, hogy váltson a rendszeren. Kezébe kapja a listát, egy pillantást sem vet rá, a bizottság felé fordul és megkérdezi: – Van ezek között kommunista?

A bizottsági tagok szeme felcsillan, majd egyikük örömmel közli: egy sincs, és soha nem is voltak azok.

– Akkor pedig ezekre én nem szavazok! – mondja a kisöreg, sarkonfordul és dolgavégezetlenül távozik.

A rendszert akarta váltani ő is, újat a régre.
Dragovác Márk

A befogadó lázadása

– De Uram!...

A közönség soraiból egy éles női hang szinte kettéhasította az előadó – budapesti egyetemi tanár, az irodalomtudomány neves művelője – immár negyedórába hajló „rövid” bevezetőjét. (Mint hallottam, 5 percet kapott rá). Partalan szóáradat zúdult a zsúfolt nagyterem hallgatóira, s minthogy az előadó már 12 perce csak beszélt, beszélt de még nem mondott semmit, gondolom, nemcsak az én vényomáson kezdett fölmenni...

A hölgy, aki „beszölt” bizonyára külföldről érkezett a konferencia gálaestjére s nincs hozzászokva a magyar módihoz. A mikor csak ülünk és ülünk, és tehetetlen, fásult beletörődéssel hallgatjuk a semmit.

Mert tényleg, mit is tehetnénk?

A hirtelen dermedt csönd valami fölélegzésfélt is jelentett. Különösen, hogy az előadó rögtön tudta, „hány óra?”, s a hang irányába fordulva rákérdezett:

– Kicsit hosszú vagyok?...

– Igen! –, süvöltötte az előbbi hang, enyhe derűtség közepette. Mire a jeles irodalmár egy „rögtön befejezem”-mel folytatta, s meglepetésünkre, hamarost valóban gátat szabott mondókájának.

A példa úgy gondolom, érzékelteti, mennyire sok mindent cipelünk magunkkal a „múltból”, nyilvános szerepléseinkre.

A fenti esetről pusztán föl-készületlenségről, fegyelmetlenségről van szó, ami a legnagyobb rákénéje volt korábban s az ma is a fölszó-lalások jelentős részének. Átgondolatlanság, önbizalom-túltengés, kivagyiság lappang mögötte s talán nem tudatosan, de a hallgatóság iránti mély tiszteletlenség is. A drága idő pedig múlik...

Valamikor régen a terjen-gős, rossz, alkalmatlan szónokot, előadót, felszólalót kifütyülték.

Mikszáthi reminiscenciák: még meg is dobálták loty-

tyadt paradicsommal, tojással, megyébbel.

Diktatúrákban, mint nálunk is, ez a gyakorlat nem tudott kialakulni, míg a fejlett demokráciákban aligha akad rá precedens.

Ott, ha nem beszél valaki tömören, lényegre szorítkozva – értekezleten, tanácskozáson vagy politikai gyűlésen – már el is ásta magát. S legközelebb már nemigen lesz alkalma nyilvánosan gyakorolni az összefogott, velős mondandó közreadását.

A közszereplést tanulni kell. Ahogyan a demokráciát is. Mi azonban valahogy mindkeutóbból rendszeresen bukásra állunk. Épp ezért a külföldi hölgy közbeszólása fölért egy instruálással, pótvizsga előtti különórával.

Az „így is lehet?” fölismerésélményét adta meg. „Udvariasság” helyett kulturált-ságot és tiszteletet követelve a nyilvánosság részére.

Példája, ha eretnekül hangzik is – követendő. (w.o.)

Fotó: Tóth László

Magyarország anno 1990.

Apróhirdetések

Minimum 10, maximum 30 szó
1 szó - 12 Ft + ÁFA keret: + 100 Ft
Hirdetéstfelvétel 8 - 16 óráig:
Pécs, Sallai u. 7. tel.: 72/27-377
Szekszárd, Saturnus Kft. Marx u. 11. tel.: 12-355/11
Megoldás Irodatechnikai Szaküzlet
7400 Kaposvár, Honvéd u. 35

Alkalmi munkát vállanék NYSA 522 típusú vegyes használatú gépkocsival. „TB-t nem kell fizetni” jellegre a szerkesztőségbe

SIESTA gázkefelyha + PB-palack és Super Star TV készülék eladó. Érdeklődni: Barlai Gusztáv, Pécs, Korvin Otó u. 19. Este 18,00 után.

PG-s Trabant friss, két évig érvényes műszakival, új motorral, új gumikkal eladó. Irányár: 38 ezer Ft. Érdeklődni a 34-740-es telefonszámon.

Határozottság, ötletesség, tisztesség. Utcai lapterjesztőket, rikkancsokat keresünk, megemelt jutalékkal. Érdeklődni a szerkesztőségben.

Foci az egész világ

„Ragályos cselekvésképtelenségben szenvedünk.”

Fotó: Tóth László

Nincs abban semmi meglepő, hogy a PMSC itthon is kikapott a Manchester Unitedtől. A Manchester jobb csapat. Képzettebb, erősebb, gyorsabb, rafináltabb, csillogóbb, kiéleztebb és gazdagabb. Vagyis nincs a vereségben semmi meglepő.

Csak a játékban. Abban már igen. A legkevésbé csodaváró nézők sem értették, mi ez a totális kishitűség? Mitől van az, hogy a labdával (azért még-iscsak) bánni tud, ebből élő, tíz-tizenöt éve naponta edző, időnként meglepő győzelmeket kicsikaró, életerős fiatal emberek eleve esélyt se adnak önmaguknak.

Nehezen nyugodtam bele a kishitűségbe, de egy hét elmúltával rá kellett ébrednem, ebben sincs semmi meglepő. E pillanatban ugyanis ez egy kishitű ország. Foci az egész világ, focista benne minden férfi és nő – mondhatjuk Shakespeare után szabadon. És itt ma a „focisták” nem akarnak játszani, küzdeni, győzni. A többség időt húz, taktikázik, szimulál, reklámál, cserét kér és csalást sejt. Ragályos cselekvésképtelenségben szenvedünk.

Hogy konkrét legyek: a politika győztesei és vesztesei elvesznek a részletkérdésekben (lásd: címer, katonaruha, hordó, ki a hitelesebb), ami lehet, hogy őket kielégíti, az országot azonban egyre kevésbé. A törvényhozók jobban félnek a vagyonátmenetésnek hívott manővertől, mint az ország tönkremenetelétől. Eközben a falusi gazdaságokban hiányzik a kedv a vetéshez, a parasztnak meg nincs önbizalma földet (vissza)igényelni.

A falusi ember persze attól nem tart, hogy neki nem lesz mit ennie; a városi viszont igen, ezért aki csak teheti, spájzol. A nagyvállalatoknál rettegik a privatizációt és a munkanélküliséget, ám a legbajjajutottabb cégeknel ettől még fikarcnyit sem javult a munkafegyelm. A kormány nem bízik a vállalkozókban; eddig csak pénzt vett el tőlük, megsegítésükre még az ígéretet is sajnálja, mintha attól tartana, a beléjük investált pénz, soha meg nem térül. Soha ilyen hitele nem volt a rossz hírek, és soha ilyen kevés hitele nem volt a forintnak. Az ország fele külföldre kacsintgat; fiatalok és középkorúak elmennének Dél-Afrika négernek, és Szingapurba kábítószercsempészeknek. Az Akadémia tudósainak 15 százaléka a határon túlra szegődött. Nem tanulni, feltöltődni mentek, a maguk javára, a haza hasznára, hanem megélni és félni, hogy örökre.

Eközben a Parlament elveszik a részletkérdésekben, a taktikázásban, az időhúzásban, a panaszkodásban.

A választók pedig nem mennek választani. Minek szavazunk, kérdezik, hiszen úgyse változik semmi.

Ugye, hogy nincs semmi meglepő a focistáink játékában?

Ui: Boldogult tanárom, Nádasdi Kálmán, a híres színházzrendező, ha látta kényseredett próbálkozásainkat, akkor mindig azt kérdezte: mondja, akarja maga azt, amit akar? Mert, ha nem, az más. De, ha valóban akarja, akkor miért nem akarja?

Szóval: akarjuk mi a változósokat? Tényleg, AKARJUK? ■

Ungár Tamás

Duray Miklós előző élete(i)

Volt lelkek

„Az evilági és túlvilági élet úgy váltja egymást, mint nappal az éjt mindaddig, míg a lélek el nem éri a tökéletességet, a Nirvánát.”

– A politikusok csak nagyon nehezen érik el a Nirvánát – mondta mosolyogva Pálffy László, a múltbéli és jövőbéli lélek-vándorlás algoritmusának kidolgozója. – A számítógép gyakorta jelzi: ha szeretnék, hogy lelkiük valaha is elérje a tökéletességet, változtatniuk kell cselekedeteik, szándékaik irányán.

Igy van ezzel a határonkon túl élő magyarság egyik jeles képviselője, a prágai parlament szenátora, Duray Miklós is. A dolgok jelenlegi állása (és a 18 kérdés-feleletre alapozott algoritmus) szerint hiába él a lelke évezredekig, hiába lesz eközben költő, mammutfa, lila korall, berkenye, kiállításrendező, művészettörténész, vagy éppen kereskedelmi menedzser, s például 14 752-ben hiába születik meg Dél-Afrikában valamelyik tó közelében, hiába tanulja ki az éremkésztő munkát, s hiába dolgozik 93 éves koráig feltűnő szorgalommal – a Nirvánát nem éri el. Pedig már előző életeiben is nagy idők tanúja volt. 1915-ben, 38 éves korá-

ban balesetben meghalt egy kilencgyermekes közsőrüs, harminc évvel később az ő lelke született Duray testében újjá. Ugyanez a lélek ezt megelőzően 733 és 797 között egy koporsókészítő testében, még korábban pedig kétszer is rendőrpáncsnokként létezett. Lelke 1200 évvel később nem rendőrpáncsnokként elkövetett kegyetlenkedései miatt került börtönbe, a politikai elítéltek közé, sokkal inkább egy sztálinista rendszer zsarnoksága, bűnei miatt.

Duray Krisztus születésekor éppen üvegránit volt Észak-Európában, egy hatalmas erdőség közepén. De lelke a Krisztus előtti időkben is sokat költözött. Hatvanhét évet élt uralkodói főbiztosként, tizenhetet, mint szivacs, harminchatot bíborfecskeként, sőt huszonhárom évet egy hastáncosnó testében is. A már említettek kivül volt hatyú, borz, tuja, hal, palkány, fekete rigó, fahéj, tapír, bogáncs, malachit kristály, mosómedve és vadász is egyebek között.

Mint már a múltkor is írtuk, a fentiekben lehet hinni, s lehet az egészet játéknak is tekinteni. Tény, hogy Krisztus után 553-ban, az ötödik, konstantinápolyi ökumenikus zsinaton egyházi átokkal sújtották

mindazokat, akik hitték a lélek-vándorlást.

„A lélek, amely természeténél fogva anyagtalán és láthatatlan, az anyagi világban nem létezhet test nélkül, amely test a környezethez alkalmazkodik. Amikor ez a test már nem tud alkalmazkodni környezetéhez, azt a lélek leveti és elcserepli egy másikkal.” Így szólott Origenész (185-253) tanítása, s mint az Hermádi Gyula Lélek-vándorlás című könyvéből kiolvasható, tanítását sokan követték. Az is elképzelhető, hogy a már említett zsinaton a Szentírás szövegeit átjavították, s kémleletlenül kiirtottak belőle minden olyan mondatot, amelyben a lélek-vándorlás-hitnek a leghalványabb gyánúját felismermi vélték.

Azzal kezdtük, hogy a politikusok csak nagyon nehezen érik el a Nirvánát. Jövő héten ennek cáfolatára két parlamenti képviselő, az MDF-frakcióvezető dr. Kónya Imre és a kisgazdapárti frakcióvezető-hegyes dr. Böröcz István lélek-vándorlását mutatjuk be. Ráhangolásként játékot ajánlunk. Próbálják kitalálni, melyikük milyen kálvária-mában élt a századfordulón! Azok, akik a leginkább megközelítő tippet október 18-ig elküldik szerkesztőségünk címére az év végéig ingyen megkapják A HELYZET-et. ■

Az első ezer forint feletti nyeremény!

HELYZET-játék

A legkisebb egyke a nyerő!

Karácsony előtt, 13 forduló után nyilvános ráadásjátékot rendezünk 13 + 1 nyertes részvételével. Tízennyediként ugyanis részt vehet a vetélkedésben az is, aki mindahány fordulót figyelembe véve a legkisebb egyke évszámot küldte be. Így tehát a vigaszágon bejuthatnak, versenyben vannak még azok is, akik nem nyertek az előző fordulókban beküldött évszámokkal. Lévény, hogy az eddigi fordulókban már majd minden kétszáz alatti számot írtak többen is, megnőtt az esélye a bátrabbaknak, a nagyobb számokkal próbálkozóknak. Előfordulhat, hogy csak az 1917-re nem gondolt senki!

Olvasóink hétről hétre egy-egy évszám beküldésével vehetnek részt a Pálffy László matematikus által kitalált HELYZET-játékban. Az nyer, aki a legkisebb olyan évszámot küldi be, amit nem választott azon a héten senki más. Vagyis ha ketten írnak egyest, s egy valaki 1990-t, akkor az utóbbi a legkisebb egyke, beküldője nyer. Hogy mit? A példánál maradva: 1990 forintot és egy történetet a megnevezett évből. Tippjelket a megjelenést követő kedd délig kell eljuttatniuk szerkesztőségünk címére (7621 Pécs, Sallai u. 7.), de a beküldési határidő miatt nem kell senkinek aggódnia, hisz a később érkező évszámok automatikusan a következő heti futamban vesznek részt.

A múlt héten beküldött évszámok közül a legkisebb egyke: 1001
Beküldője:
Szántódi Csaba,
Pécs, Bajcsy Zs. u. 10.

HELYZET-játék A legkisebb egyke a nyerő!

Évszám: (1- 1990 között)

Név: .....

Cím: .....

E szelvényt nyílt levelezőlapra ragasztva szerkesztőségünk címére (7621 Pécs, Sallai u. 7.) juttassák el!

KOMPJÁRATOK

Mohács

5,20, 6,00 – 19,00
félóránként
december 1-től
március 1-ig óránként

Fajsz

6,00 – 18,00 óránként
13,00 kivétellel

Tihany

6,20 – 21,00
negyven perccenként
december 16-ig

Szülészorvos az abortusz ellen

"Orvos vagyok, nőgyógyász, aki életének egy hosszú időszakában sok-sok abortuszt végzett. ... Atéltem az alvó lelkiismeret látszólag gondtalan éveit, a megtéréssel járó elragadtatást, ezután a mély kétségbeesést, mert szembesülnöm kellett életem valós tényeivel. Atéltem az erkölcsi haláltól való rettegést, melyet az állásvesztés félelme miatti opportunizmus okozott, végül a döntés és kiállás izgalmát az igazság és az élet mellett, amikor megtagadtam az abortuszok további végzését. Még mindig átéltem a magzat halál-félelmét, de látom a szenvedő embert is a műtétet végeztető anyában, aki önjerejéből nem tud elég bátran ellenállni annak az abortuszkényszernek, mely a mai magyar társadalomban ránehezedik.

Az abortusz tragédiája mindenkié. Nemcsak a kinhalált szenvedő magzat az áldozat, hanem az anya, a család, az orvos és a társadalom is. Az abortusznak ott a helye az Apokalipszis lovasai közt."

(Dr. Szőrényi András pécsi orvos előadásából. Elhangzott Az orvoslás jövője az új Európában nevű világszervezet konferenciáján.)

Egy már-már újult erővel, elemi indulattal elszabadult vihar elcsitul: az abortusz várt megszűrése, mint kiderült, elmarad. Vagy, mert a kormány - megszűrlélen a hittan - "vita" tanulságait - újabb "keresztény" - kontra "liberális" viszály helyett nyugalmat kíván, vagy mert úgy látja, hogy a tilalommal az ország mai, egyhamar nem javuló helyzetében csak az illegális műtétek meg az állami gondozottak száma növelhető. Mondhatjuk ezt a józanság győzelmének vagy megalkuvó elvtelenségnek, ki-ki ízlése szerint. Egy biztos: egyelőre tárgyaltalan az abortusz-vita.

Am a liberális közvéleménnyel szemben világszerte terjednek az életvédő mozgalmak, ligák, szervezetek. Ebredeznek hazánkban is. Érveikkel csak hiányosan, olykor torzítva találkozhatunk. Márpedig minden tisztességes ítéletalkotás feltétele, hogy a másik fél is meghallgattassék. Szőrényi doktor érvei különösen megszűrlélen, mivel azokat saját példájával hitelesíti. De abortuszt nem végezni - azaz a kollegákra hárítani - hite szerint nem elég. Pozitív program, megoldás is kell. Ez pedig

a - nálunk máig agyonhallgatott - természetes családtervezés. Doktor Szőrényi ennek szószólója lett.

- Az orvostársadalom a lelke mélyén abortusz-ellenes. Nem szeret abortuszt végezni. De hogy ennél fogva ne is végezzen: így dönteni nem könnyű ma Magyarországon. Az orvos egy válságtól gyötört egészségügyi hivatalnok, rosszul fizetett, "hálapénzre" szoruló alkalmazott. Ennél fogva eleve diszkriminációra hajlik, arra hogy a beteget fizetőképessége alapján sorolja be és kezelje. Szakmai eszménye idővel könnyen valamiféle technikai, gépies "tökéletességgé" korcsosul. A körülmények ismeretében távol áll tőlem, hogy elítéljem kollegáimat. Nem ellenük: értük haragszom.

- Sokan vitatják, hogy a magzat a szó valós értelmében: ember.

- Pedig a méhen belüli élet ma már fényképezhető. Nem hit kérdése, hanem természetudományos tény, hogy a zigótában már kész a pótolhatatlan, egyedi emberi lény. Például "kész" az ujjlenyomatának, leendő cipőméretének programja. Az orvosok előtt az sem titok, hogy az abortusz közben összerándul, halálkínt szenved a magzat. Tudjuk - mégis inkább hallgatunk.

- A modern, liberális felfogás szerint dönteni az anya hivatott. Eszerint az abortusz-korlátozás nem más, mint elemi emberi jogokba történő durva beavatkozás.

- Először is szögezzük le: senki nem

rendelkezhet más élete és halála fölött. Ilyen jog egyszerűen nincs. Másodszor: a társadalom az abortuszt intézményesítve, az anyának valójában nem "jogot" adott. A mi abortusz-liberalizációnk - 1953-ban! - aligha a nagyobb demokrácia, a növekvő szabadság jegyében fogott. Ellenkezőleg: az egyre súlyosabb gazdasági, társadalmi krízist próbálta így elhárítani. Így aztán, ami korábban - lásd: Ormányság - kínos kuriózum volt, mára, "össznépi" válságkezelési móddá vált. A politika nem képes a család anyagi biztonságát, a felnővők elemi létfeltételeit garantálni - ezért "megoldásként" magzatéletpolgáztatást javasol. S feljogosítja az élet védelmére esküt tett orvosokat, hogy a születendők számát ritkítsák. Az orvosokra politikai nyomás nehezedik. Így kényszerülnek arra, hogy eleven kezecskéket és lábakat tépjenek ki, élő, érző emberi lényeknek kinhalált okozzanak.

- A demokratikus Nyugat legtöbb országában az abortusz szintén megengedett.

- Ha az abortusz a szabadsága mércéje lenne: Magyarország a "demokrácia" terén messze megelőzné Európát. Negyven év alatt négy és fél millió abortusz, az ország lélekszámának csaknem fele! Ez nem "szabadság" hanem nevezetű valós név: genocidium! S azt se feledjük, hogy bár az abortusz ott is "szabad", komoly ellenpropaganda, ellentétben Magyarországgal, náluk mindig

volt. Másrészt kisebb a gazdasági kényszer is. Így például Hollandia lélekszáma 1950-ben körülbelül azonos a miénkkel. Ma, az ott is liberális abortusztörvény ellenére a különbség, javukra, több, mint 30 százalék. Eltérő körülmények közt a hatás szükségképp különböző!

- Az általános humanista és a keresztény felfogás közt a különbség, úgy tűnik, az, hogy ez utóbbi magának az életnek tulajdonít értéket, mégpedig minden feltétel nélkül. Az "egyszerű" humanista szerint viszont megfontolandó, hogy a lét bizonyos feltételek hiányában nem százszor rosszabb-e, mint egyáltalán meg sem születni. A nemkívánt gyerek nélküli a szeretetet, ennek személyiségromboló hatása elrejtőd. A technika milliókból csinál munkanélkülit, társadalmi "fölösleget", milliók élnek az anyagi, szellemi, erkölcsi minimum alatt. Kérdéses: az ilyen élet is olyan érték, melytől senki nem fosztható meg?

- Az utilitárius felfogás valóban ez. De mi köze a humanizmushoz? Bizonyos emberek, bizonyos embermennyiség hasznos, "kell" - a többi nem. Ebben a szellemben aztán a kérdés egyszerűen - gyilkossággal lerendezhető. Előbb a magzat, majd a gyengeelméjű - hol a határ? A hippokratészi eskünek van egy, nálunk alig ismert változata, mely épp a fasizmus szomorú tapasztalatai, a nürnbergi per hatására született. Mit sugallt Nürnberg? Ha kü-

lönbséget tehetünk életminőségek közt, ez annyit jelent, hogy "csökkenő értékű" emberekkel szabad nemcsak kísérletezni, de őket megölni is. Ez pedig nyilvánvaló abszurdum. Ezért az új esküváltózat leszögezi egyrészt az emberélet feltétel nélküli tiszteletét, másrészt a szenvedő embertárs iránti részvét parancsát. En most negyvenéves vagyok. Merem remélni, hogy majd megöregszem. Talán érlelmeszedésem lesz, ki tudja? És az is elképzelhető, hogy addig tovább romlik a keresőképesség és az elartott népesség közt, már ma is rossz arány. De ez indokolhatja az orvosokra akkora már esetleg súlyosan nehezedő euthánázia-nyomást? Megoldás, hogy az orvos nekem, önmek, másoknak, "fölsleges" embertársainknak gyilkos injekciót ad? Folyamatosan nő a szakadék az emberiség technikai, szellemi teljesítménye és erkölcsi színvonala közt. Ez számos kiáltó jel szerint: tarthatatlan. Új koncepció kell. A szolidaritás eszméje az injekciótú helyett. Olyan gondolkodás, mely az embert nem teljesítménye szerint tiszteli, hanem emberi méltósága alapján. Ez pedig mindnyájunkban közös: a mongoloidia és az egyetemi professzor egyaránt születik, boldogságra vágyik és élni akar. A világ elemberelenedik, a társadalom igazságtalan. Ez mind az egyes ember, mind a közösség erkölcsi állóképességét túlterheli. A megoldás azonban nem az, hogy az igazságtalan viszonyokhoz, azokat ezáltal is újratermelve, alkalmazkodunk.

A politika rövid távú célokat követ, sokszor a lényeg, a hosszú távú célok kárára. Ezt a "logikát" azonban az orvos nem követheti. S nem térhet ki az élet s a halál közti választás elől. Márpedig mást, mint az élet védelmét a fogamzástól a természetes halálig: nem választhatok. ■

Csalog Judit
Tóth László felvétele

Néhány tény

A magzat 3-4 hetes korában agykezdeménnyel, tüdőteleppel, májteleppel, pajzsmiriggyel rendelkezik. Szívműködése kialakult. - A 12 hetes magzatnak minden szerve megvan. - A 22 hetes már tud sírni, szopja az ujját; hossza 23 cm, súlya fél kiló.

1985-ben Magyarországon az egygyermekes család életszínvonala egy azonos jövedelmű gyermektelen párnak 71 százaléka. Két gyerek esetén az arány 56, három gyerek esetén 49 százalék.

1950-ben hazánk lélekszáma Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia össznépeségének 17,2 százaléka. 1960-ban ez az arány 16,5, 1987-ben 14,2 százalék. Az előrejelzés szerint a jelenlegi tendencia folytatódása esetén 2021-re mintegy 9,4 százalék várható.

Az adatokat az "Együtt az életért" fenntartások nélkül címen rendezett konferencián ismertették 1990 májusában.

Örök női sors?

Legyen, ne legyen; ki akarja, ki nem; ki miért, ki miért nem; kinek van hozzá joga és kinek nincs; ki döntse el és ki ne, s főképp milyen joga...?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések sokasága hangzik el mostanában az abortuszt illetően.

Nekem azonban minderről az jut eszembe, hogy törvénycsinálóiink már megint a homokban felejtették a fejüket...

Mert akárhogyan nézzük is, abortusz mindig volt, amióta nő van a világon, és - ha csak a nők föl nem találják a férfiaknak a „termékenyítésgátlót” - mindig lesz is.

Nem akarok a történelem előtti időkre visszamenni, hisz elég csak néhány évtizednyire, de ne tegyünk úgy, mintha nem tudnánk, hogy a bigottságig vallásos dedányaink, nagyanyaink - a háborúk alatt, a háborúk között, vagy akár 1945 után - hogyan „intézték úgy”, hogy tíz éhes száj helyett csak kettő vagy három között kelljen elosztaniuk egy szelet kenyeret.

Mert a magyar férfiak által irányított magyar társadalom, bizony nem gondoskodott (az akkor) korszerű fogamzásgátlókról, ellenben tiltotta az abortuszt.

Mit tett akkor, például, az én szépplékeztű Nagyanyám, aki egy mélyen vallásos, tízgyermekes, szegény svábcsalád kitelepítéstől megmenekült tizedik gyermekéként dolgozott egész életében, férjhez ment (nagyon későn), szült két gyermeket, keserves küzdelemmel építette magának és a családjának a nagyapámmal egy kis házat, amit aztán a háborúban

kifosztottak és leromboltak; néhány év múlva, hogy könnyebb ne legyen az élete, a férjét, a nagyapámat, fiatalon rokkantná nyilvánították, mert „munkahelyi ártalom” gyanánt megfertőzte a TBC, minek következtében még a két gyermeküket sem taníthatatták, pedig azoknak meg lett volna a képességük hozzá, s mindezek betetőzéseként nagyanyám végül fiatalon elvesztette a férjét úgy, hogy az még az unokáit sem láthatta, és annak szűkös rokkantnyugdíjából éledélt 74 éves koráig?

Hát mi mást tesz ilyenkor az ember, mint „csináltat” magának - mindezek közepette - legalább még négy gyermeket, csupán azért, hogy merő passzióból, esetleg szórakozásból (ugyebár), lehessen négy abortusza is. Meghózzá tiltott. Jobb híján. Mert az én nagyanyám bizony így tett.

Tudom, hogy nem illendő a nyilvánosság elé teregetni a családi „szennyest”, de felhívom a kedves olvasók figyelmét, hogy az dobja rá az első követ, akinek ha visszadobom, el is tudja kapni! Mert kedves törvénycsináló férfiak, a nők nem azért ragaszkodnak úgy az abortusz jogához, mintha ez lenne a kedves időtöltésük, hanem például azért, mert ma hazánkban a fogamzásgátlás módszerei - egy kicsit durván fogalmazva ugyan, de - nagyjából a már az ókorban is ismert módszerekhez hasonlítanak. Esetleg ők más, természetesebb anyagokat használtak. Hozzáteszem még, hogy a fogamzásgátló tablettákat és eszközöket a társada-

lombiztosítás mind a mai napig nem támogatja. Ez számomra - különösen ebben a parázs abortusz-vitában - megdöbbenítő. (Remélem, az „ellenzők” számára is az.) Amíg a dolog itt tart, aligha róható föl bármi is - ez ügyben - a nőknek, akik így is mindig sokkal nagyobb kockázatot és áldozatot vállalnak a fogamzásgátlásban.

Az egyházi méltóságoknak pedig tisztelettel azt üzenem, hogy könnyebb odaforogni prédikálni, mint idelelni a kés alá fektüdni;

- és én inkább azzal foglalkoznék, hogy a vallás (de nem Isten és a hit) fölöttén hívei, hány hónapos terhes korukban fogadnak örök hűséget az oltár előtt, hogy aztán két év múlva elismételjék a már jól ismert fogadalmat, de ezúttal egy másik „igaznak”. Mert ez engem, az abortusznál jobban megbotráncoltat; pedig tudom, hogy a „rég, szép, erkölcsös” időkben sem volt ez másképp, és még a „romlatlan” falu legénye is - muszájból vagy sem - , többnyire az ún. „szénakazal-je-

lenet” után fogadott holtigtartót, a gyakran hozzá hasonlóan csapodár leányzóknak. Erről vaskos népdalszövegeink hirtel érdemlően tanúskodnak. Nagyanyáink erkölcsét nem érdemes tehát bolygatni, és jobb, ha a nők dolgát a nőkre bízzuk, már csak azért is, mert eddig is jobban oldották meg a férfiaknál. (Sajnos.) ■

Magyar Ágnes

Sörözők, éttermek berendezéseinek széles választékát ajánlja:

a TENKES
Bútoripari
Vállalat
bemutatóterme.

7800 Siklós, Ipartelep u. 2. Tel.: 73/21-408, 11-744